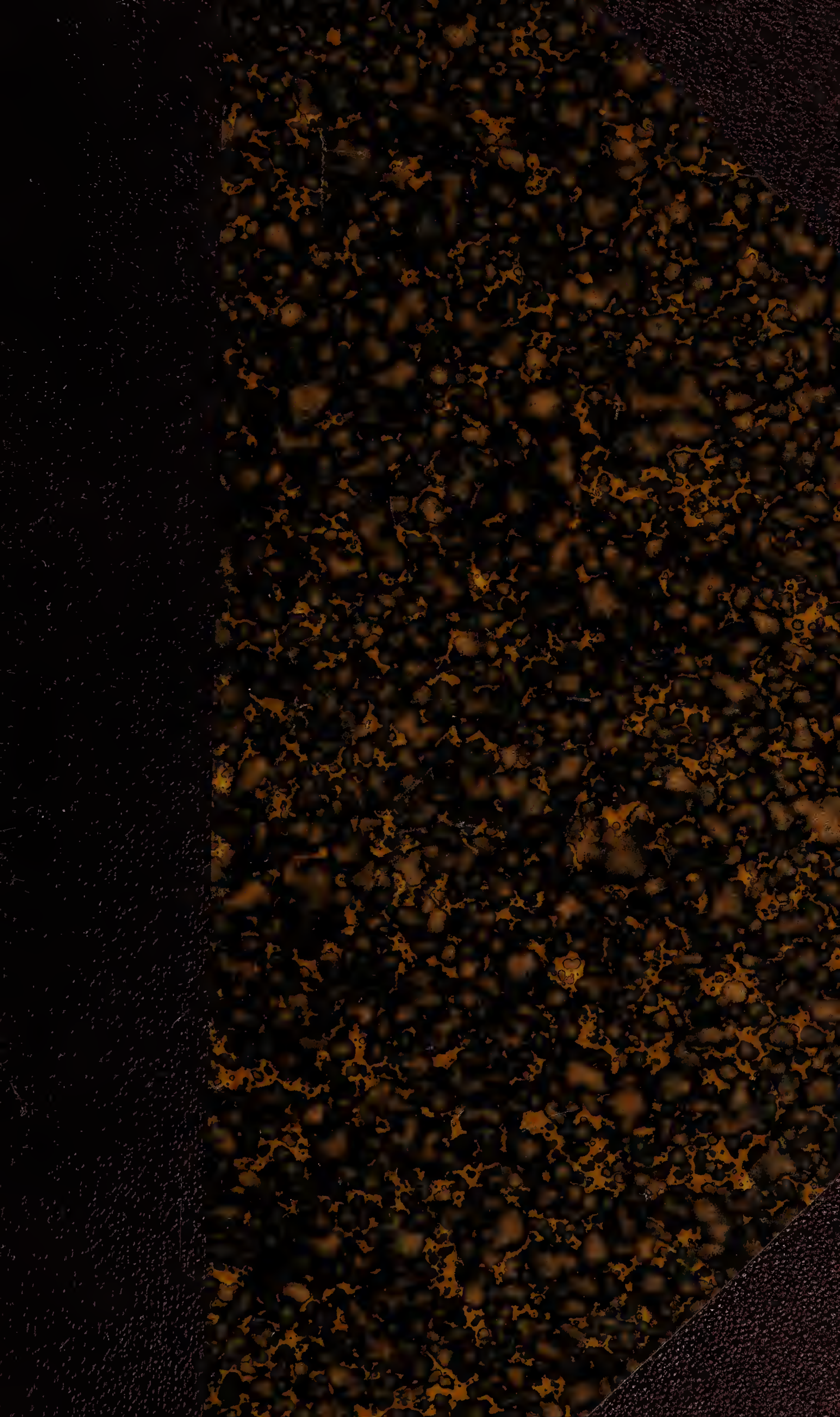

No. 451

TRACTAET
OFTE
OORDEEL-KUNDIGE AENMERKINGE
OVER DE BERUCHTE
KEYSERS-SNEDE,

Waer in het gevoelen van sommige GODTS-GELEERDE, benevens dat van eenige beroemde *Genees-en Heelkonst Oeffenaers* ter toets gebragt word;

Alles met veel nuttige Observatien verrykt;

DOOR

P: J: VAN BAVEGEM,

Wel eer Chirurgyn van het Regiment van syne Hoogheyd den Vorst van Zalm Zalm, in dienst van haere Rooms Keyserlyke Majesteyt, tegenwoordig gezworen Heel en Vroedmeester tot Baesrode Lande van Dendermonde.

VERCIERT
MET KOPERE PLAETEN.

****

Tot DENDERMONDE by JACOBUS J: DU CAJU, en zyn te bekomen tot AMSTERDAM by JAN MORTERRE. 1773.

Ad extremos vero Morbos exacté extremæ Curationes optimæ ſunt.

Hippoc: Aphor: S: 1. Aph: 6.

VOOR-REDEN.

IK hebbe van over lang luſt gehad, dit deel der Vroedkunde *te ondernemen; maer ik wierd telkens door gebrek van noodige ſtof wederhouden: en op dat ik met geen ander mans Veéren wilde pronken, aenmerkende deſe weyſe van doen, als een beſpiegeling, die aenleyding geeft tot grove dwaelinge; ſoo ſtelde ik myn voornemen uyt, tot'er tyd ik gelegentheyd ſoude hebben 't ſelve op myn eygen ondervinding op te bouwen. Ik kreég dan eyndelyk gelegentheyd eenige aenmerkingen ontrent de* KEYSERS-SNEDE *te maeken; ik vervaerdigde den opſtel van dit* Tractaet *ſoo haeſt het mogelyk was, en dit kan mogelyk aenleyding gegeven hebben, dat'er menig fout ingeſlopen is; ende dat den opſtel niet naer de waere elegantie uyt-gevrocht kan zyn; hoe wel ik inſonderheyd getragt hebbe, myn gevoelen op een duydelyke en verſtaenbaere weyſe voor te ſtellen, vermeydende intuſſchen*

alle hoogdraevende alegorixe ſtellingen, die toch in weſen niets beteekenen, als dat men by-wylen ſynen Leſer *ſoodaenig door deſe hoogdravende ſtelling miſleyd, dat hy naer menig-werv overleéſens, de ſtelling over het hoofd ſiet.*

Ik breng dan dit Tractaét, *hoe onvolkomen het ook mag ſchynen, mynen welmeenenden* Leſer *onder het oog, en leéf in hoôp, dat hy het recht-maetig beoôrdeelen ſal; hoe wel my niet onbekent is, dat ieder Schrift, ſelfs de gone die uyt de beroemſte Penn' gevloyt zyn, haer voor en tegenpartye heeft; want ieder oordeelt naer ſyn eygen gevoelen, terwyl men ſegt* ('t is qualyk ieder een van pas doen) *nochtans ſoo eenige hoogdraevende ekelachtige neuswyſe Pendanten, hun ſchimpende verroeſte Tong beſoedelt met die vraek-roepende jalouſie, mogten eenige opwallingen van bitter gal tegen het ſelve uyt ſpouwen, ſy dienen tot gouverno, dat ik my geenſints daer aen ſal kreunen; want men moet wel lyden het geblaf van eenen Hond: by gevolg is het licht het geſchal van een theonynſche Tong te aenhooren.*

In geval ſig eenen geëerden Schrifiſtelder, *hoe wel buyten myn weét, mogt beledigt vinden, die gecitteért is in dit* Tractaet,

by dient tot waerſchouwing, dat het geenſints met ſeker inſicht geſchied is; want ik reſerveere de eer die ik ſchuldig ben aen alle geleerde van Europa: heb ik ſomtydts een ſtelling van ſeker Autheur verworpen, die in weſen van het natuerlyk oordeel afdwaelde, dit denke ik, ſal niemand my ten quaden duyden; want ſoo haeſt ik overtuygt ſoude zyn, ben bereyd hem te volgen, immers myne wel meenentheyd zy ieder een verſekert, ſoo in geval dit geenſints voldoende was, ben bereyd den gonen die ſig abſoluet beledigt wilt vinden, ten allen tyden de noodige ſatisfactie te geven, excepterende de eer weder-ſyds, of anders ſoo als gemeenelyk geſchied eyndigen de queſtien in ſcheld-woorden.

Ik hebbe veel dingen moeten reſerveren om 't Volum van dit Tractaet *niet te vergrooten, ben ik in ſommige ſtellingen wat te wyd loopig, in andere wat te kort gebleven, denkt onpartydigen* Leſer, *dat dit met ſeker inſicht geſchied is.*

Waer het ſaeken dat in 't verduydſchen van ſommige franſche Obſervatien, de uyterſte ſtiptelykheyd niet gevolgt is, den welmeenenden Leſer *dient gewaerſchauwt, dat dit geenſints by foute van negligentie of onwetentheyd geſchied is, maer hebbe my wel*

eer vergenoegt, ſoo veel het mogelyk was; 't denkbeéld der gecitteérde Obſervatien neér te ſtellen; in tuſſchen vermydende alle hoogdraevende letter-kundige franſche woorden.

Voor 't overige heb ik getragt alles in een goed order te brengen, ben ik hier in misgeſlaegen, k' hoóp dat ieder wel meenenden Leſer *my deſe fout vergeven ſal.*

Intuſſchen myn eenig inſicht bedoelt deſe, ten welken eynde ik dit Tractaet *ondernomen hebbe, te weten van de* KEYSERSSNEDE *onder den rang der algemeene Operatie te brengen; waerom ik alle toekomende* Schrifiſtelders *die over de algemeene Operatien ſullen ſchryven, ootmoedig bidde, dat ſy deſe Operatie een plaets mogen vergunnen in hunne Schriften; ten eynde dat die heylſaeme Operatie, noch niet genoegſaem geaplaudiſſeért, als een erboren Phenix mag erſchynen.*

Door dit lof'lyk doen, hoóp ik, ſal deſe Operatie in algemeene achting komen, waer door ſy voorders ſal ſtrekken tot trooſt en hulp van menig Vrouw en Kind, die buyten haer hulp in eenige gevallen ongetwyffelt moeten omkomen.

Dit is dan alles on-eenſydigen Leſer, *'t goón ik noodig vond U-E. voor af te berichten, nu mag den haet en nyd ſtryden*

VOOR-REDEN.

om het meest, ik bekreune my geensints daer aen; want het spreék-woord luyd (meer stank als dank) *'t is werelds loon. Vaert wel en gebruykt het noodige tot troost en hulp van uwen even mensch, dan heb ik het gone ik uyt'er herte betrachte, en den on-eensydigen* Leser *'t goón hy wenscht.*

P: J: van Bavegem.

Baesrode
by Dendermonde
den 24. Novembris
1772.

ERRATA.

BLad 5. *ling.* 26. *ſtaet* dit niet te willen gelooven, *leeſt*, dit te willen gelooven.

21. *ling.* 11. Quillemeau, *leeſt*, Guillemeau.

70. *ling.* 27. ſoo men, *leeſt*, ſoo dat men.

88. *ling.* 15. Molla, *leeſt*, Mola.

187 *ling.* 6 konnen toeſtemmen, *leeſt*, konnen tegenwerpen.

De overige ſinſtoorende, en klyn aenbelangende Druck-feylen gelieft den Leſer *jelfs maer te corrigeren.*

TRACTAET VAN DE KEYSERS-SNEDE.

EERSTE CAPITTEL

Aentoonende den waeren oorſprong der Keyſers-ſnéde.

HYSTEROTOMOTICA, is een konſt-bewerking, welk de Grieken den naem gegeven hebben van *Embrionski*, voords komende van het woord *Embrion*, welk beteekent Kind, ende van *Helkein*, 't welk te ſeggen is uytſnyden.

Deſe twee benaemingen, van ouds door de Grieken alſoo genaemt, ende naer de letterlyke uytſpraek; deſe twee woorden

te ſaemen gecombinéert, den ſin uytmaeken, (van Kind uytſnyden) ſoo is t' te gelooven, dat deſe konſt-bewerkinge ten tyde der al-oude Grieken bekent was. tog of zulkx op levende Vrouwen geſchied is, hier aen is ſeer te twyffelen, ik denke dat de zelve niet geſchied is, ten ſy voor het laeſte van de ſeſthiende eeuw.

Want men heeft in alle eeuwen ontrent de genées kunde, véel ſchrandere waernemers gevonden, die ſekerlyk niet naergelaeten zoude hebben, de kwaede of goede gevolgen deſer operatie te beſchryven, alſoo ſy ſomtyds véel dingen van minder belang, met alle nauwkeurigheyd beſchreven hebben.

De eenige reden die ſommige Autheuren bewogen hebben van te gelooven, dat de zelve op levendige lichaemen is gepractiſéert, is den text die *Plinius* ons géeft. *Hiſtor. Natur. Lib.* 7. *Cap.* 9. Die Kinderen, die van Moeders lichaem levendig ofte dood geſneden worden, noemt men in de latynſche ſpraek, *Cæſares* en *Cæſones*.

Ik geloove, dat tot heden meeſt alle de Autheurs, die ſig van den text van *Plinius* bedient hebben, den zelven ſeer kwaelyk ofte ten minſte met weynig attentie overwogen hebben: want als men den letterlyken ſin, met een wynig oplettent-

heyd onderſoekt, zal men bevinden dat den ſin eeniglyk bedoelt, dat de Kinderen dood of levend' zynde, *Cæſares* en *Cæſones* genaemt wirden, gelyk te bemerken is uyt de woórden (die Kinderen die van Moeders lichaem levendig ofte dood geſneden worden) Nota, ſtelt in plaets van (geſneden) geboren, het gone den ſin niet verhandert, mediteert als dan met attentie of den text van *Plinius* myn gevoelen niet bedoelt. Maer dat die operatie op doode lichaemen, in die tyden en voor die tyden is bewerk-ſtelligt, hier van zyn de beweyſen als overtuygende genoegſaem.

Numa Pompilius tweeden Koning der Romynen, die ſeven-honderd'-veerthien jaeren voor Chriſti geborte geboren wird, ſtichte ten tyde ſyn'er regering een koninglyke weth, dat men geen ſwangere Vrouw zal begraeven, voor al'eer dat het Kind, uyt haeren boeſem door ſnyding zal uytgehaelt zyn, den waer-nemer voegt daer by, dien, den welken het tegendeel zal doen, zal ſchuldig weſen, van 't verlies van een levendig Schepſel.

Uyt deſe koninglyke weth blykt dan genoegſaem, dat de zelve, in de al-oude tyden, op de reeds dood zynde Vrouwen in 't werk is geſtelt.

Manlius, volgens *Plinius*, die de sterke Stad *Carthago*, met heyr-kracht in-nam, is uyt syns Moeders lyf gesneden. *Georgias Leontinus*, die men voor den wysten Philosoph te *Athénen* gehouden heeft, begost in syns Moeders lichaem te schryen, als men haer (dood zynde) ter aerden heeft willen bestellen, terstond is de Moeder op-gesneden, ende wirde alsoo ter wereld gebragt. *Valer. Max. Lib.* I. *Cap.* 8.

Hier uyt is klaerlyk te bemerken, dat de zelve op geen levendig lichaem is gepractiséert, want soo wel *Plinius*, het woórdeken (dood zynde) exceptiéert, soo had hy konnen seggen, op een levendig lichaem, maer het is buyten twyffel, dat hy dit soo heeft willen seggen, om dat men sig niet in den letterlyken sin misgrypen zoud, al-hoe-wel men stof genoeg heeft, van sig niet te misgiffen terwyl ieder een genoegsaem bekent is, dat men geen levendige Vrouw begraeven zal.

Numa Pompilius, dien strengen Wethgever, zoud' insgelyks in syn koninglyke weth iets aengeroert hebben, waer het zaeken dat dese operatie in die tyden op levendige lichaemen waer bewerk-stelligt geweest; maer die koninglyke weth meld daer niets van, immers daer zoud' iets in de schriften der al-oude beschreven

ſtaen, waer het zaeken die operatie op levendige lichaemen gepractiſéert waer geweeſt, maer de geheel al-oudheyd, tot aen 't beginſel der ſeſthiende eeuw, toont een diepe ſtilſwygentheyd, ontrent deſe materie.

Naer dit alles voor-geſtelt te hebben, gaen ik over tot het onderſoek, wie den naem *Cæſar* aen de operatie gegeven heeft. volgens eenige Schryvers zoud' men mogen beſluyten dat de zelve den naem ontfangen heeft, van den eerſten roomſchen Keyzer *Julius Cæſar*

Maer den ſchranderen *Bayle Diction. Criticq:* en *Zonaras* voor hem, hebben dit met véel reden verworpen. Want het is niet te gelooven, véel minder vaſt te ſtellen, dat *Julius Cæſar* uyt den buyk ſyns Moeders geſneden is, alſoo ook niet den naem van *Cæſar* aen die operatie heeft konnen geven, den Vader van *Cæſar*, wiens naem was *Lucius Cæſar*, zoud' als dan ook uyt den buyk ſyns Moeders moeten geſneden zyn, om dat hy ook den naem van *Cæſar* voerde, 't gcón immers een grove dwaelinge zoude zyn, dit niet te willen gelooven.

Meeſt alle de Autheurs hebben tot hier toe een groote ſtilſwygentheyd ontrent

den text van *Plinius* getoont, of de redens waeren, hier door bloot gestelt te zyn aen eenig criticq, och ofte sy de moeyte niet waerd geacht hebben, dese materie wyd'-loopig te demonstréeren, laet ik aen het oordeel van den wel-nemenden Lezer.

Ik wenschte van herte, dat imant myn gevoelen ('t welk ik geloove aen de waerheyd is) met gefondéerde en behoorelyke bewys-reden tegen-sprak, ik denke dat men langs desen kant tot de onwedersprekelyke waerheyd zoude komen. maer malkanderen opvolgen, of gelyk véel Schriftstelders doen, met simpelyk néer te stellen, ik wil dit stuck niet breeder ondersoeken, langs desen kant komt men niet tot de waerheyd; daer zyn sommige die sig in dit stuck wat breeder hebben uytgebreyd, waer onder den Heer *Simon* in syn mede-gedeelde memorie aen de koninglyke fransche Academie, desen geleerden Schryver toont in het eerste vertoog, van den text, en het woord *Cæsar*, een wankelbaer gelaet, zelfs eenen orthotoxen stiel, niet genoegsaem om te oordeelen wat gevoelen hy ontrent dit voorwerp gehad heeft.

Het is te gelooven, dat desen geleerden Schryver syn gevoelen in de waegschael

heeft laeten liggen, om met de meeste stemme in 't vervolg den doorslag te geven.

Had onsen grooten *Astruck*, gelyk naer hem den Heer *Stichting*, in materie van de waere opkomste der Venus ziekte, het al-gemeen gevoelen gevolgt, wy waeren noch geprivéert, van het waer denkbéeld ontrent die ziekte, van waer sy haeren oorsprong genomen heeft, maer desen roem-ruchtigen Schryver, heeft sonne-klaer aengetoont, in syn uytmuntende verhandelinge der Venus-ziekte, dat de zelve voor het jaer 1492. in ons wereldsdeel niet bekent was, maer dat het een ziekte was, nieuw overgebragt uyt *America*, seer eygen aen de inwoonders van het Eyland, *Hispaniola* nu *St. Dominicus*.

Om niet verder van myn bestéek af te-daelen keer ik dan wederom, tot het woord *Cæsar*; om eygentlyk te ondersoeken wat *Cæsar* te seggen is.

Volgens *Rosin Antiq. Rom L 7 C.* 13. *Cit. L. Moreri Pag.* 100 *Edit. Amstel.* 1698. Soo is het woord *Cæsar* eenen titel van eer, welk de roomsche Keysers gaven aen haere Soóns, ofte aen den gonen die naer haer af sterven den throon zoud' beklimmen. ibid. maer tegenwoordig, is den titel der roomsche Koningen iets diergelyke *Rosin*.

Dat den eersten roomschen Keyzer *Julius*, den naem *Cæsar* heeft gehad, dit is onwedersprekelyk, maer dat *Cæsar* den eygen naem van *Julius* was, by voor beeld gelyk men zoude seggen FAVEGEM? dit is niet te gelooven, want waer het saeken dat dit synen eygen naem geweest hadde, sy zouden niet naegelaeten hebben, desen eygen naem te stellen voor het jaer, 't welk naer synen naem in 't fransch genaemt word *Anné Julliene:* men moet ook niet denken dat het jaer *Julius*, in latere tyden alsoo is genaemt geweest, want van het begin af, soo haest hy het jaer in 365 dagen volgens den loop der Sonn' gestelt hadde, en naer dat hy, op den raed van *Sosignes* en andere vermaerde Astrologanten, den roomschen Almanach gereforméert hadde, soo wird dit jaer naer synen naem genoemt *Julius.*

Dat hy desen eer titel van de operatie ontleent heeft, dit is ook niet te gelooven, want *Plutarchus* en andere, die syn leven met alle nauwkeurigheyd van kindsheyd af, beschreven hebben, toonen ontrent dit voorwerp een diepe stilswygentheyd, welk remarquable saek sy sekerlyk niet naergelaeten zouden hebben, met alle nauwkeurigheyd te beschryven.

Volgens *Plinius Histor. Natur. Lib.* 7

Cap 9. is *Scipio Africanus* den eersten geweest die te *Roomen* den naem van *Cæsar* (om dieswille dat hy uyt den buyk syns Moeders gesneden is) gekregen heeft.

Desen text is dan grootelyks tegen de gone die geavancéert hebben, dat *Julius Cæsar* den naem aen de operatie gegeven heeft. Ook kwam *Scipio Africanus*, ter werreld, wyd' over de honderd jaeren voor *Julius Cæsars* geborte, soo was de operatie al reeds honderd jaeren met den titel van *Cæsar* gehonoréert. Maer het is te gelooven dat desen eer-titel van *Cæsar* langen tyd in de doorluchtige familie van *Julius* is geweest, terwyl syn Vader *Lucius* ook *Cæsar* genaemt wird. Mogelyk is dien eer-titel van *Cæsar*, de doorluchtige familie van *Julius* by-geleyt, om dat sy af-stamde langs Moeders zyde van *D'ancus Martius* vierden Koning der Romeynen, en om dat desen titel, iets koninglyk beteekent, gelyk als hier vóoren beschreven is, soo zoud' men mogen besluyten, dat desen titel diende, om hier door te kennen te geven: dat de familie van *Julius* van koninglyke af komste was

De elf roomsche Keysers, naer *Julius Cæsar*, hebben ook desen eer-titel beyde behouden.

Om dan wederom te keeren tot *Scipio*

Africanus, die volgens *Plinius*, den eerſten tot *Roomen* is geweeſt, die den naem van *Cæſar* ontfangen heeft: ſoo is t' te gelooven, dat van *Scipio Africanus*, de operatie den naem van *Cæſar* bekomen heeft, niet om dat hy den eerſten is geweeſt, want wy vinden in de ſchriften der al-oude Grieken, eer dat'er *Cæſars*, ofte *Scipio Africanus* waeren, dat deſe konſt-bewerking *Embrioulcia* genaemt wird. Maer ik geloove om de wonderbaerheyd van dées geborte, dat den raed van *Roomen*, om *Scipio* boven andere te doen uytblinken den naem *Cæſar* gegeven heeft: want titels van minder rang, zouden hem, niet véel doen distinguéeren hebben, alſoo *Scipio* uyt een der alderdoorluchtigſte geſlacht van *Roomen* voord-kwam: gelyk hier aen af te merken is, terwyl ſyn Vader *Publius Cornelius Scipion* Conſul van *Roomen* was, in 't jaer der Stad *Roomen* vyf-honderd-ſes endertig. Zelfs heeft *Scipio Africanus* tweemael Conſul van *Roomen* geweeſt, *Tit. Liv. L.* 10. 21. 23. *Plutar. in Scip Florus. L.* 2. *Cap.* 6.

De Romynen waeren liberael in 't vergeven van eer-titels, ſy herkenden met groote blydſchap den gonen die de repupliek iet goeds had toe-gebragt, ſy gaeven hem eer-titels en ſtelden hem in be-

diening over-een-komende met synen staet, want soo haest een Veld-overste een aensienelyke Victorie, ofte thien-duyzend' Mannen syn'er Vyand gedood hadde, beschonken sy hem, met den eer-titel van Keyser. *Julius Cæsar* was den eersten der roomsche Vorsten, naer dat hy Dictator was, die den titel van Keyser heeft willen behouden, om reden dat de Romynen onversoenelyke haeters, van den titel van Koning waeren. Uyt alles het welk men mag besluyten dat van *Scipio Africanus* geborte af (sonder naer desen op de af-komste te sien) den naem van *Cæsar*, aen de operatie is toe-geëygent. Ten waer men mogt tegenwerpen, dat de woorden van *Plinius*, *Cæsares aut Cæsones à Cæso Matris utero*, te kennen gaven dat die Kinderen al lang voor *Scipio Africanus* geborte, alsoo genaemt wirden, waer op ik antwoorde, dat men gelieft te weten, dat *Plinius* ruym twee-honderd' jaeren naer *Scipio Africanus* het zelve beschreven heeft, 't welk met reden te gelooven is, dat den sin van *Plinius* niet het tegendeel wilt te kennen geven. Dit dan alles naer de waerheyd vast-gestelt hebbende, gaen ik over tot het ondersoek wie den eersten geweest is, die de stoutheyd heeft durven hebben, van de zelve op een levendig lichaem te

ondernemen; het is bekent dat men dese operatie, voor het begin van de sesthiende eeuw niet gedaen heeft, (soo als den Heer *Simon* ook aenmerkt) ten minsten daer zyn véel Schryvers hier over naer-gesien, die voor de sesthiende eeuw' geschreven hebben, maer men heeft niets konnen vinden, dat bewysen kost, dat die operatie voor die tyden was gedaen.

Den eersten die men vind, is sekeren *Jacob Nufer*, waer van gewag maekt *Bauhinus in Appendice ad Roussetum*. In 't jaer 1500. segt den Heer *Bauhinus*, déed *Elisabeth Alespachin* Vrouw van *Jacob Nufer*, (*Lubber*) van het Dorp *Siergershensen*, in de Parochie van *Hambuville* onder het district van *Gortlibanien* in *Turgauw*, van haer eerste Kind swanger zynde, en sedert eenige dagen vlaegen tot de verlossing gevoelt hebbende, liet men verscheyde Vroed-vrouwen komen om haer te helpen, sy deden véel poogingen om haer te verlossen; doch te vergéefs. Vermits sy nu seer scherpe pyn hadde, en dat haer geen hoóp van verlichtig overschoót, seyde haer Man tot haer, indien sy sig op hem wilde vertrouwen, zoude hy eene operatie ondernemen, die met hulp van Godt, gelukken konde; de Vrouw antwoorde dat sy gereed was, alles te onder-

gaen. De ſaek teerder zynde, déed den Man aen den Preſident van *Frauwen-felden* verlof vraegen tot het doen van deſe operatie; deſen Rechter maekte in het begin eenige ſwaerigheyd, maer onderricht zynde van den ſtaet van de Vrouw, ende van den goeden wil van den Man, ſtemde hy toe, dat men de operatie déed die hem voor-geſtelt was: den Man 't huys gekomen zynde, ſeyde aen de Vroed-vrouwen, dat die gene die moedt genoeg hadde om hem te helpen, in de kamer konde blyven, maer de vreeſachtige vertrekken konde. Na, om den goddelyken byſtant gebeden te hebben, legde hy ſyn Vrouw op een tafel maekte haer door een inciſie, een opening in den buyk, en Lyf-moeder, haelde het Kind daer uyt, en hechte de wond' van den buyk met eenige ſteken toe. De wond' vereenigde ſig ſeer gelukkig, ſonder dat deſe Vrouw eenig toeval kréeg, eenige jaeren naer deſe operatie, verloſte ſy van twee Kinderen, waer van den eenen, die genaemt was *Jan Nuſer*, Rechter van *Siegershenſen* geweeſt is, en noch in 't jaer 1589. léefde.

Uyt deſe mede-gedeelde obſervatie, die men gelooft, alſoo men geen andere voor-béelden vind, zoud' men mogen beſluyten, dat *Jacob Nuſer* den eerſten is

geweeſt, die de zelve op een levendig lichaem bewerk-ſtelligt heeft. Maer het is ookte geloove, niet tegenſtaende *Nufer* (*Lubber*) van het Dorp *Siegersbenſen* was, dat hy niet alleen de reputatie had, maer ook in der daed' de konſt der Chirurgie verſtont, want anders geloof ik niet, dat den Preſident van *Frauwen felden* hem zoud' toe-geſtaen hebben, deſe gewichtige operatie op ſyn eygen Vrouw te ondernemen, ten waer den Preſident, hoóp geſtelt hadde op de ſchranderheyd van *Nufer*, en al-hoe-wel *Nufer* de ſnede in de Lyf-moeder ſeer groot maekte, dat het Kind op eenen keer uyt-kwam, en dat de hechting der uytterlyke wonde, niet naer den regel der waere konſt verrichte, ſoo zyn het geen bewyſen dat hy onwetend' was principaelyk ontrent deſe materie, want ik geloove, dat men hedendaegs véel ſoo genaemde Heel-meeſters, zoud vinden, die miſſchiens véel gebrekiger, ontrent deſe operatie zouden zyn, als *Nufer* zelfs geweeſt is.

De reden die ik geloove, die *Nufer* aenleyding zullen gegeven hebben tot het doen deſer operatie, ſtel ik in deſe naervolgende: *Nufer* kan miſleyd zyn geworden op het valſch voór-geven (van twee Litotomiſten die hy ontboden hadde, tot hulp

van ſyne Vrouw) dat'er noch een middel overig was, te weten de KEYSERS-SNEDE, maer dat deſe operatie hedendaegs niet meer gepractiſéert wird, om reden niemant bekent; maer dat *Plinius* getuygt dat deſe operatie in oude tyden gepractiſéert wird, op levendige lichaemen (*a*) en *Nufer* ervaeren zynde, in 't operéeren van de Pars genital: dat deſe operatie de eenigſte hoóp was, waer door hy ſyn Vrouw van het naekende gevaer kon redden. En waerſchynelyk deſen raed gevolgt hebbende, die de twee Litotomiſten tot ſchande van onſe konſt, niet en dorsten ondernemen. 't Kan ook gebeuren dat *Nufer* zelfs den text van *Plinius* geleſen hebbende, hier uyt oordeelde dat de operatie in vorige tyden gedaen is geweeſt, en liever den raed van *Celſus* volgende, (*melius eſt anceps experiri, quam nullum*; 't is beter een onſeker middel te beproeven als geen) als de ſekere dood af te wach-

(*a*) De twee Litotomiſten konnen inſgelyk den text van PLINIUS kwaelyk begrepen hebben, verſtaende door den zelven dat men in al-oude tyden deſe konſt-werking op levendige lichaemen bewerk-ſtelligden; maer dat de kwaede gevolgen deſe operatie doen vergeten hebben.

ten. *Rousset* is den eersten, die over dese operatie geschreven heeft, hy gaf in 't jaer 1581 syn Tractaet in 't licht voor titel voerende *Traité nouveau de L'hysterotomachie ou Enfantement Cœsarien*, waer in hy bewyst de nuttigheyd en noodsaekelykheyd deser konst-bewerkinge.

In het eerste deel van synen Boek grond hy de noodsaekelyke nuttigheyd deser operatie.

In het tweede stelt hy de mogelykheyd daer van vast.

Ten derden gaet hy tot het verhael van verscheyde toevallen, die onvergelykelyk meer te vreesen zyn, als de operatie die hy voor-stelt.

In het tweede deel van synen Boek bevestigt hy, de sekerheyd van dese operatie, op het succes, dat hy in verscheyde gelegentheyd gehad heeft.

Om dit succes te versekeren, spréékt hy eerst van waerneminge die hem door geloof-waerdige Lieden zyn mede-gedeelt, en vervolgens van de operatie die hy heeft aengeraeden.

Dese waernemingen, zyn seven in getal, onder welk hy verhaelt in syn sevenste waerneminge dat in het jaer 1556. een Vrouw sedert vier dagen in arbeyd zynde, hem dêed' vraegen, wat hem van haer

ſtaet dachte, en wat hulp men haer konde toebrengen; hy raede haer de operatie aen, die met ſucces gedaen wierd, dat ander half jaer daer naer haer man ſtierf, en ſy ertrouwt zynde, in 't vervolg door de natuerelyke wegen van een dochter verloſte.

Ambroſius Paré, gaf eenigen tyd voor het drucken van het Boek van *Rouſſet*, ſyn groot heel-kundig Werk in 't licht, alwaer men by gelegentheyd, in het Tractaet van de generatie *Cap.* 38. van de *Sectio Cæſarea*, die wel gelukt was, een ſcherpe beriſping tegen deſe operatie; ik verwondere my, ſegt *Paré*, hoe andere „ willen verſekeren Vrouwen geſien te „ hebben, aen welke men om haer Kinderen af te haelen, den Buyk heeft durven openſnyden, en dat niet eens, maer „ verſcheyde maelen; want ſoodaenige „ ſaek is my om reden onmogelyk te gelooven, dewyl men, om aen het Kind „ uytgang te geven, een groote wonde „ moeſt maeken, in de Spieren van den „ Boven-buyk, en een diergelyke in de „ Lyf-moeder, die met een groote menigte bloed vervult zynde, daer door „ een ſoo groote opening in te maeken, „ een ſeer groote bloed-ſtorting zoude ver-

,, wekt hebben, waer op de dood moeſt
,, volgen; wat meer is, naer dat de wond
,, geneſen is, zoude de *Cicatriſe* de Lyf-
,, moeder niet toe-laeten, ſig genoegſaem
,, uyt te ſetten om een Kind te draegen;
,, daer zyn noch andere toe-vallen, die
,, hier by komen; en het ſlimſte is, een
,, ſchielyke dood van de Moeder; ſoo dat
,, ik noyt raeden zoud diergelyk werk te
,, ondernemen, waer in ſoo groot gevaer
,, ſonder eenige hóop is; menſchlyker wys
,, ſprekende. Nogtans heeft men my ver-
,, ſekert, dat een Maitre *Vincent*, Heel-
,, meeſter van *Hericy*, na by *Fontaine-blau*
,, deſe gevaerelyke operatie, met een ge-
,, lukkig uytkomſt gedaen heeft; de Vrouw
,, die men ſegt dat geſneden is, ende den
,, geſeyden Maitre *Vincent*, zyn beyde
,, noch in leven: ſoo véel eerelyke en
,, geloofwaerdige Lieden hebben my dit
,, verſekert, tot zelfs my te ſeggen, dat
,, ſy de operatie hadden ſien doen, en
,, het Kind uyt-haelen, dat ik daer niet
,, aen wil, of durf twyffelen, maer dit
,, ſoo zynde, durf ik wel ſeggen, dat het
,, een waer wonder werk van de natuer is

Schenkius heeft deſe operatie met meer-
der circumſtantie verhaelt, hy ſegt dat den
Heel-meeſter, die de operatie déed, niet
van *Hericy*, maer van *Nemours* was; dat

de Vrouw genaemt wierd *Nicole Beranger*, en dat de operatie gedaen is in 't jaer 1542. en dat den Heel meester een bedorve Kind uyt den Buyk van dées Vrouw haelde, en dat de weynige hoóp, die'er was om het leven van de Moeder te behouden, hem had doen besluyten, alleen eenige weynige hecht steken in de huyd te doen, soo dat dées Vrouw een *Hernia Ventralis* kréeg, die haer verplichte een band te draegen; *Schenkius* segt, dat hy in dit Land zynde, dese Vrouw gesien heeft, die twee jaeren naer de operatie, door de gewoone wegen van een Dochter verlost was, ende in 't vervolg van een Soón, die een Smit was, en dat sy woonde in het Dorp *Ivry*, daer sy het ampt van Vroed-vrouw oeffende.

Paré was dan eenen van d'eerste, die sig tegen de *Sectio Cæsarea* op-déed; nochtans het blykt dat *Paré* niet altyd soo tegen dese operatie is geweest, want in de eerste uytgaeve van het Boek van *Rousset*, vind men een goed-keuring van de *Monanteuil* koninglyk Professor in de wis kunde, en Deken van de faculteyt der Genéeskunde, en Universiteyt van *Parys*, waer in desen Heer een lof-spraek doet over het werk van *Rousset*, en onmiddelyk onder dese goed-keuring, léest men, dit boven-

ſtaende getuyge; ik, *Ambroſius Paré*, in 't jaer 1590. déed *Rouſſet* een verantwoordende ſaemen ſpraek drucken over de KEYSERS-SNEDE. (*b*)

Deſe ſaemen-ſpraek verwekte hem, op verſcheyde tyden ſcherpe beriſpinge van den kant van *Marchant*, geſworen Heelmeeſter van *Parys*, die een werk uytgaf tegen *Rouſſet*, onder den titel van *Declamatio*. (*c*) In het eerſte deel van dit werk, beſtryd *Marchant*, de *ſectio Cæſarea*, met de zelve waepenen waer van ſig *Paré* bedient heeft, en verwerpt de eerſte waerneminge van *Rouſſet*, als valſch en tegenſtrydig tegen alle wetten van de diergelykе huys-houdinge, vervolgens gaet hy over tot de Hiſtorie van de Vrouw van *Chatillon*, (welk de ſeſde waerneming is van *Rouſſet*) en doet ſien, dat het litteeken, dat *Rouſſet* aen den Buyk van deſe Vrouw vond, geen genoegſaem bewys was, om te gelooven, dat ſy de *ſectio*

(*b*) Dialogus Apologeticus pro Cæſario partu, in matevoli cujuſdem Pſendoprotei dicteria. Pariſ: 1590.

(*c*) In Franciſci Roſſeti Apologiam Jacobi Marchant, Regis & Pariſienſis Chirurgi, declamatio.

Cæsarea had ondergaen, hoe dikwils ſegt hy, ſiet men niet lit-teekens van toevallige wonde, en verſweiringe in den Buyk, die konnen doen denken een gevolg te zyn van de KEYSERS SNEDE, kundige Heelmeeſters, vervolgt *Marchant*, iv'rig voor het gemeen wel zyn, en de verlichting der Lyders, hebben met gretigheyd uw nieuw ſtelling aengenomen, en zelfs willen overtuygt zyn, van de waerheyd, daer van *Quillemeau* den eerſten was, die gelegentheyd vond, deſe operatie te doen aen een Vrouw, die ſedert verſcheyde dagen vreede pyn uytſtont, ſonder hoóp van te verloſſen; hy déed de operatie in tegenwoordigheyd van *Ambroſius Paré*, en verſcheyde andere Heel meeſters van het Hotel dieu van deſe Stad; maer de Lydſter ſtirf vyf dagen daer naer, *Paré*, *Carbonet*, *Brunet*, en *Viart*, waeren niet gelukkiger in verſcheyde andere gelegentheden die ſig voor déeden.

Marchant eyndigt het eerſte deel van ſyn werk, met de opſtelling van alle de oorſaeken, die ſig tegen de verloſſing konnen ſtellen; hy bewéert voorders te doen ſien, dat een voorſichtig en bekwaem Vroed meeſter alle deſe moeyelykheden kan overkomen, ſonder ſyn toevlucht tot de

sectio Cœsarea te nemen, die hy ſtelt, altyd van doodelyke gevolgen te zyn. In het tweede deel is hy ſoodaenig buytenſporig in ſynen iever verblind, dat hy *Rousset*, niet door enkel reden, maer door evige ſcheld-woorden, en verſcheyde ſchimp-dichten ſyn werk eyndigt.
Die breedvoeriger het zelve belieft tew eten, kan hier over naer-ſien de vier Tractaties voor titel voerende (*d*) als ook den Heer *Simon* in ſyn memorie de *l'Academie Royal Pag.* 623. die al de principaelſte pointen uyt deſe vier Tractaties ontleent heeft.

Paré, en *Marchant* hebben dan véel nadeel tot het vaſt-ſtellen deſer operatie toegebragt; niet minder heeft de *sectio Cœsarea* eenen kwaeden ſtoot geleden, door de kwaelyk gereuiſſéerde gevallen, die door *Paré*, *Carbonet*, *Brunet* en *Viart*, in dien tyd gedaen zyn. Want dit dêed *Paré* beſluyten van deſe operatie af te ſien, ſoo wel als het genoodſchap der Heel meeſters, en het beſte deel van de faculteyt der

(*d*) In Franciſci Roſſeti Librum de Cœſarea partu, Jacobi Marchant Carmen, het 2. deel. ejuſdem pro Regis Chirurgorum Collegio. het 3. Tumulus Cœſarei partus. het 4. Jacobi Marchant Carmen in Franciſci Roſſeti oſtendum

Medicynen, of dat'er geen nieuw blyken zoude komen, die authenticq waeren, waer uyt men koſt beſluyten, het leven van Vrouw, en Kind hier door gered te hebben, of dat men voorder blyken zoude afwachten, van het tegendeel, om als dan niet alleen deſe operatie te verbanden, maer zelfs buyten den rang der operatie te ſtellen.

In tuſſchen tyd, dat men beſig was met den tyd af te wachten, ſchéen de achting (die noch gering overig was) van dag tot dag te verminderen; dus niet tegenſtaende het ſlegt aplaudiſſement en alle publicque injurie, door controverſie, ofte anderſints, die *Rouſſet* aengedaen wierden; dit alles koſt hem van ſyn gevoelen niet doen af-ſtaen, want om ſyn voorgebragte ſtellinge met noch meerder blyken te doen hand-haeven, ſoo gaf hy ten deſen eynde in 't jaer 1590. een latynſche uytgaeve, véel breed-voeriger en aenmerkelyker als ſyn eerſte; *Cæſarei partus Hiſtoriolog. Paris.* 1590. waer in hy voorder, om ſyn gevoelen te doen aen-nemen, nieuw authenticque voor-béelden by-brengt, van het gelukkig ſucces deſer operatie, van welk ik eenige der zelve alhier laet volgen.

De derde waerneming verhaelt van een Vrouw, die ſeer lang een dood Kind ge-

draegen had, 't welk niet door de gewoone wegen kost verlost worden, schoon men den Haek, en andere middelen, waer van men sig in diergelyke gevallen bedient, gebruykt had: De Vrouw in eenen staet zynde, die alles déed vreesen voor haer leven, resolvéerde de Heel-meesters, haer toevlucht te nemen tot de *sectio Cæsarea*, de-welke sonder vertoeven in 't werk gestelt wierd. De Lyf-moeder geopent zynde, kwam daer een groote menigte stinkende stoffe uyt: de Moeder stont véel pyn uyt; in den tyd als men het Kind uyt haelde, om dat de opening in de Spieren en Lyf-moeder, niet groot genoeg was tot den door-gang van het Kind, niet tegen-staende dit alles, kwam'er geen toeval; de bloed-storting was middel-maetig, met de Kraem-suyvering kwam véel etteragtige stoffe, en vyf weken daer naer was de vrouw in staet van uyt te gaen, sedert dese operatie, verloste sy seer geluckig van noch vyf andere Kinderen.

De vyfde en laeste waerneming, inhoud de beschryving van een diergelyke operatie, die met succes gedaen wierd in 't jaer 1582. op de Vrouw van een Arbeyder, in het Dorp van *Ouinville*: *Rousset* voegt daer by, dat den Heel-meester die de operatie déed, in een gesteltheyd was,

die de operatie moest twyffelachtig maeken; waer op hy aenmerkt, dat indien de zelve in dese omstandigheden gelukt is, het succes daer van meer sekerder moest zyn, wanneer die gedaen wierd door een Heel-meester, die beter in staet was te werken, met al de kennis en behendigheyd, die een soo gewichtige operatie vereyscht. *Hæc Fæmina secta fuit à Joanne Luca, tunc parum sobrio; cui tunc bene poto, si hoc non male successit, quid ei non est sperandum, qui sobrius & mentis compos arte duce eo accedit.* Den gonen die gelieft meerder observatie te lesen, die van het gelukkig succes deser operatie schryve, kan hier over naer-sien: den Heer *Simon* in syn meer-gemelde memorie, welken Schryver synen onvermoeyden iever getoont heeft, om alle dese waernemingen nauwkeurig op te stellen, van de welke ik de vryheyd genomen hebbe, eenige der zelve, soo als hier boven gemeld is, te copiéeren. Den Heer *Simon* honoréert syn voor-gebragte stelling, met acht nieuw voor-beelden van het gelukig succes, ten voordeele deser operatie, die alle door geloofweirdige Lieden, aen de koninglyke Academie, zyn mede-gedeelt.

Niet tegen-staende alle dese authenticque blyken, van het gelukkig succes deser ope-

ratie, ſoo heeft men ten allen tyden véel tegenſtrevers gevonden, die genéért hebben, dat zulke operatie oyt, op een levendig lichaem gepractiſéert is, voor-gevende dat de menſchelyke vreedheyd, tot ſoo een point niet en zoud konnen gebragt worden, van deſe operatie op een levendig lichaem te bewerk-ſtelligen; ſeggende voorders, dat alle de blyken, die ſommige ten voor-deele deſer operatie, ingebragt hebben, als valſch en onwaerachtig zyn.

Daer zyn zelfs heden-daegſche Genees-en-Heel-meeſters, (niet tegen-ſtaende de dagelykſche voor-béelden) die in twyffel trekken, of deſe operatie anders, dan op doode lichaemen gepractiſéert word: zulks grooten indruck heeft het gevoelen, der tegenſtrevers in ſommige verwekt, dat enkel het woord *ſectio Cæſarea* haer gruwelyk voor komt, niet achtende de authenticque blyken, die ſomtyds in de na buerſchap gebeurt zyn, maer zelfs *ex authoritate* voor-gevende, dat ſoo een temirair feyt, niet ongeſtraft moeſt blyven, om te dienen tot exemplair der contraventeurs, daer eylaes door deſe, en diergelyke *Fantomen*, véel Moeders en Kinderen (die miſſchiens noch in leven waeren) naer den ſchoot der Oud-vaders geſonden zyn.

TWEEDE CAPITTEL

Wederleggende de gevoelen van de Heeren MAURICEAU, BIANCHI, *en* DIONIS.

HEt is te verwonderen, hoe dese Heeren (zynde geachte Mannen van den eersten rang) sig hebben willen aenkanten tegen een stelling, die waerlyk soo licht niet te verwerpen is, terwyl de zelve op de reden, en ondervinding is steunende, zynde vereenigt met de dagelykſche voorbéelden, van het gelukkig ſucces.

Voor al'eer ik de gevoelen, welk dese Heeren van de operatie gehad hebben, alhier onder-stelle, soo dient den welnemenden gewaerschouwt, dat ik voor eerst de dry gevoelen zal laeten voor afgaen, voor al'eer ik myn gevoelen hier tegen inbrenge; hoort hoe *Mauriceau*, die groote fackel der Vroed-kunde, syn gevoelen ontrent dit voor-werp uyt-gedrukt heeft.

„ Ik aensien segt *Mauriceau*; Tract.
„ van de ziekten der swangere Vrouwen
„ 32. *hoofd-deel pag.* 169. 271. 272. de

„ *sectio Cæsarea* als volstrek doodelyk voor
„ de Moeder, en van seer weynig nut
„ voor het Kind, den Heel meester aen-
„ sien ik, die soo een operatie onder-
„ néemt, als een roekeloos Mensch, ter-
„ wyl de vreedheyd ieder een moet doen
„ af-schrikken, dus voorders, ibid. *pag.*
„ 273. aen-belangt het voor-geven, dat
„ men het doopsel, voor het Moeders le-
„ ven moet preferreren, hier dient tot
„ antwoord dat'er geen gevallen zyn, daer
„ men het doopsel niet en zoud konnen
„ toe brengen aen een Kind, 't welk be-
„ sloten ligt in den Boesem syns Moeders;
„ want het is gemakkelyk door middel
„ van een klyn spuytien, het water te
„ voeren tot op eenig deel des lichaems,
„ het is ook on-noodeloos te willen stel-
„ len, dat men het water niet en zoude
„ konnen brengen tot aen het Kind, ter-
„ wyl het besloten ligt in syn *Menbrane*:
„ voelt men dat het Kind in syn *Men-*
„ *brane* besloten ligt; men dient te we-
„ ten dat de zelve seer gemakkelyk te
„ openen zyn, als dan kan het spuytie
„ het lichaem raeken, zoud men suppo-
„ neren dat het inwendig *Orificium*, van
„ de Lyf-moeder niet genoegsaem geo-
„ pent is, men zoude konnen tot ant-
„ woord geven, dat den waeren tyd van

„ baeren, noch niet gekomen is; en ook „ men kan in alle gevallen, daer het „ moet zyn, het *Orificium* genoegſaem „ openen, om als dan middel te hebben „ 't Kind te konnen doopen.

Hier mede te kennen gevende, dat het doopſel de eenigſte beweég-reden zoud konnen zyn, tot het doen deſer operatie, maer alſoo hy de manier voor-ſchryft, om in alle gevallen, het doopſel te konnen adminiſtreren, ſoo acht hy de andere obſtackels, geen genoegſaem reden te zyn tot het doen deſer operatie, om ſyn oogmerk te bereyken, geeft hy ons differente afbéeldingen van inſtrumenten, ſoo als te ſien is *pag.* 278. om in alle laborieuſe gevallen, de Lyf-moeder te openen, en te dillateren: hier mede verſekert hy ons wonders uyt-gewerkt te hebben.

Dit is dan alles het gone den Heer *Mauriceau*, tegen de KEYSERS SNEDE heeft konnen in-brengen; laet ons als nu eens hooren, de ſtellinge, die den Heer *Dionis* tegen de operatie in-brengt.

Dien beroemden Heer, die door ſyn ſchriften, anders, de Heel-konſt ſeer verlicht heeft, verwerpt met groote vierigheyd het ſucces deſer operatie, ſoo als te ſien is in ſyn verhandeling van alle de Chirurgicaele operatie, tweede aentoo-

ninge Artic. KEYSERS-SNEDE *pag.* 117.
„ Een Heel of Vroed-meester segt hy ?
„ moet on-menschelyk zyn , zulkx een
„ operatie te onder-nemen ; haer verbéel-
„ ding alleen , zoude den onbeschroomsten
„ doen beven : denkt ook eens wat een
„ hart-vogtigheyd men hebben moet , om
„ een levende Vrouws buyk te openen ,
„ en'er een incisie van meer als een hal-
„ ve voet lang in te maeken : daer naer
„ de holligheyd van den Buyk door-vroe-
„ tende, een diergelyke opening aen 't lich-
„ aem van de Baer-moeder te doen , daer
„ naer de Vliesen te door-steken , en het
„ Kind door alle die openingen uyt te
„ haelen ; dese operatie ontstelt een Heel-
„ meester , als hy'se zelfs naer de dood
„ van de Moeder moet doen ; wat schrik
„ moet'se dan niet wel aen-jaegen , als
„ sy vergeselschapt is , met het ge-
„ schry van een Moeder , die men een
„ wéer-galoose pyn doet uyt-staen , en met
„ een seer groote menigte bloed , dat uyt
„ zulke wonde uyt-borlende , de Moeder
„ op staende voet , en onder de handen
„ van den Operateur kan doen sterven.
„ Soo het waer is , dat een klyn krab-
„ bel , met den nagel aen de Baer-moeder
„ inflamatie , en dikwils de dood veroor-
„ saekt , en dat een versweiring hoe klyn

„ ſy ook mag zyn, daer meeſt altyd onge-
„ neeſelyk is: wat een droevig gevolg moet
„ men dan van een ſnede ſes, ofte ſeven
„ duym lang niet verwachten, die gene,
„ die'ſe voor goed keuren, ſtellen twee
„ dingen voor, die met de ondervinding
„ niet over een en komt, het eene, dat
„ de Vrouw ſeer weynig pyn uyt-ſtaet,
„ als men haer in de Baer-moeder ſnyt,
„ en het andere, dat de bloed-ſtorting die
„ 'er op-volgt, ſoo groot niet en is, als
„ men ſig voorſtelt: de groote gevoeligheyd
„ van de Baer-moeder, ſtoot het eerſte
„ gevoelen om-verre, de-wyl alle de Vrou-
„ wen bekennen, dat de pynen die'ſe in
„ dat deel uyt-ſtaen, onverdragelyk zyn;
„ en een klyn ſweiring daer véel pynely-
„ ker is, dan in een ander deel des
„ lichaems.

„ 't Groot-getal van Vaeten, die over de
„ Lyf-moeder verſpreyt zyn, en haer dik-
„ te in den tyd, dat'ſe een Kind in ſig
„ beſluyt, veroordeelen de tweede reden
„ die ſy by-brengen; want indien ſy, een
„ Vrouw, in die ſtaet geſtorven, geopent
„ hadde, zoude ſy verwondert zyn, daer
„ ſoo véel adren, en ſlag-adren, te ſien;
„ en die Vaeten, die als een Vrouw niet
„ ſwanger gaet, de groote van een ſnaer
„ van een Vioól niet te boven gaen, heb-

„ ben op het eynde, van 't ſwanger gaen,
„ de wyde van een groote ſchacht van
„ een Schryf-pen gekregen: hoe zal men
„ dan ſoo véel buyſen met bloed vervult
„ afsnyden, en met eene belette dat dit
„ vogt in een ſeer groote over-vloet daer
„ uyt-komt. 't Géen ſy daer op antwoor-
„ den, is geenſints aen te nemen, ſy ſeg-
„ gen, dat het Kind nouwelyks uyt de
„ Baer-moeder gehaelt is, of ſy kreygt
„ haer gewoone groote weder, en in-
„ krimpende, ſluyt ſy alſoo de monties
„ der Vaeten, die door de ſnede geopent
„ waeren: maer dit deel trekt niet in,
„ als allenskens; en heeft ten minſten
„ twee ofte dry dagen van noode, om
„ weder in ſyn natuerelyke ſtaet te ko-
„ men; en binnen den tyd van een half
„ ure op ſyn meeſte, zal een Vrouw, tot
„ ſtervens toe, al haer bloed konnen
„ kweyt raeken.

„ Dus voorders op *pag.* 122. niet al-
„ leen, moet de vreedheyd van deſe ope-
„ ratie, ende by na onvermydelyke dood
„ die daer op-volgt, ons de gedachten
„ benemen, van de zelve in 't werk te
„ ſtellen; maer ook de Godts-dienſt die
„ de zelve verbiet: want de Godts-ge-
„ leerde der *Sorbonne*, ende voor-naemſte
„ *Kaſuiſten*, onder-vraegt zynde, welk van

„ beyde of de Moeder of 't Kind, men
„ in 't leven moest behouden, als de Vroed-
„ meesters en Vroed vrouwen sig onmag-
„ tig vonden om 'se beyde te behouden,
„ hebben geoordeelt, dat men liever de
„ Moeder moest behouden als het Kind:
„ op dien grond moet men sig wel wach-
„ ten van een operatie op haer te on-
„ der-nemen, die haer buyten twyffel
„ zoude om hals helpen.

Naer het gevoelen van den Heer *Dionis* voor-gestelt te hebben, gaen ik over, tot dat van den seer beroemden *Bianchi*: dien beroemden Heer, die de *Embriologie* tot eenen hoogen trap van volmaektheyd gebragt heeft, en ontrent het voor-werp der Vroed-kunde véel nuttige aenmerkingen de wereld mede-gedeelt heeft; gelyk te sien is in syn tractaet, *de vitis Generat.* twyffelt ook grootelyks aen de mogelykheyd deser operatie.

„ Ik geloove segt desen beroemden schry-
„ ver, dat de gevallen, die ons de Au-
„ theurs voor authentique waerheyd mede-
„ deelen, dat de vrucht sig altoos in
„ den Buyk bevond, die misschiens door
„ een verkeerde ontfangenisse, buyten
„ de Lyf-moeder sig onthiel, gevolglyk
„ geen incisie in de Lyf-moeder heeft

„ moeten gemaekt zyn.

Desen Heer onderstelt, dat de incisie van de Lyf-moeder absoluet, ofte ten minste aen de alder uytterste gevaeren bloot-staet: meer andere diergelyke stellingen, tegen de operatie; zal ik met stilswygen voor-by-gaen, alsoo sy in waerheyd niet anders in sig behouden, als een, en de zelve waepenen, waer mede sy meenen haer gevoelen te doen vast-staen; ik zoude de stellingen deser dry Autheuren niet ter toets gebragt hebbe (sonder my vergenoegt met een alleen) soo niet de zelve, in handen der geheele wereld was: maer alsoo de zelve in ieders handen zynde, en buyten dese stellinge de achting van ieder een naer sig getrokken hebben; uyt reden van haere wereld beroemde schriften (die sommige in waerheyd soo maer blindelings volgen) aen te toonen, dat dese beroemde Heeren, nopens de KEYSERS SNEDE, door sekere vierige voor ingenomentheyd van den waeren weg zyn af-gedwaelt.

Dit dan alles soo zynde, om myn gevoelen toe-passelyk te brengen, al-hoe-wel ik *Rousset*, en andere de eer laete, dat sy de meeste stellinge der tegenstrevende Autheurs, met véel roem en wysheyd wederleyd hebben, tog siende, dat'er eenige

ſtellingen, die na *Rouſſet* en andere gekomen zyn, die als noch ongedeſſidéert zyn gebleven, ſoo hoóp ik, dat den leſer niet ondienſtig zal achten, dat ik myn gevoelen ontrent de ſtelling der boven gecittéerde Autheurs alhier ter toets brenge.

Naer een groote attentie, het gevoelen van den Heer *Mauriceau* over-wegende, bevinde dat deſen geleerden Schryver ſyn gevoelen wat te abſoluet geſtelt heeft, als niet vry zynde van een klyn tegenwerping, dewyl hy het doopſel beoogende, ſtelt deſe de eenigſte reden te zyn, tot het doen deſer operatie; maer een middel uytgevonden hebbende, om in alle gevallen het doopſel te adminiſtreren, ſoo acht hy de andere obſtaekels niet genoegſaem, tot het doen deſer operatie, ſoo als te ſien is, *pag.* 28.

Den goed-gunſtigen Leſer gelieft te permitteren, dat ik den Heer *Mauriceau* hier in tegen-ſpreke, terwyl'er gevallen voorkomen, daer men als onmogelyk, ofte ten minſten, ſeer on-vol-komen het doopſel aen het Kind kan adminiſtreren.

By voor-béeld? hoe waer het mogelyk, het doopſel te adminiſtreren door middel van een ſpuytien, aen een Kind, liggende buyten ſyn natuerelyke plaets? te we-

ten, in de holligheyd van den Buyk, of in de Trompetten van *Falopius*; dat dese wonderbaere ontfangenis kan geschieden, daer van zyn menigvuldige voor-béelden, soo als te sien is, in de *Bibliotéque de Medicine Tom.* 1. *pag.* 464, van de welke ik eenige mynen wel-meenenden Leser, by vertaeling gaen mede-deelen.

Den Heer *Martin* den Scón, déed aen de koninglyke Academie der wetenschap, in 't jaer 1716 *pag.* 27. het volgende relaes. Een Vrouw die haer natuerelyke suyvering op-hiel, wierd over-vallen van geduerige braekingen, en seer vreede Buyk-pyn, de welke naer geen middels en luysterde, haeren Buyk swol van dag tot dag, en sy gevoelde in haeren Buyk een levendig lichaem, dat sig van d'een naer d'ander syde wirp. Het was nochtans seer onseker, dat sy swanger was, terwyl het Kind, is het saeken'er een was, waerschynelyk in de Lyf-moeder niet huys-veste; op het eynde der negenste maend, naer als voren, seer vreede pyn uyt-gestaen te hebben, wierd sy schielyk met noch vreeder pynen over-vallen, naer welken tyd, sy geen bewegingen in haeren Buyk meer gewaer wierd, maer de braekingen, geacompagnéert van eenen Buyk-loop, continuéerden als noch ses

maenden .Op het eynde van welke ſy het beſtirf. Myn Heer *Martin* opende haer lichaem , en alſoo hy geloofde , de Vrouw water-ſuchtig te zyn , ſoo poinctéérde hy den Buyk , uyt welk effectivelyk twelf pinten water kwam, een weynig roodachtig, ſonder reuk, ende niet al-te-troubel ; naer deſen vond hy een Kind van negen maenden , het welk geheel de rechterſyde van den Buyk beſloeg , het hoofd lag op het onderſte van de Lever , den Neus op de Gal-blaes &c De *Placenta* was vaſtgehecht aen het eerſte , tweede , en derde Wervel been van de Lende , de Darmen van de Moeder waeren gegangrenéért, op-geweird den *Colon*. 't Kind dood zynde , had hem geconſervéért ten tyde van acht-maenden ſonder rotting &c. Uyt alles het welke licht te ſien was , wat de oorſaek waeren van de geduerige braekingen , en de vreeſelyke *Coliquen* , die deſe ongelukkige uyt-geſtaen hadde.

Een ſwangere Vrouw , ſegt den Heer *Saviard Obſ.* 25 *pag.* 131. onder ſtont zulke vreeſelyke pyn in den Buyk , dat ſy genoodſaekt was met haeren buyk op den grond te liggen , dus in deſen ſtaet twee ongelukkige dagen door gebragt hebbende, ſtirf de Vrouw ellendig. In dien tuſſchen tyd van haeren arbeyd ſcheede den Moe-

der-koek van de Lyf-moeder, de welke ook buyten de Lyf-moeder uyt-kwam, naer welke gebeurtenisse sy het Kind, niet meer gevoelt heeft, het gone noch meer te verwonderen is, was dat de streng, die anders den weg wyser is, ons niet alleen en déed oordeelen, dat de vrucht in de Lyf moeder was, maer wy bevonden, dat de vrucht uyt haer natuerelyke plaets verhuyst was.

Dese wonderbaere begeventheyd ontstak mynen iever, om sonder vertoef naer haer dood, 't lichaem te openen; ik hadde nouwelykx de bekleedsels geopent, of ik ontdekte alsoo haest een dood Kind buyten de Lyf moeder... De Lyf-moeder was niet gealteréert, maer vervult met een groote quantiteyt bloed, de opening langs waer het Kind in de holligheyd van den Buyk gekomen was, bevond hem in de *Vagina* een dwerschen Vinger, onder het *Orificium interna*, van de Lyf moeder.
De koninglyke Academie der wetenschappe anno 1709. *pag.* 23. deelt ons noch een voor-béeld mede van de beruchte blykersse van *Brest.* &c.

Albucasis, *Lib.* 2. *Chirurg. Cap.* 76. *pag.* 221. verseekert een Vrouw gesien te hebben, die een doode vrucht droeg: en die swanger gong van een ander Kind,

weynig tyd daer naer, forméerde ſig een *Abces* ontrent den *Ombilicus*, daer ontlaſte ſig véel materie, en in 't vervolg verſcheyde Beenen, het *Abces* bléef *Fiſtuleus*, en continuéerde uyt-gang te geven aen de purulente materie, ende niet tegenſtaende dit genas de Vrouw.

Donatus, *Hiſtor. Mirab. Lib* 4 *Cap.* 22. *pag.* 436, ſpréekt van een Vrouw, de welke naer eenigen tyd een doode vrucht gedraegen hebbende, ontlaſte langs de lyf-moeder, de ſachte deelen van het lichaem; en wederom bevrucht zynde, maer in 't vervolg ſig kwaelyk bevindende, ſelfs in perykel van ſterven, kwam een Quakſalver, maekte haer een inciſie op den buyk, langs welke opening hy de beenderen van een *Fœtus* uyttrok en door middel van een *Suture* is ſy geneſen.

Thomas Bartholinus Cent. 4. *Hiſt.* 14 *Pag.* 238 maekt gewag van een vrouw, die de beenderen van een *Fœtus* ſes jaeren lang in haeren buyk gedraegen heeft, en des niet tegenſtaende wierd ſy ſwanger, en bragt ter wereld een levendige vrucht.

Men leeſt voorders in 't *Journal d' Allemagne Dec.* 1. *An.* 2 *Obſ.* 254. *Pag.* 378. d' hiſtorie van een ſwanger vrouw, die naer eenen vyf dagigen arbyd ſtierf; men opende haer lichaem, ende men vond

het kind in de linker holligheyd van den buyk. Men maekt als nog gewag, *ibid. Obs* 84. *Pag.* 159. van eenen *Fœtus*, die gevonden wierd by de *Intestina*, om reden, dat de Lyf-moeder doorboort was.

Meer ander soort-gelyke voorbeelden soud ik in overvloed konnen by-brengen, die lust heeft diergelyke voorbeelden nog meer te willen lesen, kan hier over nasien *Manget*, *Theat. Anatom. P.* 2. *Lib.* 2. *C.* 3. den welken dry voorbeelden geeft van kinderen, die in de holligheyd van den buyk; en van vier, die in de Trompetten van *Fallopius*; nog van dry, die in de Eyernesten gevonden zyn. Wilt men nog meer verwondert-weerdige observatie, leest *Heister in Aprend. ad Compt. Anat. in Orat. de Increment. Anatom.* 104. alwaer men een voorbeeld vind van een *Fœtus*, die in de blaes gevonden wierd.

Naer alle dese voorbeelden der meeste geloofweerdige Schryvers aengebragt te hebben, soo is het onwedersprekelyk, dat 'er kinderen buyten de Lyf-moeder gevonden worden; ende dat sulke kinderen sonder de dood aen de moeder te veroorsaeken, die buyten de Lyf-moeder gegroyt zyn, konnen verlost worden, blykt genoegsaem aen de menigvuldige observatien van *Rousset*, *Bianchi*, *Heister*, *Act*

Erud. Lipf. Biblioteque de Medicine Tom. I. *Pag.* 474. *Cit. Question agetée dans les Ecoles de Medicine des Paris le mardi* 25. *Febr.* 1727. *fous la Prefidence des M. Jean Baptifte du Bois, Docteur Regent de la Falculté: Jçavoir fi un Fœtus engredé hors de la Matrice peut etres tiré, fans caufer la mort a la Mere.*

Ik repeteere 't nogmaels, hoe het mogelyk waer een kind te konnen doopen, liggende buyten de Lyf moeder, fonder het doen der KEYSERS-SNEDE, ongeacht men kromme en rechte fpuyties gefingeert heeft; ik denke, dat den Heer *Mauriceau* fyne ftelling wat te voorbaerig op geftelt heeft, als niet denkende, dat fulke gevallen mogelyk zyn.

Ik ftel als nog de onmogelykheyd van een kind te konnen doopen, alwaer een *fchirreufe* verharding plaets heeft aen den mond der Baer-moeder: ten waer men een incifie deed, waer door men middel foude hebben het fpuytien te konnen inbrengen, maer dit foude tegenftrydig zyn tegen het gevoelen van den Heer *Mauriceau*; men moet veronderftellen, dat de verarding aenmerkelyk zy, den Baermoeder-mond fal fig noyt (ten zy in geringe gevallen, en ook als den Baer-moeder-mond feer leeg gefakt is) foo veel

dillateéren, om middel te hebben het ſpuytien te konnen in-brengen, ik laet ſtaen, de noodſaekelyke by-voeginge van eenen vinger, om het ſpuytien te konnen dirigeéren, tot op een lichaemelyk deel van het kind.

My is diergelyk geval den 11. van *July* 1771. voorgekomen, den goedgunſtigen Leſer ſal gelieven te gedoogen, dat ik den naem van de Vrouw, en Vroedvrouw met ſtilſwygendheyd voor by gaen, om beters-wille.

Een Vrouw ſwanger zynde van haer vierde kind, den tyd volbragt hebbende, wierd ſy met natuerelyke weën overvallen, de Vroedvrouw ontboden zynde, onder-ſloeg de Vrouw, ſy gaf aen haer, en de omſtaenders te kennen, dat den tyd van baeren nog niet gekomen was, ter oorſaeke, dat de Moeder, ſoo ſy die noemde, nog niet geopent was, by gevolg oordeelde ſy, dat het maer valſche weën waeren, dus in deſe geſteltenisſe, naer beurt-wisſeling, groote pyn uytgeſtaen te hebben, wierd dien dag doorbragt, 's anderdaegs, naer een vruchteloose onderſlaeging, wierd de Moeder als-nog geſloten gevonden, hier op wierd 'er een kleynen raed gehouden, of men die valſche weën door geen medicyne

koſt verdryven, daer wierd gereſolveert, met bewilling des Vroedvrouws, dat men de baerende Vrouw een ſuypeken van oud bier, witten wyn, en een weynig foylie ſoude beryden, met intentie om de Vrouw een weynig te verſterken, en de verlore krachten te erſtellen, om naerdien te ſien, of door deſen middel de gepretendeerde waere weën, niet en ſouden te voorſchyn komen, een half ure naer deſen, wierd de Vrouw meer als oyt te voren van ſterke weën overvallen, dit gaf de Vroedvrouw hoóp, terwyl ſy deſe pyn als nu voor waere weën erkende, dat de Moeder ſig in 't kort ſtond te openen, maer deſe hoóp was vruchteloos, de Moeder bleef geſloten, de pyn verminderde, en alles bleef in den ſelven ſtaet; 's anderdaegs, wezende den derden dag deſer Tragedie, wierd nog-maels een raed beſloten, dat men de Vrouw als-nog een ſuypeken ſoude bereyden, maer veel krachtiger als te voren, om reden, ſoo ſy voorgaven, dat men ſig wel by het eerſte bevonden had, korts hier op verſchenen de weën wederom als voren, met ſulk een evigheyd, dat de Vrouw buyten haer ſelven viel; dit was den oogenblik, dat men omſag naer verder hulp, men ontbood my als dan terſtond, het

ongeluk wilde, dat ik juſt beſig was met myne andere ſieken te verſorgen, en alſoo het nog redelyk wyd van myn huys was, ſoo tardeérde het nog wel een ure en half, eer ik by deſe ongeluckige was, naer een korte examinatie ſloeg ik de hand aen 't werk, bevond het *Orificium* van de Lyf-moeder, ſoodaenig met een *ſchirreuſe* verharding beſet, dat het als onmogelyk was een ſchacht van een pen te konnen in brengen, niet tegenſtaende alle de afdryvende weën, die haer meeſte geweld op het *Orificium* uytgewerkt hadden, waerén voor af gegaen.

Den hopelooſen ſtaet bemerkt hebbende, keerde ik geheel myn oog-merk tot de Vrouw, ik bevond de zelve in eenen beweenelyken ſtaet, liggende op den oever van de dood ſonder ſpraek, groote benouwtheyd, verkeerde oogen, alles gepaert met eenen *convulſiven* Pols, die in 't kort, een eynde van haeren ellendigen ſtaet maekte.

Soo haeſt de ziel verhuyſt was, déed ik op haer de *Sectio Cæſarea*, het Kind was geheel machteloos; ik doopte het zelve, en gaf het over aen een Vrouw; ik onder-ſogt voorders het *Schirreus* geſwel langs binnen de Lyf-moeder, ik bevond het zelve ſeer aen-merkelyk, trachte mynen

Vinger langs binnen door den Moeder-mond naer buyten te brengen; maer alles was vruchteloos, soo aen-merkelyk was de verharding, en soo nauw was het *Orificium*, door dese verharding gesloten, ik onder-socht voorders de Baer-moeder, om te sien, of 'er iverans een scheuring was, door het groot geweld 't goón gebeurt was; maer ik bevond niets, als natuerelyk.

Dit was den waeren staet van dese ellendige Vrouw, 't Kind seer machteloos zynde, in wéer-wil wat hulp-middelen men aen-wenden, volgde ook seer haest syn ongelukkige Moeder; den Man verklaerde my, dat het voor-gaende Accouchement seer laborieus geweest was, waer uyt ik beslóót, dat dit *Schirreus* geswel syn oorsprong genomen had; dit dan alles soo zynde, hier geloof ik, dat den Heer *Mauriceau* weynig vrucht zoude gedaen hebben met syn *Dillatorium*, 't welk hy, ten dien eynde uytgevonden heeft; want geen instrumenten, hoe hoog befaemt sy mogen zyn (uytgenomen het Sny-mes) waeren in staet om middel te besorgen, de vrucht seker te konnen doopen; soo dat het onwedersprekelyk is, dat het gevoelen van den Heer *Mauriceau* niet en kan aengenomen worden, als

verwerpende in 't geheel de KEYSERLYKE OPERATIE; ſoude men mogen in brengen, dat een inciſie, op het geſwel genoegſaem was, om middel te hebben 't kind te konnen doopen; hier dient tot antwoord, dat het gevaer onvermydelyk grooter is, door het doen deſer Operatie, als door de KEYSERS SNEDE ſelfs: ſoo als hier naer ſal getoont worden.

Den Heer *Mauriceau* ſoude als-nog een tegenwerping onderworpen zyn, volgens het gevoelen van eenige Theologanten, als namentlyk *Joannes d' Aranthon, Epiſcop. Gebennenſ. Orellius, Pontas*, en principalyk *Comitolus*, den welken uyt eenige Texten der Heylige Vaders, heeft willen proberen, dat het Doopſel op ſulke manier geadminiſtreért, van geender weérde ſoude zyn.

Maer *Gabriel Gualdi* in ſyn uytmuntend werk, over het dooſel der kinderen, liggende als-nog in den boeſem haers Moeders, heeft deſe queſtie gedeſſideert, niet tegenſtaende *Orelle*, andermael het gevoelen van *Gualdi*, attacqueérde, ſoo wierd echter door *Alexander Bountiere*, en *Emanuel Aguilera*, het gevoelen van *Gualdi*, tegen *Orelle*, verrechtveerdigt.

Den uytmundenden *Cangiamila*, in ſyn *Embryologia*, is ook in het gevoelen van

Gualdi, desen Godts-geleerden, die dese Questie wyd-loopig gedetailleért heeft, toont met veel wysheyd, dat de bovenstaende Theologanten den Text der H.H. Vaders qualyk geinterpreteért hebben: want hy segt, 't en waer niet seer moyelyk volgens de Theologie te probeéren, de weérde van dit Doopsel: die kinderen niet tegenstaende in den boesem haers Moeders, zyn soo wel als d'andere bevlekt met d' erf-sonde, waer van het Doopsel, volgens de leeringe van onsen Saligmaeker, de eenigste remedie is.

Men siet niet, waerom sy hier van gepriveért souden moeten zyn, terwyl men het Doopsel kan administreéren op een en de selve weyse, met een en de selve intentie, gelyk by de andere.

Geheel de H. Schrifture onthoud in sig dees troostelyke woorden: dat JESUS CHRISTUS uyt den Hemel gedaelt is, om alle menschen te bewaeren. Ik besweer u, segt *St. Paulus*, *L. tot Thimoth* 2. 1. voor alle dingen, dat men supplicatie, gebeben versoeke, en alle danksegginge doet voor alle menschen.... Want dat is goed, en behaeglyk aen Godt, onsen Saligmaeker, die wilt, dat alle menschen bewaert worden, en dat sy komen tot de oprechte kennisse der waerheyd. Want daer is

maer eenen Godt, eenen middelaer tusschen Godt en den mensch, J: C: mensch en Godt te saemen, die sig aen de dood selfs overgegeven heeft, voor de verlossing van ons alle.

Ik soude dit niet voorgebragt hebben, alsoo de stelling van *Orelle*, *d' Aranthon*, en andere, reeds voor langen tyd verworpen zyn; maer de reden is, om dat *Mauriceau* gestorven zynde in 't jaer 1709. ende *Martinus Orelle*, in een kleyn werksken, *Joannes d' Aranthon*, *Episcop Gebennens.* in syn Statuten Synodael, welke werken maer gedrukt en zyn in 't jaer 1710. by gevolg en kost de methodicque weyse, van met een spuytien te doopen, ten tyde van *Mauriceau*, nog niet genoegsaem geaplaudisseert zyn, want selfs *Pontas*, dien grooten Casuist, die van het sentiment van *Orelle* toonde te zyn, en is maer in't jaer 1728. gestorven, soo dat 'er ten tyde van *Mauriceau*, onder de Godtsgeleerde, als nog groote questie was, of soo een Doopsel op een *physicque* weyse geadministreért, van goede weérde was.

Dit dan alles soo zynde, steunende op de authorityt der hedendaegsche Godtsgeleerde, te weten, dat sulk een Doopsel van goede weérde is, en dat men in alle gevallen de Saligheyd van synen Even-

mensch moet betrachten; dat anders door het sentiment der boven gecitteérde Theologanten, in veel gevallen verwarreloost souden zyn, soo waer het tegen reden, dat den Heer *Mauriceau* hier in tegen gesproken wierd; want het spuytien, 't goon dien geleerden Schryver ons voor-stelt, is van groote nuttigheyd, want by gebrek van dese, geloof ik, dat 'er menig kind sonder Doopsel gestorven, ofte ten minsten seer onvolkomen geadministreért is.

Soude men in alle laborieuse Accouchementen, daer het kind in gevaer is, synen toevlucht moeten nemen tot de KEYSERS-SNEDE; terwyl 'er geen ander middel waer, volgens het gevoelen der gecitteérde Godts-geleerde; als ontkennende, dat het Doopsel op de even gemelde manier, van geender weérde was, dan seg ik, dat de KEYSERS-SNEDE alsoo gemeen soude zyn, soo als *Scipio Mercurius* wel eertyds seyde, dat dese operatie alsoo gemeen in Vranckryk was, als de Aderlaeting voor de hoofd-pyn in Italien.

DERDE CAPITTEL,

Aentoonende de onmogelykheyd van een Vrucht te konnen doopen, liggende als-nog besloten in syne vliesen.

AEnbelangende dese Questie, den goedgunstigen Leser gelieft te weten, dat dit den Heer *Mauriceau* niet aen en raekt.

De Questie is: of een *Embrion*, besloten liggende in syn *Membranen*, dus het Doopsel geadministreért, van goede weérde is?

Veel oude en hedendaegsche Theologanten, *Sylvest. Bapt.* 4. *Q.* 1. *Vasquez in* 3 *P. T.* 2. *Diana T.* 1. *Tract.* 1. *Resol.* 76. *Castropal. P* 4. *Tract.* 19. *Punct.* 4. *N.* 8. schynen van gevoelen te zyn, dat sulk een Doopsel van weérde is, andere hedendaegsche, waer onder den uytmuntenden *Cangiamila* en *Florentini*, trecken dit gevoelen in twyffel, en seggen, dat men in diergelyk geval niet dan op conditie en mag doopen, om reden, dat het tot

heden als nog niet ſeker gedeſſideért is, of de *Membranen* beletten, dat het water immediatelyk raekt, en of dit geen obſtaekel is, waer aen men ſoude mogen twyffelen aen de weérde van dit Doopſel.

De oude en hedendaegſche Theologanten, die van gevoelen zyn, dat ſulk een Doopſel van weérde is, brengen voor, dat de *Membrane Chorion*, en *Amnios*, ſoo wel van bloed-vaeten, en ſenuen voorſien zyn, als het *Embrion*, ſy erkennen deſe *Membrane* als eygen aen het *Embrion*, terwyl dat ſy met het *Embrion* in evengelykheyd opwaſſen, ende uyt een en het ſelve vat haer voedſel trekken.

Het is te verwonderen, hoe de Godtsgeleerde ontrent deſe Materie ſulke duyſterheyd gelaeten hebben, ik geloove, waer het ſaeken ſy eenige medicynſche Facultyten hier over geconſulteért hadden, ik en twyffele geenſints, of deſe Queſtie waer lang gedeſſideért.

Is het ſaeken, volgens de Leere, van onſen Saligmaeker, uytgeleyd door ſyne H.H. Vaders, dat het water onmiddelyk het lichaem moet raeken, om ons van de erf ſonde af te waſſchen, ſoo is het buyten alle tegen-ſpraek, dat ſulk een Doopſel van geender weérde kan zyn, niet tegenſtaende, dat het *Embrion* ſoo kleyn

is als het wilt, de vliesen soo dun als sy willen, besloten zynde in de selve, soo is het onmogelyk, dat het water het lichaem kan raeken; het waer ook belacchelyk, te willen gelooven, dat het water *primo instante*, door dese *Membranen* henen drong; want dese *Membranen*, zyn soodanig te saemen gevoegt, dat die geen opening naerlaeten, terwyl men siet, dat het *Liquor Amnios*, (waterachtig vocht) welk in dese *Membrane* besloten is, nimmer uytsyperen, ten zy, dat 'er een *Rupture* is, door welk dit vocht sig ontlast.

Dat dese Vliesen independent zyn van het lichaem van het kind, blykt genoegsaem uyt haer inplanting, en waer het saeken, dat dese *Membrane* eygen, en maer een lichaem met het *Embrion* uytmaekte, den almogenden Schepper soud het eygen aen het lichaem geschaepen hebben, maer de intentie van den Alvoorsienden is geweest, dese teere Schepsels als in een gevangen-huys op te sluyten, om als bewaert te zyn tegen de uytwendige ongemakken, tot 'er tyd toe, sy op de wereld staen te komen, om als dan, door de natuerelyke wet, hun gevangen-huys te breken, en alsoo op de wereld, hun gedestineérde plaets, te verschynen.

Dat dese *Membranen* van het Ey beginsel selfs, volgens eenige Schrift-stelders, aldaer tegenwoordig zyn, hier uyt is geen gevolg, dat sy daerom eygen aen het lichaem zyn, niet tegenstaende sy met de vrucht in even-gelykheyd op-groyen, uyt een en de selve bron-ader haer voedsel trekken; want waer het saeken seg ik nog-mael, dat sy eygen aen het lichaem waeren, den Alvoorsienden en soude geen paelen gestelt hebben, tot hoe wyd het redelyk lichaem van het kind sig uytstrekt.

Soo haest het kind geboren is, gebied ons de natuerelyke wet het selve van syn onrynheyd te suyveren, waer het saeken dat de vliesen eygen aen het lichaem waeren, de wet der natuer en soude ons niet gebieden, het selve als onnut te verwerpen. Men siet met verwondering, waer uyt men als onbetwisbaer besluyten moet, hoe wyd de paelen van het redelyk lichaem bepaelt zyn, terwyl de navelstreng, ongeacht dry ofte vier vingeren breed van den buyk af-gebonden, evenwel dicht aen den buyk af scheyd, niettegenstaende dat het niet gepriveert en is van syn voedsel, doch den Alvoorsienden heeft dit soo bepaelt.

Dat 'er wel een vereening voor sekeren

tyd bepaelt is, dit is onwederſprekelyk; maer daer is noyt een eygen ſelfſtandigheyd, het welk eygen aen het *Embrion* is: men moet de Vlieſen, Moeder koek, Navel ſtreng, aenſien, als toe gevoegde deelen, welke door de wet der natuer aldus geſchikt, ende naer haer verrichting gedaen te hebben, als onnut van het lichaem verworpen worden. Waer het ſaeken deſe gepretenteérde eygen deelen aen het lichaem bleven, ſy ſouden het kind ſchadelyk zyn, daer in tegen-deel het kind, hier van geſuyvert zynde, ſig wel bevind.

Alle eygen deelen, die tot den menſch behooren, blyven hem by, ſynen levens tyd geduerende, ten zy door eenig toeval hy de ſelve verlieſt, alle andere deelen, terwyl hy in den boeſem ſyns Moeders is, de welke hem aldaer dienden, tot voedinge en bewaerenis, zyn independerende deelen van den menſch; want ſoo haeſt hy het licht geſien heeft, verwerpt de wet der natuer, ſyn eerſte Voeſtermoeder, hy omharmt ſyn tweede, die d' oorſaek is, dat hy 't leven ontfangen heeft.

Naer dit alles voorgeſtelt te hebben, gaen ik mynen Leſer de reden verhaelen, welke my bewogen heeft, dit alhier in

te brengen: een feker Chirurgyn, voor ontrent dry jaeren overleden zynde, verhaelde my onder andere difcourfen, een feker geval, welk hem gebeurt was, beloopende den tyd, ten jaere 1768, hoe hy geroepen wierd by fekeren Landsman aldaer, welkers Vrouw overvallen was van eenen aenmerkelyken bloed-vloed, naer een *Venæ Sectio*, en de noodige middels volgens fyn goed-dunken geadminiftreért waeren, foo deed hy de Vrouw, die op eenen ftoel aen 't vier fat, naer het bedde gaen; foo haeft de Vrouw opftond, foo ontviel haer eenen aenmerkelyken klond geronnen bloed, het welk van defen Heel-meefter gefien wierd, hy indachtig zynde, of 'er fomtyds geen *Embrion* en mogt onder fchuylen, gebiede de Vrouw en Omftaenders van het felve niet te verpletteren onder de voeten, waer naer hy het felve opnam, en ontdekte alfoo haeft een Blaesken van de groote van een klyn hoender-ey, 't welk hy imediatelyk erkende voor een *Embrion*, en foo haeft het mogelyk was, op conditie doopte.

Hy verhaelde my voorders, dat hy als dan de *Membrane* opende, hy ontdekte hier op een fichtbaere beweginge in dit Schepfeltien, het welk de Omftaenders met verwondering aenfagen, hy bekende

voorders, dat deſe ſichtbaere beweginge wel ontrent ſes minuten geduert heeft, waer naer het in een doosken gedaen, en voorders ter aerde beſtelt wierd.

Ik aenhoorde alle deſe reden in een diepe ſtilſwygendheyd, waer naer ik de vryheyd nam, en hem vroeg, of dat hy, naer dat de *Membranen* van malkanderen geſchyden waeren, en dat hy een ſichtbaere beweginge in het *Embrion* ontdekte, het ſelve niet andermael en erdoopte.

Syn antwoord was, dat dit even gelyk was, of ſoo een *Embrion* in ſyn Vlieſen gedoopt wierd, ofte, of het ſelve hier van ontbloot was, hy gaf my voorders te kennen, dat dit te verſtaen was, in onvoldraege vruchten.

Naer dat ik hem de reden hier van gevraegt hadde, waer uyt hy oordeelde, dat ſoo een Doopſel van weérde was, ſoo gaf hy onder andere onvolkome reden, dit naervolgende tot antwoord; dat hy wel eertyds met ſekeren Geeſtelyken, een ſynder Vrienden, hier over in diſcours zynde, verſekert hadde, dat dito Doopſel op ſulke manier geadminiſtreért, van goede weérde was, meer andere ſoort-gelyke ende onvolkome reden, die hy my avanceerde, ſal ik met ſtilſwygen voor by gaen.

Het waer te wenſchen, dat het veroordeel onder het gemeyn ſoo groot niet was, gelyk het heden wel is, 't goon elaes ten koſten van ſoo menige Saligheyd geſchied: want vele van het gemeyn, ſelfs geletterde lieden, zyn vaſt van gevoelen, als de vrucht geen redelyke gedaente van den menſch heeft, dat de ziel als dan daer nog niet tegenwoordig is, het gone immers, volgens het gevoelen der hedendaegſche *Phyloſophen*, *Godtsgeleerde*, *&c.* een grove dwaeling is, van dit te willen ſtaende houden. Die hier aen nog twyffelt, kan hier over nae-ſien *Geronimus Florentini*, *Zachias*, *Wolf*, en meer andere.

VIERDE CAPITTEL,

Aentoonende, dat de ſtelling van den Heer DIONIS *niet en kan aengenomen worden.*

DEn Heer *Dionis*, die ſyne ſtelling, 't zy door een paſſie, of anderſints te ievrig uyt-drukt, kan alſoo min, als den Heer *Mauriceau*, met reden aengenomen worden. Want verwerpende een ſtelling, die met de dagelykſche ondervinding over een komt, ende waer van tot heden ſoo menig voor-beéld is, van het gelukkig ſucces, ſoo een verwerping aenſien ik, voor iets, *ex authoritate*; 't is waer ten tyde van den Heer *Dionis*, was de *Sectio Cœſarea* als vergeten, en had weynig voor-ſtaenders, by gevolg en koſt den Heer *Dionis* niet veel kwaed doen, met het al gemeen gevoelen te volgen; maer hy had behooren ſyn gevoelen, met minder paſſiviteyt voor te ſtellen, alsdan had hy ſoo veel kwaed niet toe-gebragt, gelyk hy als nu wel gedaen heeft; want ſyn werk-daedige

Heel-kunde, in ieders handen zynde, selfs onder de queekelingen, die het selve als met de Melk op-suygen, toonen naer dat de jaeren van wysheyd gekomen zyn, sulke groote advertie tegen die Operatie, dat den naem selfs haer eenen schrik aenjaegt; en noch veel grooter is de adversie, als sulk Genees of Heel-meester weynig schriften over dese materie gelesen heeft; want dan volgt seer wel het spreekwoord: wacht u voor den Man, die maer eenen Boek gelesen heeft.

Het is te verwonderen hoe den Heer *Dionis*, soo groote passie heeft konnen hebben, tegen de KEYSERS SNEDE, daer hy anders in syn werk daedige Heel-kunde, tegen eenige Operatie, die veel orthodoxer zyn, sulke lyd-saemheyd getoont heeft. Tot slot geloof ik, dat desen moraliseérden sin, ieders gevoelen zal beoogen: eenen Hond eenen kwaeden naem hebbende, is hem ligt den naem van raeserny toe te-eygenen.

Den Heer *Dionis*, die een Heel-meester als on-menschelyk aensiet, die de *Sectio Cæsarea* op een levendig Lichaem bewerkstelligt, gelieft te denken, dat men syn bermhertigheyd, en medoogendheyd moet ter syden stellen, als het strekt tot welvaeren van synen Lyder; want ik stel,

dat een *Heelmeester* als-nog onmenſchlyker moet zyn, als hy een Vrouw in diergelyken droeven ſtaet, voor ſyn oogen ſiet beſwyken, en dat nog meer is, de vrucht ſomwylen ſonder Doopſel te laeten ſterven, ſoo dat ik met reden mag ſtellen, dat de onmenſchlykheyd, die den Heer *Dionis* onderſtelt, voor een groot werk van bermhertigheyd moet aenſien worden, terwyl men door die operatie, niet tegenſtaende ſeer pynelyk, en in de beſpiegeling ſeer vreed, in de meeſte gevallen, ſoo ſy maer tydig in 't werk geſtelt word, twee levens, en de zaligheyd van het Kind komt te ſalveéren: daer anders ſonder die operatie, als men regard nemt op de bermhertigheyd, in de meeſte gevallen, Moeder en Kind ſiet beſwyken.

Ik onderſtel, dat de menſchelyke medoogentheyd noyt tot ſulk poinct mag overgaen, 't goón tot nadeel van het menſchens leven is; want men moet alles in 't werk ſtellen, geen pyn aenſien, ('t is maer voor korten tyd) als het ſtrekt tot behoudenis van het leven: een ſeker Wyſgeer ſegt: ô leven! ô vreede dood! eens verloren, komt nimmer weder.

De weergalooſe pyn, die den Heer *Dionis* met vollen monde uytgalmt, beſtaet meeſt in een verkeerde verbelding, het

af-setten van een lit, Steen-snyden, en ander groote Operatie, onderstel ik in pyn weergaloosser; ofte ten minsten gelyk te zyn.

Een *Genees-of-Heelmeester*, die volgens den Heer *Dionis* sig onstelt, als hy de operatie op een doode romp verricht, die seg ik zyn bloode menschen, het waer beter, dat sulk *Genees of-Heelmeester* noyt die uytmuntende konst geleert hadde, om reden, sy door haer voorbeeld minder onbeschroomde geen schrik souden aenjaegen.

Een, *Genees-of-Heelmeester* behoort noyt geen schrik te hebben, hoe groot de operatie mag zyn, ofte niet; maer dat de menschelyke medoogentheyd tot synen even-mensch, gepaert met de onsekere uytkomste, den *Genees-of-Heelmeester* syn gemoed wel eenigsints kan onstellen, dit stem ik toe; maer noyt en mag de medoogentheyd, gepaert met de onsekere uytkomste, den *Genees-of-Heelmeester* soo wyd verrukken, dat hy de operatie niet en ondernemt, als sy strekt tot voordeel van synen ongelukkigen Lyder: 't is beter, segt *Celsus*, een onseker middel te beproeven, als geen.

Het is te verwonderen, hoe den Heer *Dionis* sulke vrees voor dese operatie gehad

heeft, daer hy anders ſoo een ſtout Operateur geweeſt is; de quaede uytkomſt al eens gebeurt, moet noyt den *Heelmeeſter* af-ſchrikken, om in 't vervolg de ſelve te ondernemen; want menigvuldige operatien worden dagelykx gedaen, daer men ſig de gelukkigſte uyt-komſt van toe-ſchikt, ende daer men het tegendeel ſiet gebeuren.

Dat ieder kwaede uytkomſte den *Genees-of-Heelmeeſter*, moeſt doen af-ſchrik hebben, de Operatien, als nu tot een merkelyk getal gekomen, ſouden ſeer haeſt tot ſeer weynige bepaelt zyn: het goón emmers alles tot na-deel van het menſchlyk geſlagt ſoud ſtrekken.

Den Heer *Dionis* onderſtelt voorders, dat een kleyn krappel met den nagel aen de Baermoeder, inflamatie en dikwils de dood veroorſaekt; en dat een ſweiring hoe kleyn ſy ook mag zyn, daer meeſt al ongeneeſelyk is.

Dat de Baermoeder een ſenſibel deel is, dit komt met de dagelykſche ondervinding over-een; maer dat ſy dikwils de dood veroorſaekt, dit kan niet wel aengenomen worden; een ſnede eenen halven voet lang, met een ſnydend inſtrument, op het deel der Baermoeder gedaen, ſal minder inflamatie verwekken, als een krabbel met den nagel, die wat aenmerkelyk is, want

volgens de ſtelling van den Heer *Dionis* ſelfs, gepaert met de dagelykſche ondervinding, ſoo zyn alle geſcheurde wonden, in-of-uytwendig, merkelyker onderworpen aen inflamatie, als de geſnede wonden: de geſcheurde wonden en heelen ſoo licht niet, gelyk men het tegendeel aen de geſnede wonden ſiet gebeuren; ſiet *Ledran*, *Slichting*, *Ravaton*, *vander Haar*, en meer andere, ſoo dat deſe gelykeniſſe, van den Heer *Dionis*, in geen vergelyking met de geſnede wonden mag komen.

Dat een verſweiring aen het lichaem der Baermoeder ſeer moyelyk te geneſen is, ſtem ik geirn toe, nogtans niet ſonder menigvuldig voorbeeld van diergelyke geneſing, gelyk te ſien is by *Rouſſet*, *Sennertus*, *Bibliotheque de Medicine*, *Act. Eruditor*, *Lipſ.* en meer andere.

Aenbelangende de bloed-ſtorting, die den Heer *Dionis* onderſtelt, onvermydelyk groot te zyn, ſal dit alhier met ſtilſwygen voor by gaen, maer ſal myn gevoelen aengaende deſe Queſtie, op de wederlegginge van den Heer *Bianchi* laeten volgen, om aldus een repetitie voor te komen.

Dus voorders op *Pag.* 122. ſtelt den Heer *Dionis*, dat de KEYSERS-SNEDE niet en mag gedaen worden, want dat ſelfs

den Godts-dienst het verbied: de Godts-geleerde, en voornaemste Kasuisten ondervraegt zynde, welk van beyde, of de Moeder of 't Kind, men in 't leven moest behouden, als de Vroed meesters en Vroed-vrouwen sig onmachtig vonden, om-se beyde te behouden, hebben geoordeelt, dat men liever de Moeder moest behouden, als het Kind.

Het is den Heer *Dionis* seer licht toe te geven aenbelangende dese Questie, terwyl in dien tyd de Godts geleerde, en voornaemste Kasuisten van het selve gevoelen ingenomen waeren; te weten, dat de dood van de Vrouw onvermydelyk was, waer het saeken men de KEYSERLYKE OPERATIE op een levendig lichaem ondernam.

Het is te verwonderen, hoe den grooten hedendaegschen Godts geleerden *Carolo Gisleno Daelman* van geen minder gevoelen is geweest; want het schynt, als of hy den Heer *Dionis* hier over geraedpleegt hadde, terwyl de wapenen, waer mede hy de KEYSERS-SNEDE doemt, naer by met die van den Heer *Dionis* zyn: hoort hoe dien grooten Godts geleerden in syn *Theolog. seu Observat. Theolog. in Summam D. Thomæ Tom. 5. de Justitiâ & Jure Quest.* „ 4. *Obs.* 5. syn gevoelen voorstelt: of

„ het geoorloft is, de Moeder te openen,
„ op dat het Kind gedoopt word; ant-
„ woord: is het ſaeken dat de Moeder
„ dood is, dat ſy dan niet alleenelyk en
„ mag geopent worden, maer moet geo-
„ pent worden, en de Paſtores van de
„ Dorpen, alwaer geen Chirurgyns en
„ zyn, de manier moeten leeren, om aen
„ de Moeders, dood zynde, den Buyk te
„ openen, ſonder de vrucht te quetſen,
„ en aen de vrucht noch dikwils levende
„ te konnen het doopſel geven. Maer is
„ het ſaeken dat de Moeder noch leeft,
„ al hoe-wel men gelooft, dat ſy haeſt zal
„ ſterven, en is het niet geoorloft haer te
„ openen: de reden is, dat men niet en
„ mag de Menſchen, die op ſterven lig-
„ gen, dooden, en met de dood voor-
„ komen: niet tegenſtaende, dat 'er ſom-
„ tyds eenig goed uyt voords-kome, om
„ dat men geen kwaed en mag doen op
„ dat 'er goed uyt voords-kome. Is t' ſaeken
„ dat 'er tegen-geſtelt wierd, dat 'er geweeſt
„ zyn, en noch zyn eenige Chirurgyns,
„ ſoo bequaem of ſoo expert, die de
„ Moeders levendig hebben open-geſneden,
„ ende de vrucht daer uyt-gehaelt en ge-
„ doopt, en hun wederom hebben gene-
„ ſen. Ik antwoorde: dat dit ſoo raer is,

„ dat het geenſints en mag dienen tot
„ eenen regel van de pratyk; waerom
„ als'er eenige dit gepractiſeért hebben,
„ hebben 'er eenige Autheurs ſterk daer
„ tegen op-geſtaen, als tegen een onmen-
„ ſchelyke en aldervreeſte godloosheyd:
„ want al-hoe-wel dat het den experſten
„ Chirurgyn is, daerom en laet 'er geen
„ perykel te zyn van de Moeder, en is
„ het ſaeken, dat 'er ſomtyds eenige naer
„ duſdaenige Operatie geneſen zyn ge-
„ weeſt, men kan nogtans niet twyffelen of
„ de ſaek is als dan vol perykelen ge-
„ weeſt, aen de welke men de Moeder
„ ſoo vreedelyk niet en mag bloot-ſtellen.

Het is waerlyk beklaegens weirdig, hoe ſommige groote geeſten, de inge-beélde objecten, waer tegen ſy een ſtry-dig indruck hebben, op het voor-beéld van andere, ſonder al-vorens het object in den waeren ſin te onderſoeken, haer in gebeélde ſtellingen ſoo liberael derven gemeen maeken; ik ſoude dien Godts-geleerden niet geciteert hebben, ten waer ſyn uyt muntend-werk in ieders handen was, ende dat ſomtyds eenige Heeren Paſtores van het ſelve gevoelen te veel ingenomen waeren, ſy ſig ſouden aenkanten, in geval een KEYSERLYKE OPERATIE op haere reſpective Parochi-

en, Dorpen, de noodſaekelykheyd eyſten; uyt alles het welk veel onheyl tot nadeel van 't Kind en 's Moeders leven ſoud ontſtaen. Dit dan alles ſoo zynde, gaen ik de ſtelling van den Heer *Daelman* eens nouwkeurig examineren, nopens de Questie, die hy belieft te avanceren.

Het eerſte *Member* doorleſende, vinde, dat men de Moeder, dood zynde, moet openen; deſe Stelling heeft al plaets gegrepen ten tyde van dien ſtrengen Wetgever *Numa Pompilius* tweeden Koning der Romeynen; by gevolg een Stelling, die van over lang van de geheele Chriſtenheyd genoegſaem geaplaudiſſeert is.

Het tweede *Member*, is het ſaeken dat de Moeder leeft, hoe wel men gelooft, dat ſy haeſt ſal ſterven, is het niet geoorloft haer te openen: de reden is, dat men de menſchen, die op ſterven liggen, niet en mag dooden, en met de dood voorkomen.

Eenen menſch, die op ſterven ligt, mag men ſekerlyk niet dooden; want dit waer de aldervreedſte daed: maer den Heer *Daelman* dient te weten, dat men tot dien graet niet en moet wachten, wilt men een geluckige uytkomſte voorſpellen, en ſyn liefdens plicht wel quyten.

In dit Tractaet is genoegsaem Sonneklaer aengetoont, als men de Operatie op synen behoorelyken tyd bewerkstelligt, dat men de Vrouw niet en dood, selfs in sulk perykel niet brengt, als by ander groote Operatie.

Ingeval de Leering van den Heer *Daelman* plaets grypt, onderstellende, dat men de Moeders dood verhaest, (daer in tegendeel de ondervinding klaerlyk toont, dat de meeste Vrouwen in leven blyven, soo als te sien is by den Heer *Simon* in syn Memorie aen de *Koninglyke Fransche Academie &c Heister*, groot heel-kundig Werk, *Theophile Renaud, de Ortu Infantium contra Natur.* en menig andere) ende dat men quaed doet met de Operatie te bewerkstelligen: dan seg ik, dat men alle gevaerlyke Operatien, als het af-setten van eenig Litmaet, Steen-snyden, 't openen van eenen *Anevrisma*, en diergelyke groote Operatie, die somwylen met grootere perykelen geacompaingneert zyn, moest doemen; daer nogtans noyt aen getwyffelt is, of men mag dusdaenige gevaerlyke Operatie ondernemen tot behoud des levens, in weerwil, dat eenige Lyders onder haer geweld beswyken: insgelykx soude volgen uyt dese Leeringe, dat men synen Even-mensch niet en soude

mogen helpen, als men ſig ſelven in groot perykel ſoud ſtellen; by voorbeeld: iemand ſiet eenen menſch verſmooren, daer en is geenen anderen middel over, als in 't water te gaen, om den ongeluckigen te helpen; uyt de Stelling van den Heer *Daelman* ſoude volgen, dat men den ongeluckigen niet en ſoud mogen helpen, want de ſaek is voor den helper vol perykelen.

Gevolglyk is de Leering van den Heer *Daelman* dan tegenſtrydig tegens de goddelyke en wereldlyke Wetten, daer men ſynen Even-menſch kan helpen, dat men den ſelven ſoo vreedelyk aen de ſekere dood ſoud overgeven.

Ik ſoude nog mogen vraegen aen den Heer *Daelman*, by voorbeeld: een Vrouw op een *phyſicaliſche* weyſe aengemerkt, kan onmogelyk verloſſen, de dood is voorſeker aengemerkt, ingeval de verloſſing niet gebeurt; ik kan de Vrouw verloſſen door het doen der KEYSERS-SNEDE en haer verſekeren op een hoop, ſoo als by alle groote Operatie is, van haer te geneſen; de Vrucht is ſeker behouden door het doen der KEYSERS SNEDE.

Ik vraeg den Heer *Daelman*, of men ſoo een Vrouw moet hopeloos laeten ſterven?

Is het ſaeken men de Vrouw in deſe geſteltenis laet hopeloos ſterven, 't is ſeker, dat men de aldervreedſte daed pleegt, die onder de Chriſtenen kan gepleegt worden; want ingeval de Leering van den Heer *Daelman* geadopteert wierd, ſouden wy Chriſtenen, wyd in ons liefdens plicht, te kort ſchieten, en ſelfs boven de vreedſte volkeren, in vreedheyd, uytſteken.

Het derde *Member*: niet tegenſtaende dat 'er ſomtyds eenig goed uyt voordskomt, om dat men geen quaed mag doen, op dat 'er goed uyt voordskome.

Men mag geen quaed doen, volgens de Leere van den Apoſtel, op dat 'er goed uyt voordskome: deſen Text is van den Heer *Daelman* ſeer wel aengemerkt; maer men moet onderſtellen, dat het quaed, 't goon men doet, als een goed werk van liefde moet aenmerkt worden, terwyl men de Vrouw, door de Operatie, in de meeſte gevallen, niet alleen uyt de armen van die ſekere dood rukt, maer ook teffens de Vrucht behouden blyft; by gevolg moet dit quaed, in den ſin van goed verſtaen worden; ſoo men goed doet, op dat 'er nog grooter goed uyt voordskome.

Men mag alle menſchen aen een ſeker perykel bloot ſtellen, als men hoop heeft

van hier door den Lyder syn leven te behouden : 't is dan seker, sonder de voordere Argumenten op te lossen, dat het niet alleen geoorloft is, neen; maer dat de liefdens plicht ons dwingt, als 'er geen ander middel is, van tot de KEYSERS-SNEDE over te gaen, en dat men sig gerust mag houden, van syn conscientie niet te quetsen, door het doen der KEYSERS-SNEDE; want goddelyke nog wereldlyke Wetten verbieden dit, soo als te sien is in d'antwoord der Godts geleerde, van de *Sorbonne* van *Parys*, welke hier naer sal volgen.

De Moeder mag dan haer leven in perykel stellen, voor het eeuwig en wereldlyk leven van haer Vrucht, welk behelst de Stelling van den *H. Joannes*, soo als te sien is in synen eersten brief *Capit.* 3 seggende, dit is de Verkondinge, die gy gehoort hebt, dat gy malkanderen sult lief hebben.... Wie niet lief heeft, die blyft in de doodt.... Daer aen hebben wy Godts liefde gekent, dat hy syne ziele voor ons gestelt heeft: wy moeten ook onse ziele voor onse broeders stellen.

S Augustinus Capit. 6 *de Mendacio* Eenen Christenen mensch en twyffelt niet, syn lichaemelyk leven teenemael te verliesen, voor het eeuwig leven van synen

Even mensch; want dit exempel is voorgegaen, dat den Heere selfs voor ons stierf.

Souden sommige Godts-geleerde als nog te seer ingenomen zyn voor het gevoelen van den Heer *Daelman*, die kan voorders hier over naersien het overheerlyk Werk, de *Embriologie* van den geleerden *Cangiamila*, als ook *Theophile Renaud, de Ortu Infant contr. Natur per Sect. Cæsar.* welke geleerde Schryvers hunnen onvermoeyden iever getoont hebben, in 't vast stellen der KEYSERLYKE OPERATIE.

Daer zyn sommige hedendaegsche Godtsgeleerde, die den Tect van den *H Thomas: (non est de ratione Charitatis, quod Homo proprium corpus exponat pro salute proximi, nisi in casu quo tenetur ejus saluti providere, sed quod aliquis sponté ad hoc se offerat, pertinet ad perfectionem Charitatis)* 2 2 *Q.* 26. *Art. Ad* 3. ten voordeele deser Operatie uytgeleyd hebben, als ook overtuygt zynde van het goed gevolg deser Operatie, dese zyn geheel verschillende van het boven-staende gevoelen, gelyk als blykt uyt de naervolgende vraeg, voorgestelt, ende gedessideért door de Doctoren in de Theologie van de vermaerde Faculteyt van *Parys* in 't jaer 1733.

Memorie, voor-gestelt aen de Heeren Doctoren in de Theologie van de Faculteyt van Parys 1733.

WAt aen-belangt de vraeg; dese word in d'antwoord van de Godts-geleerde wederom gerepeteért, by gevolg zal ik de vryheyd nemen de selve over te slaen.

1°. Mag men tot de KEYSERS-SNEDE overgaen om de Moeder en Kind te behouden, wanneer men een wel-gegronde hope heeft, van door dit middel beyde 't leven te bewaeren?

2°. Mag men sig daer van bedienen met nadeel des Moeders, wanneer men voor-siet, dat dese Operatie de behoudenis aen 't Kind, maer aen de Vrouw een sekere dood zal toe-brengen?

3°. Mag men de selve in 't werk-stellen, wanneer de dood van Moeder en Kind, uyt de omstandigheden, daer sy sig in bevinden, buyten twyffel is, sonder wel-gegronde hope voor d' een, of voor den ander?

4°. Eyndelyk door het gebruyk der KEYSERLYKE OPERATIE, men kost de Moeder, of het Kind maer behouden,

ſonder wel-gegronde hoôp voor den ander, wie van deſe twee is men verplicht den voor-rang te geven?

Hier word by-gevoegt een tweede Queſtie raekende de Monſters: de Kinderen by exempel, die twee hoofden hebben op een lichaem, te weten twee lichaemen vereenigt &c ſal gedeſſideért worden op het ſelve denk-beeld, naer als vorens men eerſt verſekert is, dat ſy menſchelyke gedaente hebben.

Het Genoodſchap antwoord op de voorgeſtelde vraegen, als wanneer men een wel-gegronde hoôp heeft van door dees middel Moeder en Kind te behouden: hier ontrent kan geen ſwaerigheyd zyn, ten waer ten opſichte van de hoôp, waer mede men ſig vleyd, het welk dient tot fondament van de eerſte antwoord. 't Is gemackelyk 't ſelve door beſondere voorbeelden te beveſtigen.

Francois Rouſſet, beroemden Genees-heer, die in de voorige eeuw leefde, geeft thien Voor-beelden van den geluckigen uytſlag der KEYSERS SNEDE, van verſcheyde was hy ſelfs oog-getuyge, en de andere waeren hem verhaelt met beveſtinge van geloofweerdige lieden.

Gaſpar Bauhinus, een hoog duytſch Genees-heer, verhaelt 'er nog ſeven andere,

waer van hy ſelfs oog-getuyge geweeſt is, of die hy verſekert uyt geloofweerdige lieden gehoort te hebben.

Onder de Voor-beelden, die men by *Rouſſet* vind, is 'er een ſeer aenmerkelyk van een Vrouw, de welke niet verre van *Parys* in een Dorp woonde. Deſe Vrouw onderſtond de KEYSERS-SNEDE tot ſes maelen toe, en de Kinderen, daer ſy van verloſte, leefden alle; *Nicolaes Quillet* was haer Heel-meeſter, naer wiens dood de ſelve Vrouw voor de ſevende reyſe bevrucht wierd; men ſocht te vergeefs een ander Heel-meeſter, om de KEYSERS-SNEDE te doen, door den natuerelyken weg niet konnende verloſt worden, ſtierf ſy ellendig met haer Kind.

Onder de Voorbeelden van *Bauhinus* is dit voor het merk-weerdigſt: een gemeen Man, die geen de minſte kenniſſe in de Heel-konſt had, welkers Huysvrouw op de gewoone weyſe niet verloſt konde worden, kreeg verlof van het Magiſtraet om de KEYSERS-SNEDE te ondernemen, ten eynde hy, ingevalle de ſelve miſlukte, niet plichtig gehouden ſoude worden aen haer dood. Deſen lompen onwetenden Man ſlaegde volmaektelyk in ſyn voornemen, (*e*) hy redde Moeder en Kind; de Vrouw kwam eenigen tyd daer naer

in 't kraem van eenen Tweeling, en van nog vier andere Kinderen na elkanderen, sonder tot eenig middel toevlucht te nemen; ten laetsten stierf sy, meer als sestig jaeren oud wezende.

Louis Panthot, seer vermaerd Heelmeester, verhaelt, op de getuygenisse van *Theophile Renaud*, dat een Vrouw van 't Dorp *Mussemy*, dicht by de Stad *Lyon*, in 't jaer 1627. na groote smerte sonder verlessing ondergaen te hebben; eyndelijk geluckig gered wierd door de KEYSERS-SNEDE, en dat haer Kind gedoopt geweest is *Jean Feret*, Professor in de Genees-kunde, verhaelt dese geschiedenisse.

Uyt de aengehaelde Voorbeelden volgt onbetwisbaer, dat de KEYSERS SNEDE in sig selven niet doodelyk is; waerom men besluyten moet, dat het geoorloft is, de selve in 't werk te stellen, wanneer men een wel gegronde hoop heeft, van door dit middel Moeder en Kind te behouden: indien 't vry staet, verscheyde andere even-vreede Operatien te gebruyken, gelyk het af setten van eenig litmaet ter behou-

(*e*) Het Genoodschap bedoelt sekerlyk *Jan Nufer*, dien Man was soo onwetende niet, als het Genoodschap wel oordeel: siet hier voren op Pag. 14. wat hier van aengeteekent staet.

deniſſe van het overig deel des lichaems, ſoo behoort ook niets te beletten, van deſe te doen, hoe pynelyk de ſelve mag zyn, wanneer men reden heeft te gelooven, dat die een geluckig uytſlag hebben ſal. Voorders om hier van te oordeelen, behoort men ſig niet te betrouwen dan op de ſchranderheyd van een kundig Genees-heer, wiens deugdſaemheyd kenbaer zy, en den ſelven behoort van de nuttigheyd der hand greep te oordeelen, uyt de krachten des Moeders, en den ſtaet daer 't Kind ſig in bevind, en ſulkx niet eerder, als na dat hy alle gevoegelyke middelen van ſyn konſt rypelyk overwogen heeft. In 't onderſtelde geval is 't niet alleenelyk geoorloft, de KEYSERS-SNEDE te doen, maer de Moeder is ook verplicht, die te ondergaen, ende te eyſchen.

Wy hebben onderſtelt, dat 'er een wel-gegronde hoôp was van door dit middel Moeder en Kind te behouden; en dat dit 't eenigſte middel was; by ſulke gelegentheyd is het buyten twyffel, dat de Moeder vraegen moet, om op haer de KEYSERS SNEDE te doen. De onderlinge liefde, die ons verplicht het beſt van onſen Even-naeſten te ſoeken, ſelfs met ons eygen gevaer, kan noyt indringender om-

ſtandigheden, een Moeder verplichten, dan als-wanneer het 'er op aen komt, om 't wel-wezen van haer eygen Kind, en ſyn eeuwige Saligheyd te betrachten.

Het Genoodſchap antwoord op de tweede Vraeg, dat men ſig van de KEYSERSSNEDE niet bedienen mag, wanneer de ſelve aen de Vrouw een ſekere dood ſoude toe-brengen, en dat men dit voorſiet.

't Is geenſints geoorloft, volgens de Leeringe van den Apoſtel, quaed te plegen, op dat 'er goed uyt voordskome; vervolgens hoe ſeer men ook verlangen ſoude na 't wel-zyn van een kind, ſoo mag men 't ſelve nogtans ten koſte van 's Moeders leven niet betrachten: Godt alleen, die ons 't leven gegeven heeft, mag hier mede handelen naer ſyn wel behaegen, en daer is geen voor-wenſel, 't welk een dood-ſlag ſoude konnen rechtveerdigen, om eenig grooter goed te beoogen. De toe-ſtemming van de Moeder ſelfs, ſoude niet genoegſaem wezen om de voor-gemelde hand greep in dit geval wettig te maeken: de Moeder moet ook onderworpen zyn aen de goddelyke Geboden, en ſy is buyten ſtaet, om macht over haer leven te geven, welke macht ſy ſelfs niet ontfangen heeft. Men moet den dood-ſlag van de Moeder, den wel-

ken men door de KEYSERS SNEDE begaen ſoude, maer vergelyken met het ongeluk van 't kind, daer men geen deel aen gehad ſal hebben; en uyt deſe over-een-ſtellinge blykt het onbetwiſtbaer, dat den dood-ſlag een onver-ſchoonelyk euveldaed is, doch dat 't ongeluk van 't kind, hoe beklaegelyk 't ſelve ſoude mogen zyn, niemand toe-gerekent kan worden.

Het Genoodſchap antwoord op de derde Vraege, veronderſtellende ter eene ſyde de ſekerheyd van 's Moeders en Kinds dood, indien men de KEYSERS-SNEDE niet in 't werk ſtelt, en ter andere ſyde de onſekerheyd van den uytſlag, indien men daer toe over gaet, dat het geoorloft is ſig van dit middel te bedienen, hoe kleyne hoôp hier in gelegen ſoude wezen, men mag ſekerlyk een twyffelachtige hulp gebruyken, in een ſiekte, die anderſints hopeloos is. Men mag dan toevlucht nemen tot de KEYSERS SNEDE, in 't gemelde voorval, hoe onſeker ook de uyt ſlag zyn ſoude: indien men van twee quaeden, die 't een of 't ander onvermydelyk zyn, het minſte boven het meeſte ſtellen moet, en dat men niet kan twyffelen in de tegenwoordige ſaek, of een ſekere dood is een meerder quaed, dan de *Keyſers ſnede*, die mogelyk een krachtdaedig hulp middel

ſal worden; ſoo behoort men ſig niet te beraeden, om de ſelve te doen, in aenmerkinge van de hoôpe, de welke daer in gelegen is, hoe kleyn deſe ook ſoude mogen wezen, men kan alleenelyk een ſwaerigheyd maeken over dees derde antwoord; te weten de wettige vreeſe, die men behoort te hebben, dat de KEYSERS-SNEDE de dood verhaeſten mogt, in plaets van 't leven te behouden: maer de reden leert, dat men liever in diergelyke omſtandigheyd de ſieken in gevaer van een verhaeſte dood moet ſtellen, als aen een ſekere dood over te laeten, naedemael ſelfs een weynig gegronde hoôp, van 't leven te bewaeren, voor de ſekerheyd van een naekende dood geſtelt moet worden. 't Is dan in 't tegenwoordig geval geoorloft, de KEYSERS-SNEDE te waegen, om Moeder en Kind te ſpaeren, die anderſints onvermydelyk vergaen ſouden.

Ter beantwoordinge van de vierde Vraege oordeelt het Genoodſchap, dat men acht behoort te ſlaen, wat van den eenen kant de rechtveerdigheyd, en van den anderen kant de liefde vereyſcht: byaldien men alleenelyk de rechtveerdigheyd aenmerkt, mag men 't leven van het Kind op-offeren, om de Moeder te behouden; doch de liefde vereyſcht, dat

de Moeder de ſaligheyd haers Kinds voor haer eygen leven betrachte, wanneer men 't ſelve niet anders als met gevaer van haer leven, het doopſel ſoude konnen beſorgen. Wy hebben alle recht om 't leven te beſchermen, 't welk Godt ons gegeven heeft, en wy mogen, om ons te redden uyt 't gevaer van 't ſelve te verlieſen, wederſtaen aen den genen, die ons daer van ſoude willen berooven. *S Thomas*, 2. 2. *Q.* 64. *Art.* 7 *&c.* en een menigte Godts-geleerde komen hier in door-gaens over een, gelyk ook *Cabaſſutius Juris Canon. Lib.* 5. *Cap.* 19. *Art.* 24. dit onderſtelt zynde, ſoude het vry ſtaen, terwyl 't Kind d' oorſaek van 's Moeders dood weſen ſoude, indien men ſulkx niet voorkwam, alle mogelyke middelen te aenvaerden, ſelfs met het Kind aen een ſekere dood over te geven.

Men kan hier tegen op-werpen, dat 't Kind onnooſel is, en dat men aen 't ſelve niet behoort te wyten 't gevaer, daer de Moeder aen onderworpen is. De onnooſelheyd van 't Kind beneemt de Moeder haer recht niet, door 't welk ſy eyſſchen mag, dat men alle mogelyke middelen ter haere behoedeniſſe onderneemt: doch om deſe Leeringe met'er daed te

volgen, moet men alleenelyk op de rechtveerdigheyd maer acht geven; want de liefde wilt, dat men het eeuwig leven van 't Kind, 't welk men veronderstelt in 't uyterste gevaer te zyn van syn Doopsel niet te ontfangen, prefereert voor het tydelyk leven van de Moeder, als een goed veel minder, als de saligheyd van het Kind, gelyk als segt *St Thomas* 2. 2. *Q.* 26. *Art.* 5. Vervolgens 't zy dat 't Kinds wel wesen vereyscht, dat de KEYSERS-SNEDE geschied, 't zy dat het selve verbied, behoort de Moeder even genegen te wezen om die te ondergaen, om eeuwelyk haer Kind te salveren, 't welk sy ontfangen heeft.

Dat men niet en objecteert, dat het geoorloft is, syn eygen leven meer te betrachten, als dat van eenen moordenaer, die voor heeft ons daer van te berooven: 't verschil is seer groot, tusschen eenen moordenaer, die sig selven vrywillig en quaedaerdiglyk aen levens gevaer, ende eeuwige verdoemenis bloot stelt; en een Kind, welkers leven en zaligheyd insgelykx in de waegschael staende, is de aldergrootste medoogendheyd waerdig: een Kind is waerlyk in den uytersten noodt, maer een moordenaer in de uyterste quaedwilligheyd, uyt de welke 't hem vry staet

ſig ſelven te verloſſen; maer een Kind in tegendeel is in de aldererbarmelykſte geſteltenis, en 't heeft geen middel om uyt ſyn ellende te geraeken: men moet ook niet opwerpen, dat een Moeder, de welke men oordeelt verplicht te zyn, haer eygen leven voor 't wel zyn van haer Kind in gevaer te ſtellen, haer eygen wel-zyn niet moet verwarlooſen, en dat ſchynt lichtvaerdigheyd te wezen, terwyl ſy niet verſekert is in den ſtaet van genaede te zyn, voor 't geluk van haer Kind te willen ſterven, ſonder ſelfs eenige váſte ſekerheyd voor haer eygen ziel te hebben; om deſe ſwaerigheyd op te loſſen, is het genoeg, dat ten opſichte van de Moeder niet noodſaekelyk is, buyten alle vreeſe te zyn, indien ſy menſchlyker weyſe van haer rechtveerdigheyd verſekert is, en dat ſy betrouwen heeft een chriſtelyk leven geleyd te hebben, gegrond zynde op 't gemeenſaem gebruyk der Sacramenten, of op een rechtſinnig leetweſen, 't welk ſy by haer ſelve verwekt heeft; dit behoort haer geruſt te ſtellen, en als dan ſal 'er geen lichtvaerdigheyd in haer gedrag wezen, om haer leven te waegen voor de zaligheyd van haer Kind.

't Is in meer ander gevallen geoorloft,

ſyn leven in gevaer te ſtellen voor ſynen Even naeſten, en dit is ſelfs een kenteeken van de volmaekſte liefde, dat men ſyn eygen leven ter handers behoudeniſſe opdraegt; nogtans is men noyt teenemael verſekert van ſyn eygen rechtvaerdigheyd; waer door men overtuygt moet wezen, dat het genoeg is een redelyk betrouwen te hebben in deſen opſichte: by gevolg behoort dit voor ſeker gehouden te worden aengaende de vierde Vraeg; dat 't leven des Kinds den voor-rang verdient van 's Moeders leven, en dat, al hoe wel deſe ſonder onrechtveerdigheyd ſig ſelven boven haer Kind mag ſchatten, ſy ſulkx nogtans niet doen kan ſonder aen de liefde te ontbreken; maer 't is nog ſekerder, dat het te vergeefs ſoude wezen, wanneer de liefdens plicht met de rechtveerdigheyd ſaemen ſpant, niets te doen tegen deſe laeſte, indien men ten opſichte van de eerſte in gebreke bleef

Een daed moet in alle ſyne omſtandigheden goed zyn, maer de ſelve is quaed, wanneer ſy alleenelyk in een omſtandigheyd gebrekkig is. 't Soude iets anders zyn, waer't ſaeken 't kind met de Moeder moeſt vergaen; by voorbeeld, indien ſy door een wilde beeſt vervolgt wierd, de welke haer dreygde te verſlinden:

vlucht ſy niet, haer verderf is ſeker, en derhalven ook het verderf van haer kind; vlucht ſy, dan kan ſy ſig uyt 't gevaer redden; doch den drift in het vluchten veroorſaekt de dood aen haer kind; in dit voorval is 't aen de Moeder geoorloft haer leven te betrachten, ſoo veel het mogelyk is, en op haer kind geen acht te geven: in deſe gelegentheyd verbied haer de liefde niet, 't kind in gevaer te ſtellen; de reden is, om dat 't verderf van de Moeder buyten allen twyffel 't verderf van 't kind naer ſig ſoude ſlepen. Daer moet dan een wel gegronde hope zyn van 't kind te redden, voor al eer de Moeder door de liefde verplicht word, ſig ſelve in levens gevaer te ſtellen.

Op de tweede Queſtie oordeelt het Genoodſchap, waer het ſaeken dat 'er ſig een monſter voordeéde om gedoopt te worden: men moet eerſt voor al onderſoeken, voor al-eer men hem het Doopſel toereykt, of het eenen perſoon alleen is, of ofte 'er twee zyn, voorders onderſoeken den nomber van perſoonen, en haer geſlacht, men moet abſolutelyk den gonen doopen, daer men geen twyffel in ſtelt, en beſorgen het Doopſel onder conditie aen die, alwaer men twyffelt aen de men-

ſchelyke gedaente. Maer men ondervond twee hoofden, twee borſten, en ſelfs twee verſcheyde lichaemen, waer uyt men ſoude mogen oordeelen, dat het twee perſoonen zyn, men moet als dan de ſelve ſeparatelyk doopen; is 't ſaeken dat het ſonder gevaer kan gebeuren, of anders men kan de ſelve te ſaemen doopen, onder deſe formalityt: *Ego vos &c.* maer daer deéde ſig maer eenen perſoon voor, ter oorſaeke dat 'er maer een hoofd was, men moet het ſelve als dan doopen, gelyk een perſoon alleen, alwaer't ſelfs dat het verſcheyde litmaeten van den menſch had. Waer het ſaeken ſig een monſter preſenteerde, het welk geen menſchelyke gedaente had, men mag het ſelve niet doopen voor al eer men den Biſſchop van aldaer, hier over geraedpleegt heeft.

Si quando prætereà monſtrum humanum Baptiſmo offertur, videndum eſt, antequam baptizetur, an una perſona ſit, an veró duæ: tum maſculuſne ſit an Fæmina. Si quare perſpecta dubium eſt an ſint duo utpoté quia duo capita non habet, nec pectora bené diſtincta, unus intentione certa neque vaga baptizatur, alter veró, ſeu alii ſub conditione (ſi non eſt baptizatus) ſi veró, quia duo capita, pectora duo, aut corpora etiam diſtincta in monſtro

apparent, homines duos esse perspicuum est, singuli simpliciter baptizantur; quod si mortis periculum in mora erit, numero plurali baptizantur: (Ego vos) sin autem una persona est, utpotè unum tantum caput habens tamquam unus baptizetur, etiamsi alia membra plura geminave habeat; at verò monstrum, quod hominis speciem non præ se fert, non baptizetur, nisi cum Archiepiscopus consulatur. S. Carol. Actor. Eccles.

Aldus besloten in de Sorbonne den 30. Meert 1733. Was onderteekent

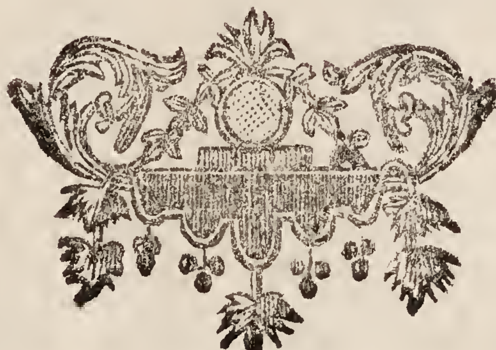
A: LEMOINE
L: DE ROMIGNI
DE MARCILLY

Ik neem de vryheyd, excepterende de eer, en onderwerping van het Genoodschap, aen te merken: dat dese Stelling geensints en repondeert met het gevoelen van onsen grooten Vader *Augustinus*, die segt, dat het Doopsel gemaekt is voor den mensch, dat men liever het Doopsel behoort te risqueren, als de Saligheyd van den mensch, voor wie het Doopsel gemaekt is. Onderstelt: men twyffelt aen de wesentlykheyd van een redelyk lichaem naer het uyterlyk aensien; soud men den *Bisschop*, ofte nog beter den *Pastor* van de plaets, gaen raed-plegen, of soo een

monſter ſoude mogen gedoopt worden; geheel de *Medicynſche Faculteyt* is bekent, dat dito monſter weynig tyd naer ſyn geborte leeft, ſoo dat in dien tuſſchentyd, dat men den *Biſſchop* ofte *Paſtor* is gaen raed plegen, het monſter aen duyſende gevaeren onderworpen is, van ſonder Doopſel te ſterven. Ik geloove, dat men geenſints ſoude miſdoen, achtervolgens de Stellinge van onſen Vader *Auguſtinus*, dat men dito monſter, hoe groote disformiteyt het ſoude mogen hebben, alwaer't ſelfs dat het niets van de menſchelyke figuer hadde (excepterende, dat het geenen *Molla* waer) het Doopſel immediatelyk naer ſyn geborte onder conditie adminiſtreerde, terwyl het ſeer moyelyk is, tot dit geheym te penetreren; waer uyt men onbetwiſtbaer ſoude mogen beſluyten, dat een monſter, geen gedaente van den menſch hebbende, nogtans van eenen menſch voordskomende, geen redelyke ziel ſoude hebben: want hoe groot de uyterlyke disformatie ſoude mogen zyn, de inwendige deelen konnen immers wel geſtelt zyn; 't is ſelfs een groote oplosbaere Queſtie te deſſideren, of een monſter, van een onredelyk dier voordskomende, hebbende meer een menſchelyke gedaente als dat, waer uyt het

voordskomt, geen redelyke ziel heeft.

Als men den oorſprong, en het beginſel van den menſch, volgens de Leerſtellinge der *Newptoniaenſche Wys-geerde*, en andere vermaerde *Philoſophen*, beſchouwt, hier tegenſtellende de Vertoogen van den alomberoemden *Leeuwenhoek*, uyt deſe Bron ſoud men groote Denkbeelden konnen trekken; maer het Voorwerp van dit Tractaet laet het niet toe, dit voorder uyt te bryden. Alles het gone, dat van een onredelyk dier voordskomt, hebbende een menſchelyke gedaente, geſchied altoos door een ſchandelyke niet genoeg ſtrafbaere vermenginge van den menſch met een onredelyk dier; want noyt vermenging (my grondende op de Leer-ſtellinge van *Leeuwenhoek*) van twee onrelyke-dierlyke lichaemen, kan oyt een menſchelyke gedaente voordsbrengen. 't Welk ik hier mede beruſten laet, en niet voorder en ſal detailleéren.

VYFDE CAPITTEL,

Aentoonende, dat de Stelling van den Heer BIANCHI *niet en kan aengenomen worden.*

DE adversie, die desen uytmuntenden Schryver tegen de KEYSERS-SNEDE heeft, bedoelt eeniglyk de incisie op het lichaem der Baermoeder; want hy aensiet de selve als absoluet doodelyk, ofte ten minsten ten alderuytersten gevaerlyk: hy schynt voorders te ontkennen de gevallen, die ons de Autheurs voor authenticque waerheyd naegelaeten hebben; want hy segt, de Vrucht sal sig noyt in de Baermoeder bevonden hebben, daer men de KEYSERLYKE OPERATIE met goede uytkomste bewerkstelligt heeft, maer wel door een verkeerde ontfangenisse, of ander besonder toeval sig in den buyk bevond, by gevolg geen incisie in de Baermoeder heeft moeten gemaekt zyn.

Den Heer *Bianchi* gelieft te permitteéren, dat het tegen reden waer, dat ik

met authenticque preuve het tegendeel ſtelde, terwyl de beroemſte hedendaegſche *Genees-en-Heel-konſt Oeffenaers* als overtuygt zyn van de waerheyd, by gevolg noodeloos dit te willen proberen.

Dit dan alles ſoo zynde, gaen ik ter onderſoek aenbelangende de Bloedſtorting, ende de Senſiblityt, die dien geleerden Schryver bedoelt, als de reden te zyn van de gevaerlykheyd deſer Operatie; terwyl dit deel eerder aen Inflamatie en *Gangrena* onderworpen is, als wel eenig ander deel.

Wat aenbelangt de eerſte reden, raekende de Bloed ſtortinge; hier in behoort den Heer *Bianchi* te conſidereéren, als de Operatie wel gedaen word, dat de Bloedſtorting noyt, ten zy ſelden, boven de natuerelyke verloſſing gaet: niet tegenſtaende den Heer *Dionis* en ſyne Aenklevers voorgeven, dat de Bloed-vaeten, ten tyde der ſwangerheyd, de groote hebben van een ſchacht van een ſchryfpen, die van te voren nouwelykx de groote hadden van een ſnaer van een vioôl.

Dat de Bloed-vaeten in de Baermoeder ten tyde der ſwangerheyd grooter zyn als na gewoonte, hier aen is niet te twyffelen, maer om juſt hun dikte te bepaelen, gelyk den Heer *Dionis* onderſtelt, dit is

niet wel aen te nemen. Wie een waer denkbeeld van de Baermoeder gelieft te hebben, kan hier over naersien *Levret*, *Heister*, *de Graef*, *Verheyen*, *Winslow*, en meer andere.

Naer dat men sig een genoegsaem denkbeeld van de Baermoeder voorgestelt heeft, gaen ik over tot haer Insnyding.

Soo haest men een Insnyding op de Baermoeder doet, ten tyde men de KEYSERLYKE OPERATIE verricht, soo is de Bloedstorting in dien oogenblik seer aenmerkelyk, terwyl de Bloed-vaeten seer opgevult zynde, storten sy by gevolg seer veel bloed; maer ook op dien oogenblik ontfangt de Baermoeder een Contractie, welk geschied door de Insnyding, die dat sensibel deel irriteert: soo dat 'er een algemeene verkorting geschied, die de Bloed-vaeten eenigsints te saemen trekt, en alsoo de aenvoerende Bloed-vaeten soo veel bloed in eenen keer niet konnen leveren, als wel vereyscht word ter opvullinge van dese bloedeloose vaeten, soo is de verkortinge nog al gemeender; de Baermoeder sig voorders ontlast vindende van de Vrucht, begint van dien oogenblik af, sig t' samen te trekken, 't welk den Alvoorsienden door een aengebore kracht aldus bepaelt heeft.

Dat de Baermoeder ſig op dien oogenblik geheel toeſluyt, als de Vrucht door een inciſie uytgehaelt is, ſoo als eenige Schriftſtelders verkeerdelyk voorgeven, dit kan niet wel aengenomen worden; maer de Baer-moeder ſluyt ſig allenskens, gelyk den Heer *Dionis* wel aenmerkt heeft: maer deſen Heer gelieft ook te weten, dat de ſaemen-trekkinge aenmerkelyk raſſer geſchied, als de Baermoeder door een inciſie geirriteért word, als wel in de natuerelyke geborte.

Men neme het voorbeeld in alle laborieuſe Accouchementen, daer de Baermoeder geirriteért word, men ſal bevinden, dat de toeſluyting raſſer geſchied, als wel in de natuerelyke verloſſing.

Den 1. *November* van den jaere 1771. wierd ik ontboden by de Huyſvrouwe van *Pieter de Wit*, de welke 't ſedert twee dagen in arbyd geweeſt had; den rechten arm van 't Kind was reeds tot aen de ſchouders geboren, als wanneer de Vroedvrouw, ſig in nood ſiende, my liet haelen; de Vroedvrouw, die anders een redelyk denkbeeld van de Vroedkunde hadde, had al haer konſt in 't werk geſtelt, om den arm in te brengen, maer alles was vruchteloos, ſoodaenig ſat het

Kind in de geborte geknelt; ik had waerlyk groote moeyte, om den arm in te brengen; toch naer verloop van weynig tyd, gelukte het even 't wel, sonder groot geweld te gebruyken; naer den arm ingebrogt te hebben, resolveerde ik by myn eygen, 't Kind by de voeten af te haelen; maer siende groote moeylykheyd ontrent dit voorwerp, vatte ik het Kind ontrent de borst, en douwde het sachtiens een weynig naer achter, wanneer ik ook te gelyk de Vrouw met haer hoofd liet leeg leggen, waer naer ik myn hand uyt trok, en liet de Vrouw haer natuerelyke gestalte nemen, en voorders in afwachting was, wat de natuer soude doen; ik had korts hier op het genoegen, soo haest de eerste weëen verscheen, dat het Kind in een natuerlyke gestalte met het hoofd in de geborte schoôt, en de aenvolgende weën voleynde de geheele verlossinge; ik overgaf het Kind aen de Vrouw-oppaster om hier mede te handelen soo het behoort, waer naer ik my gong rynigen en by het vier sitten, siende dat de Vroedvrouw als-nog voor de Kraemvrouw sat, vroeg ik haer de reden waer aen het als-nog dependeérde; sy gaf tot antwoord, dat de Vrouw van de Naergeborte nog niet verlost was; ik stond

grootelykx verwondert ſoo haeſt ik de Vrouw onderſlaegen had, dat op ſoo korten tyd de Baermoeder ſig ſoo ſaemen getrokken had, dat ik myn hand daer niet meer konde inkrygen, ik was genoodſaekt met myne vingeren den Moedermond te dillateéren, waer naer ik ruymte kreeg myn hand in te brengen, en verloſte voorders de Vrouw van de Naergeborte.

'sAnderdaegs vroeg, beſocht ik de Vrouw, ſy laboreérde aen een ſcherpe pyn in de Baermoeder, verſelt van een ſterke korſſche en lichte Eylinge, ſoo haeſt ik dit bevond, deed ik haer een ruyme Aderlaeting op den arm, waer naer ik haer een lichte verkoelende levens weyſe voorſcheeef, gepaert met de noodige hulpmiddelen, die ons door *Boerhave*, *van Zwieten*, *Tiſſot* en andere gerecommandeért zyn niet te vergeten: ik beſorgde haer voorders een warme Fomentatie, *ex Spec: Emol: & Reſolv:* de welke op de geheele Circonfrentie van den *Abdomen* en *Vulva* geapliceért wierd; ik had korts hier naer het genoegen van die vreeſelyke toevallen te ſien verdwynen, en myn Lyderes erſtelde op korten tyd.

Uyt alle deſe voorgebragte ſtellingen is't

een klaer bewys, dat de Baermoeder merkelyk geirriteért moest zyn geweest; het is ook met sekerheyd te stellen, dat door dese irritatie de toesluyting in dit organik deel soo rasselyk geschied was; al is het saeken, dat de Baermoeder noch niet aenmerkelyk te saemen getrokken is, hier uyt moet men niet besluyten, dat daerom de bloedstorting moet volgen, soo lang den mond van de Baermoeder niet geheel gesloten is; want men moet considereren, dat de Bloed-vaeten die doorgesneden zyn, sulkx een opening niet hebben, als den mond van de Baermoeder; want *arato* dat de opening klyn is, hebben sy soo veel toetrekking (*f*) niet van doen om ten deelen toe-getrokken te worden, als wel de Baermoeder vereyscht; soo dat de *Pararelle* vergelyking, die den Heer *Dionis* uyt het sluyten der Baermoeder aengemerkt heeft, seer onvolkomen is; als voorgevende, dat de Baermoeder wel twee à dry dagen van doen heeft, om sig saemen te trecken, en dat in die tusschen-

(*f*) ik bediene my van dit woord toe-treckinge; om hier mede de inkrimpende verkorting, der openstaende Bloed-vaeten te kennen te geven.

tyd van een half ure een Vrouw tot ſtervens toe al haer bloed kan quyt raeken.

Soo haeſt de Baermoeder door een incifie doorſneden word, geſchied 'er een verkortende ſaemen-trecking in 't geheel rond deel van de Baermoeder, by gevolg geſchied 'er ook een ſaemen-trecking in de openſtaende Bloed-vaeten, 't welk alles geſchied door de veérkragt van de Baermoeder.

Den Heer *Bianchi*, en *Dionis*, moet als nog aenmerken, dat het adſtringeérend vocht 't welk den *Genees-of-Heelmeeſter* gebruykt, naer dat de Operatie gedaen is, waer mede hy de Baermoeder imbibeért, immers een groot voordeel aenbrengt, ingeval de bloed-ſtorting aenmerkelyk is, terwyl door dit aſtringeérend vocht de Bloed-vaeten als toegetrocken worden, gelyk men het voorbeeld heeft, by de bloedelooſe wonde.

Men aenmerkt voorders het voordeel, 't gone door den ſluyt-band geſchied, hier mede brengt men een ſagte comprimatie te wege, die de Bloed-vaeten te ſaemen drucken, ende verhaeſt de toe-treckinge van de Baermoeder, terwyl de verlengde en uytgerekte deelen, door deſe comprimatie als onderſteunt worden; immers het gebruyk van deſen Sluyt-band is ſoo goed, als eenen band by de bloedelooſe uytterlyke wonde.

Naer dit alles voorgeſtelt te hebben, ſoo ſoude men met ſekerheyd mogen beſluyten, dat de irritatie de waere oorſaek is, waer door de bloedſtorting by de KEYSERLYKE OPERATIE ſoo groot niet is, als men ſig gemeenelyk wel inbeeld, terwyl al de gone, die de KEYSERLYKE OPERATIE gedaen hebben, eenpaerlyk bekennen moeten, dat de bloedſtorting niet ſeer groot is.

Ik moet bekennen achtervolgens de Operatie, die ik gedaen hebbe, dat de bloedſtorting, weynig de natuerelyke verloſſing overtrefte; want dit was een toeval, die my 't minſte allarmeérde.

Wat dan aenbelangt de tweede Queſtie, raekende de inciſie van de Lyfmoeder; den Heer *Bianchi* gelieft te weten, dat een inciſie op het lichaem der Baermoeder noyt, ten zy ſelden, de dood aen een Vrouw zal veroorſaeken, als de Operatie maer tydig gedaen word; als men niet en wacht, tot dat de Vrouw op den oever van de dood gebragt is; want als dan, hoe gering de Operatie ſoude mogen zyn ofte niet, de Lydereſſe riſqueért van onder, of kort naer de Operatie te beſwyken: het voorbeeld neémt men in vele Operatien, daer den Lyder tot dit poinct gebragt is. Dus voorders is hier voren

op de refutatie van den Heer *Dionis* getoont, dat een ſnede met een ſnydend inſtrument, noyt, ten zy ſelden, ſulke vreeſelyke toevallen accompaingneéren; als wel de geſcheurde wonde.

Den Heer *Bianchi* dient ten overvloede te weten, dat men ten allen tyden, voorbeelden genoegſaem gehad heeft, dat men Baermoeders geinciſſeért heeft: want *Paré* ſelfs, die anders ſulkx vyand van de KEYSERS-SNEDE was, verhaelt ons eenige gevallen, ſoo als te ſien is *Lib.* 23 *C.* 41. *Lib* 16. *C.* 76. *L.* 24. *C.* 48. Wilt men noch voordere voorbeelden hebben, ſiet *Galenus in* 6. *de Loc. Affect. idem*, *Lib.* 2. *Epiſt.* 39. *Rouſſet de partu Cæſar. Sect.* 5. *Cap.* 1. *L.* 2. *Saviard*, *Act. Eruditor. Lips. ad An.* 1690. *Ruleau. An.* 1702. *Heiſter. Comp. Anatom. de Utero. Fernel. de Phyſiolog.* 6. 11. *La Mothe memoire de L' academie Royal &c.* en menig andere.

Waer 't ſaeken, dit alles niet voldoende waer, men leſe de naervolgende obſervatien, benevens de KEYSERS-SNEDE door my op den 11. van *September* 1772. gedaen; gelyk hier naer aengetoont ſal worden.

KEYSERLYKE OPERATIE *my medegedeelt door den ſeer ervaeren Heelmeeſter, den Heer* J: de Rooſe, *geluckig Practiſyn tot* Lebbeke *by* Dendermende.

CATHARINA RINGOOT, gebortig van *Denderbelle*, eene kleyne Parochie, eene halve ure van *Dendermonde*, ende aldaer gehouwelykt met eenen zekeren *Paulus Pelcman*; was in haere jongheyd met Lendevang, Engelſche ſiekte, ofte Geknooptheyd (*Rachitis*) aengedaen, waer door ſy in haeren waſdom waerſchynelyk wat gekrenkt was, kortborſtig en ſlymig van lichaems geſtelteniſſe. Sy kwam tot den Houwelyken ſtaet in het 32. jaer haers ouderdoms; welken hoogen ouderdom, en den grooten arbeyd, die ſy van jongs af gedaen hadde, haer beyde niet ſeer jonſtig en waeren. Ontrent twee jaeren getrouwt zynde, ſtond ſy in het kraem te komen; maer de Vroedvrouwe gehaelt zynde, vond ſy naer vele pynen ſoo veel tegenſtand, dat ſy haer niet in ſtaet en vond om de Vrouw te verloſſen, en ontbood tot dien eynde een *Heelmeeſter*, die miſſchiens dunkende,

dat geheel het beletſel van de zagte deelen af-hing, die ſoodaenig ſcheurden, dat den *Inteſtinum Rectum* ſig in de *Vagina* geopent hadde, ende den hals van de Blaeſe ten deele afgeſcheurt was, doch vond hy hem eyndelinge genoodſaekt, van het Kind met ſtukken, op zulke weyſe hy beſt konde, af te haelen: op deſe verloſſinge volgden vele toevallen, door de groote ſcheuringe en kneuſinge der deelen, en geduerig overſpoelen der Urine, waer door dat de Vrouwe nog eyndeling naer verloop van vyf maenden op de been geraekte, ende wierd een jaer daer naer wederom ſwanger, ende en gevoelde geheel den tyd van haere ſwangerheyd geen ander ongemak als het geduerig vloeyen der Urine: den tyd van baeren gekomen zynde, ontbood ſy eene andere Vroedvrouwe; want dat is altyd eygen aen de lieden, dat, al is het ſaeken ſy uyt hun eygen nature quaelyk geſtelt zyn, ſoo leggen ſy nogtans de ſchuld op die ſulke werk te laſt geleyd word.

Deſe Vrouwe daer gekomen zynde, vond de ſaeke ſoodaenig geſtelt, dat ſy niet en dachte, dat ſy de Vrouwe oyt ſoude verloſt hebben, doch ſy verbleef daer ontrent eenen dag, eer ſy my liet

ontbieden, ende seyde aen my, dat ik noyt by diergelyke Vrouwen geweest en hadde; want dat het Kind door de engte der wegen niet bereykelyk en was, veel minder oyt konde geboren worden, op dat seggen ondersloeg ik de Vrouwe, en vond de deelen op de volgende weyse gestelt: de *Vagina* was van onder naer boven gesloten, soodaenig dat ik dachte, dat het schier onmogelyk geweest hadde, dat het *Membrum virile* daer hadde konnen binnen komen, dese t' saemen wassinge strekte haer uyt tot aen den mond van de Baermoeder, 't welke my eenen afschrik dede krygen van iet te ondernemen; doch door het medelyden, dat ik met de Moeder ende het Kind hadde, ende het voorspreken van de Vrienden, leyde ik aen het werk, ende maekte met een incisie mesken een nieuwe *Vagina*, dat egter niet seer gemakkelyk en was, om de engte van den weg, en de diepte der *Concretie* ofte Saemen wassinge; dit gedaen zynde, sonk het Kind ontrent twee duymen leeger, maer den mond van de Baermoeder daer om gespannen, als eene sterke snaere, en eenen seer merkelyken uytspronk naer binnen, van den regten kant, door een beengeswel (*Exostosis*) van 't *Os Isschion*; dese twee buyten

gewoonelyke swaerigheden verwekten in my veel angst, ondertusschen nam ik de stoutigheyd van de geseyde spanninge van den mond van de Baermoeder door myn incisie-mesken voorsichtelyk te scheyden, waer op het Kind sonk tot op de geseyde verheventheyd, alwaer het vast bleef sitten, ik was van gedachten van het Kind te keeren, om het selve met de voeten te haelen, maer ik vond de Baermoeder soodaenig aen het Kind toegetrokken, dat het my onmogelyk was sulkx te verrichten.

Dan docht ik, aengesien de beletselen van de zagte deelen weggenomen, ende de Vlaegen ofte weën seer sterk aenhielden, dat de nature door verloop van tyd, sig voor het Kind den weg soude gebaent hebben, maer alles was te vergeefs; want naer vier ofte vyf ueren tyds verminderden de Vlaegen, de Vrouwe kreeg geweldige kramp-trekkingen in de onderste Extremiteyten, en geduerige gysselinge, waer op sy heftiglyk de kortse kreeg, ik overliep alles, wat my in dit geval soude hebben konnen helpen, maer ik en konde geene middelen bedenken, om het Kind te redden.

Ik vond wat meerder ruymte achterwaerts naer het Steirt-been, waerom ik

een ſtuk van den *Lepel* van *Palfyn*, daer ik van voorſien was, trachte in te brengen van den linken kant, om het ſelve ingebragt zynde, te brengen onder het *Os pubis*, ofte Ys-been, om alſoo het hoofd van 't Kind naer achter te bewegen, was het doenelyk, maer ſulkx koſte my veel arbeyd, ende en bragt geen nuttigheyd aen, het hoofd was onbewegelyk, wat geweld ik ook dede, waerom ik den noodſaekelyk ondergang van het Kind voorſag, en voor de Moeder was ik bevreeſt. Ondertuſſchen en vond ik niet goed van het Kind voor dood te behandelen, ſoo lange daer ſekere teekenen van 't leven over waeren; vervolgens verliep 'er veel tyd, en de weën verlieten de Vrouwe teenemael; ik ſag groote ſwaerigheyd in het af haelen met de haeken, om reden dat de weynige tuſſchenruymte my nergens toe en liet van den haek vaſt te hechten, al dat 'er overig was konde alleen beſtaen in 't bekkeneel te openen, het welke ik dede, de herſſenen daer uyt genomen hebbende, drukte ik voor ſoo veel my doenelyk was, het bekkeneel te ſaemen, en bragte eenen haek langs de linke zyde in, de welke hoe voorſichtig ende langſaem dat ik trok, ondertuſſchen los kwam met

een ſtuk van 't *Cranium* ofte bekkeneel, ik brag hem andermael in met het ſelve uytwerkſel als het eerſte, doch daer mede won ik plaetſe, om met twee haeken te werken, van welke ik den tweeden met veel moeyte binnen bragt, daer mede ſchuyfde het Kind tot met de ſchouderen, daer het hoofd geſeten hadde, ik kreeg dan den hals by de hand om mede te trekken, maer ſoude den ſelven eerder af-getrokken hebben, als het Kind gered hebben; waerom ik den hals liet blyven, en dede myn beſte om eenen arm te krygen, het welke my wederom veel moeyte koſte, en die gekregen hebbende, trok ik den ſelven aen de ſchouder af, den tronk van 't lichaem en konde niet volgen, den tweeden arm gekregen hebbende, haelde ik mede af; ik begon wederom met den hals te trekken, maer en dede geen uytwerkſel. Ik dede de Vrouwe omkeeren ende op haere knien ſitten, en met het overige van het lichaem voor over liggen, en trachte eenen haek in de borſt te hechten, dit gelukte my, alſoo trok ik met den haek ende den hals geſaementlyk, doch de ribben braeken door, en de *Clavicula* ofte Sleutelbeen ſcheyde in ſyne gledinge van 't *Os ſternum*, hier door ſonk den romp merkelyk neder-

waerts, ende dede ſoo veel, dat ik den haek van d'andere zyde van 't Borſtbeen in bragt, ik maekte aen den hals een lint vaſt, om een ander te laeten trekken, terwylen ik den haek beſtierde, het welke my gelukte; maer hoedaenig ik vermoeyt was konnen alleen oordeelen, die ſulk werk geproeft hebben.

De Vrouwe van de *Secundina* verloſt zynde, liet ik te bedde beſteden, ende vertrok ik naer huys met belofte van haer des anderdaegs te beſoeken, ik bedachte middelen om de *Vagina* ſoo verre verwyderd te houden als het wel mogelyk was, tot dien eynde bereyde ik *Peſſaria* van fyn werk ende beſmeerde die met het *Linimentum* (No. 1.) van welke ik om de kraemſuyvering niet te ſeer tegen te houden, ende alſoo allen ſtank ende voordere ontſteking te verhoeden, tweemael op eenen dag liet vernieuwen, op de uytwendige ſchaemdeelen appliceerde ik de *Fomentatie* (No. 2.) waer mede de ſwellinge ende ontſtekinge, die ſeer groot waeren, op den tyd van vyf of ſes dagen verdwenen, ondertuſſchen ging den kraem-vloed wel: maer ik en werkte met myne *Peſſaria* niet veel uyt, ik hiel de lippen wel wat meer verwyderd, maer ik en konde de ſelve tot geen *Vagina* uytge-

breyd houden, en of ſchoon de kortſe tydelyk ophield, en de kneuſingen en quetſingen geneſen waeren, ſoo en konde egter onſe Vrouwe op de been niet geraeken, als naer verloop van dry maenden en dan ging ſy nog bynaer dobbel toe.

Ik ſeyde haer, was 't dat ſy nog ſwanger wierd, dat het haer waerſchynelyk het leven ſoude gekoſt hebben, en den *Paſtor* raedde haer ende haeren Man, te leven als ſuſter en broeder, maer niet tegenſtaende een jaer en vier à vyf maenden verloopen zynde, wierd ſy voor de derde reyſe ſwanger, ende den tyd van baeren gekomen zynde; ſchikte het Kind hem dweers voor den mond van de Baermoeder ſoo verre, dat den linken arm in de *Vagina* ſonk, waer door de ſelve bynaer teenemael geſloten was, ende men konde, ſonder de Moeder de grootſte pyne aen te doen, den arm ſchier niet bewegen, ende geenſints binnen brengen, waerom ik by haer geroepen zynde, op den ſelven dag, gelyk ſy de weën des nachts gekregen hadde, wezende den 23. *December* 1768. haer aenſeyde, dat ik geene middelen en kende, om haer te verloſſen, als de KEYSERLYKE SNEDE, waer op ſy my vraegde hoe ſulkx toeging, 't welk haer geſeyd hebbende, was ſy aenſtonds

te vreden; waerom ik by den Heer *Pastor* ging, om hem part te geven van den voorval, die my voorgekomen was, van sin zynde, van de Heeren *Wethouderen* daer kennis van te geven, die my seyden, dat die alle lieden waeren, die van diergelyke saeken geen de minste kennisse en hadden, maer dat ik beter soude gedaen hebben van een rype Consúltatie te houden, met soo veel en soodaenige lieden, als ik goed oordeelde; ik gong ten dien eynde naer *Dendermonde* als zynde de naeste stad, en voorsag my daer van den Geneesheer *N. Nichels* M. L. in de strikte Universitheyt van *Loven*, ende den Heer *Joannes Go* gesworen Heelmeester der selve stad, aen de welke ik een omstandig verhael dede van haere voorledene en tegenwoordige gesteltenisse, welke gesien hebbende de onmogelykheyd van te baeren, ende een rype overweginge van alle het gene in de twee voorgaende baeringen was voorgevallen, hebben met my besloten tot de KEYSERLYKE SNEDE, die ik op de volgende wyze dede.

Naer alles bereyd te hebben, dat tot het verband dienen moeste, plaetste ik de Vrouwe op een bedde vlak op den vloer, met het hoofd een weynig verheven; ik plaetste my van den rechten kant, ver-

mids hem het Kind in die zyde meest opdede, en verkoos de plaetse, om de incisie te doen nevens de rechte spieren des Buyks, tot dien eynde nemende eene gemeene *Bistorie*, met welke ik de gemeene dekselen, en de *Membrana Cellulosa* doorsnede, door eene tweede snede doorsnede ik de spieren tot op het *Peritoneum*, het *Peritoneum* doorsnede ik de lengde van ontrent eenen duym geheel voorsichtiglyk, als dan bragt ik mynen vinger in de holligheyd van den Buyk, ende doorsnede geheel de lengde, die ontrent ses duymen was, op mynen vinger door; wanneer sig het *Omentum* geheel groen van couleur op-dede, waer in ik seer voorsichtiglyk een klyne snede maekte, en dede het voorder met mynen vinger van een; hier op sprongen de darmen buyten de openinge uyt, dat my eenig beletsel aenbrogt in de Operatie; want mynen Mede-Confrater besig zynde met de Vrouwe vast te houden, en konde syne behulpsaeme hand niet uytreyken, om de darmen binnen te houden; ik hiel dan soo veel ik konde de uytgespatte darmen op d'een zyde, ende opende de Baermoeder, maer al hoe wel ik den *Bodena* vermeyde, van vreese dat de *Placenta* daer soude geplaetst geweest hebben, soo verkoos

ik de zyde, maer ik hadde het ongeluk van op de ſelve uyt te komen, het welke geene klyne bloedſtortinge en veroorſaekte; dit ſiende, ſtak ik myn hand veerdiglyk door de *Placenta* heén, om naer de voeten van het Kind te ſoeken, die ik aenſtonds naer my trok; maer de openinge in de Baermoeder een weynig te kleyn zynde, ſcheurde ik de ſelve, het Kind daer uyt haelende, een weynig verder open: ſoo haeſt en was het Kind uyt de Baermoeder niet verloſt, of de bloedſtortinge hield op; het Kind, dat alreede ſeer ſlap ſcheen, bond ik in alle haeſte de Navel-ſtrenge af, en gaf het ſelve aen de Vroedvrouwe over; ik trachte de Baermoeder te verloſſen van de Naergeboorte, die ſeer vaſt aen de ſelve gehecht was, en by gevolg ook ligtelyk buyten den Buyk uytquam; ik ſcheyde dan in alle haeſte de Naer-geboorte van de Baermoeder, ſonder die voorder eenig geweld aen te doen; ik nam het bloed met eene Spongie op ſoo veel het doendelyk was; daer op ſoo bragt ik de darmen in, ende ik plaetſte de Baermoeder op haere behoorelyke plaetſe, ſoo veel van het bloed geſuyvert hebbende als ik wel konde; vervolgens dede ik de *Gaſtrophia*, nemende het *Peritoneum* van weder zyden in

ieder hechtinge, die op het getal van vier kwamen, ruym eenen halven duym op, ende de wonde met platte wieken in Balſem *Peruvianum* bevochtigt, gedekt hebbende, appliceerde ik over de ſelve het *Emplaſtrum Triaphaem*, ende voorders de wonde met behoorelyke Compreſſen in *Spir. Vini* bevochtigt, voorſien hebbende, ſloot ik den buyk in eene vier-dobbele ſerveet; nouwelykx en was het Verband gedaen, oft ſy begonſt te braeken, het welke dry of vier verſcheyde reyſen hernam, ende bleef geduerig walgachtig, waerom wy haer den *Hauſtus* (No. 3.) voorſchreven, waer mede het braeken ſtilde, ende de Lydſter eenen goeden nacht maekte.

Deſe Operatie geſchiede ontrent den vier ueren 's avonds, ende het Kind wierd door den eerweerdigen Heer *Paſtor* den ſelven avond gedoopt, ende den naem gegeven van CÆSAREUS, het welke alreede thien maenden oud zynde, nog fris en geſond leeft.

Aengaende de Vrouwe, wy beſloten des anderen daegs naer middag by een te komen, en ik beſochte de Vrouwe vroeg in den morgend, die ik redelyk wel geſteld vond, naer den middag namen wy het Verband af, en wy bevonden den

buyk verheven ende geſwollen, doch de kortſe was verdraegelyk; het Verband gedaen zynde, deden wy geheel den buyk *fomenteren* met de *Fomentatie* (No. 4.) met welke wy aenhielden, tot de ſwellinge van den buyk, en de pyne, die ſy daer ontrent hadde, ophielden; egter de grootſte pyne die ſy gevoelde, was in den linken boven-zyde-buyk, tot welken eynde wy haer verſcheyde reyſen, dan eens de *Tinctura Opii Sydenhami*, dan wederom eens de *Syr. Papav. Alb.* lieten nemen, waer mede de meeſte pyne ſtilde, en vermits ſy van te voren kortborſtig was, ſoo wierd in dit geval de borſt te ligter aengedaen door de geduerige kortſen en pyne, en dat de meeſte oorſaeke was, de meerdere of mindere ontſtekinge van de Baermoeder, by welke kortborſtigheyd ſig eenen geweldigen hoeſt voegde, die wy trachteden te ſtillen met de *Mixtura* (No. 5.) die ſeer wel gelukte; den vierden dag kreeg ſy eenen Stoel-gang, waer mede veel van de toevallen ſeer verminderden, de ſwellinge van den Buyk verdween voor het grootſte gedeelte, en de pynen in den boven-zydebuyk hiel op: de geſeyde *Mixtura* herhaelden wy verſcheyde reyſen om de kortborſtigheyd, en den hevigen hoeſt die

mede geen kleyne ſchaede aen en bragt in de geneſinge van de wonde.

Den 11. dag verſchenen de *Lochia* ofte Kraemvloed langs de natuerelyke wegen, die eenigſints ſtinkende waeren, waer door de borſt meer en meer ontlaſt wierd, eventwel den hoeſt en hield' niet teenemael op, waerom ik haer het *Electuarium* (No. 6.) voorſchreef, twee ofte drymael daegs te nemen de groote van eene note Muſcate, dit dede merkelyk uytwerkſel; want den hoeſt verminderde van dag tot dag, vermits ſy haer naer verloop van veerthien dagen beter en beter gevoelde, verſuymde ſy het geſeyde *Electuarium* te nemen, waer door den hoeſt hernam, ende groote ſchaede aen de wonde veroorſaekte, om de welke voorder te verhoeden ik de ſervette verwiſſelde door eene bequame Bandagie, die ik met een rygkoorde toeſloot, en de meeſte onheylen voorkwam, doch ik en konde niet beletten, dat het *Peritoneum* in 't midden van de wonde van een ſcheyde, en aldaer eene kleyne *Hernia* ofte ſcheurſel veroorſaekte, die met eene bequame Bandagie was in te houden.

Wyders wierd de Vrouwe van dag tot dag beter, en de wonde was binnen een

maend gesloten, alleen bleef daer een slepende kortse over, (*Febris lenta*) die ik vermoede voord te komen uyt eenig gestremt bloed, dat in den onderbuyk uytgestort was; maer naer verloop van vyf à ses weken, verdween dese kortse teenemael, de Vrouwe wierd gesond, en geraekte vlytig op de been.

De Onderschrevene verklaeren al het gene is alhier regarderende de KEYSERLYKE SNEDE, waerlyk te zyn. Desen 3. *November* 1769

P. W. NICHELS.

W. GO. Chirurgien juré.

Het voorgaende, nopende de KEYSERLYKE SNEDE, gedaen door SR. DE ROOSE Chirurgyn in de bywenzentheyd en advis van de voorschreve Heeren, is geschied met eenen alderloffelykften uytval, met bewaerenisse van Moeder en Kind, welkers Kerkgang van alle beyde gesondelyk geschied is den 3. *Meert* 1769. beschreven in onsen Doopboek den 23. *December* 1768.

Dabam hâc tertiâ Novembris 1769. *quod attestor A. MEERSMAN Pastor in Denderbelle.*

Quod attestor D. J. DE CONINCK Coadjut. in Denderbelle.

No. 1. ℞. *Balſ. Arcæi*
Samaritani āā unc. j.
Una diſſolutis F. Linimentum.
No. 2. ℞. *Fol. Althea*
Malvæ āā m. iij.
Flor. Camomill.
Melilot.
Sambuc āā m. j.
Coquantur in aquâ commun. lib. xvj.
ut F. Fomentatio.
No. 3. ℞. *Aq. menth. unc.* ij.
Tinct. Opii ſydenham. gutt. xxx.
Syrup. de Menth. unc. una & ſem.
M. F. Hauſtus.
No. 4. Is de ſelve No. 2.
No. 5. ℞. *Gumm. ammoniac. in guttis dragm.* j.
Aq. Hyſopi unc. iiij.
triturantur ſimul ſ. A. donec lacteſcant
cui adde Oxymel. ſcillit. Ox ſimpl.
Syr. Papav. alb. āā unc. j.
M. F. Mixtura.
Om alle twee ueren eenen lepel van te nemẽ
No. 6. ℞. *Pulv. Rad. Althea,*
Helenii,
Glychirryz,
jrid. Florent.
Herb. heder. terreſt. āā dragm. j.
Conſerv. Roſar. unc. j.
Syrup. Papav. alb. Q. ſ.
M. F. Electuarium Molle.

Nauwkeurig Verhael van een KEYSERS-SNEDE, *gedaen door den Autheur, benevens dry aenmerkenswaerdige Observatien.*

OP den 11. dag van de Maend *Septembris* van den jaere 1772. wierd ik ontboden op de Parochie van *Baesrode*, Lande van *Dendermonde*, by sekere *Catharina Deman*, Huysvrouwe van *Pieter de Blaiser*; sy kwam tot den Huwelyken Staet in 't vier-en-veertigste jaer haers Ouderdoms; en had in haere teere jeugt seer onderworpen geweest met de Engelsche siekte, (*Rachitis*) waer door sy waerschynelyk een disformatie aen de beenderen van 't Bekken gekregen heeft; in 't vier-en-twintigste jaer haers ouderdoms kreeg sy een sponcieuse uytsettinge aen de lippen der schaemelheyd, veroorsaekt zynde door een mugge-steek; welke steek haer uytermaeten de schaemdeelen irriteérde, terwyl sy geduerig sig niet onthouden kost van dese deelen buyten gemeen te vryven, soo dat 'er eén inflamatie en een harms dikte swellinge op volgde; naer de inflamatie vertoonde sig een menigte van kleyne Ulceratien, die dagelykx een over-

groote menigte van ſcherpbytende materie ontlaſte, waer door deſe Vrouw buyten gemeen krachteloos wierd: deſe ontlaſting duerde negen geheele maenden, ter oorſaek ſy de noodige hulpmiddelen, by gebrek van penningen, vernegligeerde; eyndelyk is ſy naer den meer gemelden tyd, by geluk of by geval, hier van volkomen erſtelt, ſoodanig, dat ik niet de minſte blyken by haer onderſlaeging heb konnen beſpeuren: ſy was voorders van een *cacochymique*, *aſmatique* geſteltenis; wel eer op verſchyde tyden gelaboreert hebbende aen Cathareéle kortſe, waer door ſy geduerig in eenen quynenden ſtaet gehouden wierd, tot ontrent eenige maenden voor haer verloſſing.

Sy had ſedert vyf dagen in arbyd geweeſt, wanneer ſy myne hulp verſocht, en hadde ſeer vreede pyn uytgeſtaen, ſonder dat de Vrucht iets voorderde tot de verloſſinge; ſy was in haer ſes-en-veertigſte jaer haers ouderdoms, van haer eerſte Kind ſwanger zynde, wanneer haer den baerens-nood overviel, op den een ure 's nachts arriveerde ik ter plaetſe; de Baerende had reeds eenige flouwtens gehad, ſoodanig, dat ſy meynde in een der ſelve te blyven, dit was ook een toeval,

die de omſtaenders 't meeſte bekommerde; de Vroedvrouw verklaerde my, dat het water reeds van 's maendaegs, wezende den 7. *Septembris*, gebroken was, hier op onderſloeg ik de Vrouw, bevond onderwaerts de *Oſſa Pubis* ſoodaenig tegen malkanderen genadert, de *Tuberoſityten* van het *Os Iſchion* binnenwaerts gebogen, dat het onmogelyk was meer dan twee vingeren te gelyk in te brengen; (*g*) nogtans naer uyterlyk aenſien ſcheen ſy wel geformeert te zyn, ten zy men uyterlyk aenſag, dat ſy een kleyn ſmal bekken moeſt hebben; dit dan ondervindende, beſloot ik van dien oogenblik af, de onmogelykheyd van door de naturelyke wegen te verloſſen, terwyl den hoogen ouderdom en dorre lichaems geſteltenis my geenſints een hoôp gaven, dat de paſſagie haer iets ſoude verwydert hebben, toch ik durf dit ſoo haeſt niet kenbaer maeken, ten zy alvoorens ik met eenige inſtrumenten gewerkt hadde, en ook vreeſde, dat men de toeſtemming ſoo ligt niet en ſoude ge-

(*g*) Wel verſtaende de vingeren over elkanderen, want dweers was het onmogelyk de ſelve in te brengen.

geven hebben, ten zy ik eenige manuale handgrepen vruchteloos verricht hadde, ik maekte dan eerst gebruyk van den Roonhuysiaenschen Hefboom, werkte hier mede soo als ik by voorgaende swaere baeringen plagt te doen, toch op een heel sachter weyse; want geweld wilde ik niet doen, terwyl de onmogelykheyd aengemerkt was, siende dat ik geen voordeel met den Hefboom deéd, ging ik over tot het instrument van *Paulus de Wind*; want de oogen moesten verblind worden, wilde ik tot myn oogwit komen. Ik had het geluk van het instrument wel in te brengen, maer kon geensints de noodige situatie aen de blaeden geven, terwyl de *Ossa Pubis*, soo als hier boven vermeld is, te seer genadert waeren; hier-en-tusschen versocht de Baerende een weynig te rusten, de weën verflouwde, en sy viel in slaep, die sedert vier dagen niet geslaepen had, hier op verliet ik haer, korts naer middag kwam ik wederom, de Baerende had geen flouwte meer gehad, de weën waeren sterker als voor desen, en alles kondigde sig aen (ingeval de meer gemelde beletselen niet geweest hadden) een na-by verlossinge; dus zynde by haer onderslaeging, bevond alles soo als het geweest was; 't Kind presenteérde hem in

de naturelykste situatie, de Lyfmoeder was genoegsaem geopent, maer de questie was van de door-passagie, de Baerende en Vrienden versochten om Godtswille, dat ik de hand nog eens soude willen aenslaegen, om te sien of het als nu niet en soude gelukt hebben; ik had voor de tweede reys met voorsorg den *Forceps* van *Livret* mede gebragt, om te toonen, dat ik al myn wetenschap en instrumenten beproeft hadde, eer ik de KEYSERS-SNEDE wilde aenraeden; ik deed dan een ligte aenraekinge met den *Forceps*, welk de Baerende gemakkelyk gevoelen kost, dat het onmogelyk was van het instrument in te brengen, sy dit aenmerkende, scheen als in een wanhoôp te vervallen, en riep overluyd, dat 'er geen ander middel en was, als het eynde de dood; dit hoorende, gaf ik de Baerende goeden moed, persuadeérde haer, dat sy geensints behoefde bevreest te zyn, dat sy niet hopeloos en soude gelaeten worden, maer dat ik haer soude trachten te verlossen, haer voorstellende, als het een niet en wilde, dat het ander dan sekerlyk moest reuisseéren, sonder haer tot hier toe te seggen, dat het door de KEYSERS-SNEDE was, hoewel sy dit wel verstond, soo als sy my naderhand geseyt heeft; ik riep dan

de Vrienden ter zyden, aen wie ik verklaerde de onmogelykheyd van door de natuurelyke wegen te konnen verlossen, voorders dat de Vrucht als nu nog in leven was, soo als de groote beweging hier van de sekerheyd gaf, dat men niet lang en mogt vertoeven, of de Vrucht risqueérde in dese situatie te sterven, dat 'er voorders als-nog een hoôp was, te weten de KEYSERS-SNEDE, sonder welke hoôp sy sekerlyk moest sterven; de Vrienden waeren grootelykx gealarmeért over dese noodsaekelyke voorstellinge, toch hoorende volgens myn seggen, dat 'er geen ander hoôp was, waeren sy eenpaerlyk content; hier op versocht ik de Suster, en andere Vrienden, dat sy de Baerende souden trachten te bewegen, terwyl ik de noodige schikking tot de Operatie soude gereed maeken, voor al-eer ons den avond overviel; de Baerende was op het voorstellen van de Operatie op den eersten instant content, soo haeren Man, soo sy seyde, van het selve gevoelen was, soo liberael en wel gedisponeért was de Baerende tot de Operatie.

In tusschen-tyd raedpleegde ik den Heer *Pastor*, hem voorstellende de noodsaekelykheyd der Operatie, desen Heer beveelde my de sorg, en recommandeérde, dat ik

hier in ſoude doen 't goon tot heyl en welvaert mogt ſtrekken; ik bereyde dan alles, 't goon noodig was tot de Operatie, ik had geirn eenige *Genees-en-Heelmeeſters* by my gehad, om in deſe ketelachtige omſtandigheyd hunne behulpſaeme hand te leenen, maer den tyd was te kort, 't geval was dringende, 't conſent was daer, dat miſſchien door 't wachten door oude wyven ſoude geboulleverſeért geworden zyn, en ook de vrees, dat den avond ſoud overvallen hebben, en dat ontrent eene ure in 't ronde geen *Genees of Heelmeeſter* woonde; ſiende my dan in nood, verſocht ik den Heer *van Audenaerde*, Onderpaſtor der Parochie, tot myne hulp, benevens een reſoluet wyf uyt de gebuerte, en de Vroedvrouw; de Baerende was reeds van 's morgens naer de ziele toe-bereyd, ik had dan geen ander ſorg te nemen, dan voor het lichaem: voor al-eer ik tot de Operatie overging, gaf ik de Baerende een glaeſken ſpaenſchen wyn; den Endel-darm was reeds eenige uren te voren door Lavementen genoegſaem geſuyvert, myn *Catheter* had ik door de haeſtigheyd vergeten, by gevolg wierd de blaes niet ontlaſt; ik ſittueerde dan myn Lyderesse op een toegemaekte bedſtede, naer myn gemak ſeer wel, hier op ontdekte ik de

deelen, de rechter zyde ſcheen myn oogmerk te beryken, ik beveelde den Heer *Onderpaſtor* de huyd, die ik hem aenweeś, te vatten (*b*) en genoegſaem op te lichten, waer naer ik het ſelve inſgelykx dede, tuſſchen welke twee handen ik met myn Biſtorie een ruyme inciſie deeḋ, hier op liet ik, en den Heer *Onderpaſtor* los, en vervolgde de inciſie door de *Muſculi abdominales*, tot dat ik aen den penſſak kwam, den welken ik inſgelykx doorſnede, hier op bragt ik mynen vinger in de wonde, vergroote de ſelve naer onder en bovenwaerts, tot hier toe had ik nog geen darmen vernomen, ik vatte dan met myn twee voorſte vingeren der linke hand de Lyfmoeder aen, tuſſchen welk ik inſgelykx een inciſie deeḋ, ik erhaelde de ſelve wel thien à twelf keeren, ter oorſaeke ik meynde, dat ſy t'elkens doorſneden was, ik ſtond verwondert ſulke dikte aen de Lyfmoeder te vinden, ik geloove naer giſſing, dat ſy ruym eenen

(*b*) Te weten vier dweerſche vingers ter zyden en onder den Navel, het was onmogelyk, dat ik de Spieren te gelyk kon vatten, ſoo als ſommige Schriftſtelders willen, want die waeren te ſeer geſpannen.

dweerſchen duym dik was; naer genoegſaeme inciſie gedaen te hebben, ontdekte ik een witte ſtip, waer eenige druppelen witte geronne ſtof uyt vloyde, ſoo als wel eer den Heer *Soumain*, geciteért door den Heer *Simon* in de achtſte Waerneminge der meer gemelde Memorie, ook aengemerkt heeft; 't goon ik aenſag als een voorteeken, dat de Lyfmoeder in haer dikte doorſneden was, hier op bragt ik myn voorſte vinger, der linke hand, in de Lyfmoeder, vervolgde de opening te vergrooten naer onderwaerts en opperwaerts, ſiende, dat de buyks opening te kleyn was, vergroote ik de ſelve nogmaels opper-en-nederwaerts, my weynig bekreunende wat groote de wonde had, hier op ontdekte ik de dermen, welke door myn bevel van den Heer *Onderpaſtor* tegengehouden wierden, en die hem vry wat ſpel leverden; ſiende, dat de Lyfmoeders opening nog niet groot genoeg was, om de *Extractie* te verrichten, vergroote ik de opening langs bovenwaerts, niet aenſiende de *Placenta*, die een weynig zydwaerts, in plaets van in den Bodem der ſelve, vaſt ſat, van twee dweerſche vingers te doorſnyden; hier op haelde ik het Kind ('t welk een welgemaekten kloeken Jongen was) langs de voeten ſeer

gemakkelyk uyt de Lyfmoeder, en overgaf het ſelve aen de Vroedvrouw, 't Kind was machteloos, toch het bekwam ſeer haeſt door de noodige hulp, die men het toebragt.

Ik moet bekennen, dat ik by d' opening des Lyfmoeders geen aenmerkelyke bloedſtorting ben gewaer geworden, ſoo wel ontrent de *Placenta*, als aen het zydelyk middel-punt der ſelve, ten zy een *arterieus* vat, dat in den eerſten moment wel wat aenmerkelyk bloed ſtorte, maer het verminderde ſchielyk; de Lyfmoeder dan ontlaſt zynde van de Vrucht en *Secundina*, droeg ik ſorg, van door een ſponcie 't geextravaſeért bloed uyt te doppen, ik imbibeérde de ſelve ſponcie, die redelyk groot was, in rooden wyn, warm water, vermengt met wat *Aq. aluminoſa*, en dopte de Lyfmoeder inſgelykx mede, dit gedaen zynde, vrong ik de ſponcie uyt, hier op ontlaſte ik de vermengelde bloed-ſtof, ſoo veel het mogelyk was, groote oplettentheyd wilde ik niet gebruyken, om reden dat den overſchot ſig genoegſaem ſoude ontlaſt hebben langs de wonde, en dat door het ſorgvuldig uytdoppen te veel tyd ſoude verloopen hebben; ik vervolgde dan hier op de hechting, die ik gedaen hebbe in deſer

voege : ik nam een kromme naelde voorſien met eenen vier-dobbelen gewaſten ſyden draet, aen welkers eynde een lynne rolleken vaſt was, hier op begoſt ik de hechting aen 't bovenſte der wonde, een duym breed van de ſelve, en doorſtak de bekleedſelen Spieren en penſſak te gelyk (*i*) van buyten naer binnen, en van binnen naer buyten, dus ſoo vervolgende tot het eynde toe, uytgenomen dat ik de ſorgvuldigheyd niet en nam, van den penſſak t'elke reyſe te doorſteken; ik liet aen het eynde der wonde een genoegſaeme opening, tot ontlaſtinge der bloedige ſtof, waer naer ik de wonde met wieken, beſtreken met den *Balſ. Peruviani*, verſorgde, ik nam als dan myn twee lange drukdoeken, nat gemaekt in den warmen rooden wyn, en plaetſte de ſelve wederzyds de wonde, waer naer ik den vierkantigen druk-doek, inſgelykx nat gemaekt, daer over legde, en bragt als dan de twee eynden van den ſluytband over elkanderen, en hechte de ſelve nouwkeurig met ſpellen vaſt, ik had eenen ſchapulier aengedaen, maer by het tweede verband liet ik den ſelven achter,

---

(*i*) Aen de overzyde doorſtak ik den Penſſak niet

om reden van syn inconvenientie; naer dat dit alles gedaen was, besorgde ik de Vrouw op haer noodige plaets, en liet haer, soo veel het mogelyk was, op haer geopereérde zyde leggen, de Vrouw, die in al den tyd van de Operatie geen flouwte gehad hadde, bevond haer naer de Operatie seer wel, ik mag verklaeren, benevens den Heer *Onderpastor* als getuygen, dat de Vrouw, ten tyde ik de Operatie deed, niet een woord gekermt en heeft, als dat sy riep, myn Heer den *Onderpastor* gy drukt my soo op mynen buyk: een teeken dat die vreede ingebelde Operatie soo pynelyk niet moet zyn, als men sig wel inbeéld; sy heeft my voords verklaert, in presentie van den Heer *Onderpastor*, dat sy liever de Operatie nog wilde onderstaen, als nog een ure in dien vreeden baerens nood te sitten.

Dit dan soo zynde: ik liet de Lyderesse een vleesch-bouillion toe dienen, geacidulleért met den *Succ. Citri*, recommanderende haer voorders een sorgvuldige rust, benevens een streng verbod, van haer geen heete dranken toe te dienen, onder voorwendsel van haer te versterken, ik recommandeérde voorders aen de oppaster, dat sy de doeken van tyd tot tyd met warmen rooden wyn soude bevochtigen,

hier op verliet ik myn Lyderesse; den dag daer aen volgende, wezende den 12. *Septembris*, vroeg ik haer, hoe sy den nacht gepasseért hadde, sy verklaerde my, dat sy redelyk wel gerust had; maer dat een lichte hyling, gepaert met flouwte, haer een weynig onstelde, waer voor ik haer dit naervolgende ordonneérde,

℞. *Vini Hyspanic. unc.* j *Liq.*
Anod. min. Hofm. draghm. j.
Aq. hord. unc vj.
M

van 't welk sy van tyd tot tyd eenen lepel nam, als die kleyn flouwten kwamen, die merkelyk hier op verminderden, by het eerste verband was niets aenmerkelykx te observeren, ik verbond het selve wederom met den *Balf Peruviani*, de suyvering kwam gemaetig door de wonde, soo wel als door de scheede; 's anderdaegs, den 13. *Septembris*, was den buyk merkelyk gespannen, den pols vry ongeregelder als den dag te voren, sy had by-wylen braekinge, welk ik tegen gong door *absorbeérende nitrose poyers*, by ieder pries voegde ik eenige druppelen *Laud. Liquid. Sydenh.* ik liet haer insgelykx van tyd tot tyd, op de geheele ciconfrentie van den Abdomen het *Aq Veget. Miner.* appliceren: de braekinge bekommerde my het meest,

en 't ſcheén, dat ſy weynig luyſterde naer de boven geordoneérde medicyne; ik gebruykte dan den *Opium*, waer mede ik wel haeſt myn oogmerk berykte, en de braekinge dede ſtillen, waer op ik haer de ruſt en noodige voorſorg beveélde.

Den 14. 's morgens vroeg bevond ik haer in eenen redelyken ſtaet, weynige korts, ſy had den geheelen nacht maer eens gebraekt, maer den buyk was merkelyk geſwollen, ſy klaegde inſgelykx van pyn in den ſelven, ik liet haer een lavement toe-dienen, die eene geluckige uytwerking had; want ſy kreeg hier op twee à dry ontlaſtingen, die ontrent de geheele pyn uyt den buyk wegnamen; ik ordonneérde haer voorders een verkoelende levens-weyſe, die ſy nouwkeurig waernam: ſy had, ten tyde ſy in den baerens nood geſeten had, een onverdraegelyke pyn in de lende uytgeſtaen, die haer tot hier toe nog niet verlaeten had; maer op den derden dag merkelyk vermeerdert ſcheén: den vierden dag haer beſoekende, bevond de korts al in den ſelven ſtaet, weynig diffreérende van den dag te voren, ſy had dien nacht niet gebraekt, den buyk was als nog geſwollen, de pyn ſcheén wederom toegenomen te zyn, waer

voor ik haer dit navolgende ordonneérde,

℞. *Pulv Cortic Peruv. draghm.* ij.
Pulv. Rhei Elect draghm j.
M. F. Pulv. Nr. iv.

waer van ik 'er dry op eenen dag liet nemen, naer dat ſy twee poyers hier van genomen had, kreeg ſy dry ſtoel-gangen, die de pyn uyt den buyk ontrent geheel wegnamen, ſy braekte dien namiddag eenige wormen, die kort te voren haer een onverdraegelyke benoudheyd veroorſaekt hadden, ſy klaegde als nu meerder van dorſt als oyt te voren, hoe wel de korts weynig diffreérde, ik liet haer ten dien eynde de *Spec. Pector. Pr. Thé*, met den *Nitr.* en *Succ. Citri* voor gemeenen drank vlytig drinken, ſy wierd voorders op den avond met het braeken wederom overvallen, die ik wel haeſt door den *Cortex*, gepaert met den *Opium*, tegen ging, waer op oogenblickelyk de braeking ſtilde: de wonde vermaekende, die ſcheén bovenwaerts ſig wel te vereenigen, ik maekte tot hier toe als nog gebruyk van den *Balſ. Peruvian.* de ſuyvering continueérde door de wonde, gelyk als door de ſcheede. Den 17. ofte den vyfden dag naer de Operatie, bevond ik alles in eenen redelyken ſtaet, ſy had wel geruſt, den buyk ſcheén ſoo ſeer niet meer geſpannen

te zyn, de pyn in den ſelven hiel op, ik liet haer den Peruvianſchen korts-baſt als nu alleen nemen, tot dry prieſen par dag: ſoo haeſt den afgang niet en volgde, die haer pyn in den buyk veroorſaekte, voegde ik by den *Cortex* den *Rheum*, waer op ſy afgang kreeg; van dien tyd af begonnen de toevallen te bedaeren, de braekingen hielden op, den buyk was ſoo niet meer geſpannen, en alles vertoonde ſig tot een geluckig eynde; de wonde had ik tot hier toe met den *Balſ. Peruviani* verbonden, maer ik ging over tot het navolgende Supuratief,

℞. *Vitel Ovi No* ij.
Therebint. Venet. unc. v. *M f ungt.*

waer mede ik de wonde tot omtrent het eynde verbonden hebbe, uytgenomen op het laeſte dit naervolgende

℞. *Ungt. Baſſil. unc.* iv.
Pulv. Myrrh. draghm. j.
Merc. Precip. Rubr. draghm j.
Alum. Uſt draghm. un. & ſem.
M. F. Ungt.

Den *Cortex Peruviani* wierd dagelykx tot dry prieſen vervolgt, benevens de diëet en voorder noodſaekelykheyd.

Den 18. kreeg de Verloſte eenen hoeſt, die haer merkelyk onſtelde, terwyl ſy

moyte deéd om den ſelven tegen te houden, waer door ſy ſomwylen tot ſulken geweldigen hoeſt uytborſt, dat de hechting op ſommige plaetſen doorſcheurde, waer door ik genoodſaekt wierd twee nieuwe hechtingen te doen; deſen hoeſt bekommerde my ſeer, en dede my vreeſen voor quaede gevolgen: ik ordoneérde dan, om den ſelven te calmeéren, deſen naervolgenden *Linctus*,

℞. *Vitel Ovi. Q. ſ. diſſolv. in Ol A-mygd. dulc. Recent. Expreſ. unc.* ij.
Pulv Liquirit. draghm. j.
Mel. alb unc. ij.
Oximel ſquilitic. draghm. ij.
Rob. Samb. unc. j.
Syr. de Mecon unc. iij.
M. F. Linct.

hier van gebruykte ſy van half tot half ure een moſtaerd-lepeltien, tot dat den hoeſt merkelyk bedaerde.

Den 19. hoeſte ſy bywylen nog eens, maer ſeer weynig; ſoo dat den Alvoorſienden beter gediſponeert hadde, als ik meynde.

Den 20. ſcheén de korts wederom vermeerdert te zyn, ſy klaegde over een moylykheyd in 't water maeken, benevens een groote pyn in de ſcheede, als ſy haer water loſte; ik had het geluk van wel

haest de oorsaek hier van te ontdekken: de oppaster had vergeten, soo als ik haer gerecommandeért hadde, dat sy de scheede dagelykx eenige reysen met een *Decoct. Emol.* moest suyveren, en dit was oorsaek dat de suyvering langs de scheede ophiel, terwyl eenige gecoaguleérde stof den uytgang hier van belette; ik ordonneérde alsoo haest, dat sy de scheede soude suyveren, en dit dikwils erhaelen; voorders dat sy geduerig eenige doeken, nat gemaekt in een *Decoct. Emol.*, op de scheede soude leggen, waer op wel haest de suyvering voor den dag kwam, en de toevallen een eynde namen.

Dit zyn dan, waerden Leser, alle de toevallen, die 'er geweest zyn; in de overige geneesings-weyse is niets aenmerkelyk te observeéren, 't is genoeg, dat op den sestienden dag, naer de Operatie, de wonde bykans *gecicatriseért* was; de *Cicatrise*, naer de genesinge, was over de ses Rynlandsche duymen lang, waer uyt men kan oordeelen, dat de wonde geensints te kleyn is geweest.

Op de vyfde weék deed de Vrouw haer Kerkgang, en heeft sedert sig altoos wel bevonden, beginnende haer vorige besigheden, en doende haer huyswerk als

te voren: den *Cœſar* ſtierf op den twee-en-twintigſten dag naer ſyn geborte, door eene niet genoegſaeme voorſorg van de Min; want hy kreeg de *Aphtæ*, die in 't eerſte vernegligeért hadden geweeſt, eer het tot myn kennis kwam, de noodige middelen wierden wel geadminiſtreért, maer ſonder vrucht; want hy ſtierf vier dagen naer deſen. Den Heer *Keyaerts*, ſeer ervaeren Geneesheer tot *Dendermonde*, honoreérde my op het laeſte der geneſing met ſyne preſentie, hy toonde ſyn welgevallen over het goed gevolg der Operatie, benevens de geneſings-weyſe; ſyn E.D: beliefde wel my te recomanderen, dat ik den Peruvianſchen Korts baſt tot het eynde der geneſing ſoude vervolgt hebben, ik volgde ſyn E.D: raed, waer by ik my wel bevonden heb.

Dit is dan alles, wel meenenden Leſer, 't gcôn aenmerkens waerdig ontrent de Operatie en geneſings weyſe is geweeſt; ſoo ingeval eenige tegenſtrevers, hoe wel belacchelyk, ſouden willen in twyffel trekken, of deſe KEYSERLYKE OPERATIE door my gedaen, wel waerlyk mogt gebeurt zyn; ten dien eynde, en op het voorbeéld van ſommige, heb ik eenige authentique Atteſtatien gelicht van Perſoonen, die oog-getuygen zyn geweeſt.

Den Onderschreven getuygt over het uytgesnede Kind, te voren door den Heer *Onderpastor* gedoopt, des anderen daegs den 12. *September* de Kerkelyke Ceremonien volbragt te hebben onder den naem van PETRUS AUGUSTUS CÆSAR, Peter *Petrus van Bavegem*, Meter *Catharina de Ridder.*

Quod attestor hâc 24. *Decembris* 1772.
A: E: VAN LEAUCOURT, *Past. in Baesrode.*

PETRUS JOSEPHUS VAN BAVEGEM, *Chirurgus in Baesrode, Regione Teneramundanâ, hâc* 11. *Septembris* 1772 *vivum è viventis Matris, nomine* Catharina de Man, *hodiedùm adhuc rectè se habentis, Utero secavit Infantem, a me eodem die baptizatum, & cui nomen impositum fuit* PETRUS AUGUSTUS CÆSAR: *hujus Sectionis Cæsareæ Infrascriptus attestor, me fuisse testem ocularem, sicuti & attestari possum & attestor, prædictam Matrem hebdomadâ quartâ post Sectionem fuisse sanam, uti & jam exstat, in quorum fidem subsignavi hâc* 26. *Decembris* 1772.

F: J: VAN AUDENAERDE,
Vicep. in Baesrode.

Ego Infrascriptus per præsentes attestor, sic dictam Catharinam de Man *Sectionem Cæsaream sustinuisse die* 11. *Septembris* 1772. *eamque quatuor hebdomodarum tempore cum*

applausu fuisse curatam, ejusque Operatorem fuisse celeberrimum in Chirurgiâ Virum Dominum PETRUM JOSEPHUM VAN BAVEGEM, *practicantem in Pago, dicto Baesrode, prope Teneramundam, in cujus rei Testimonium subscribor hâc 2. Januarii 1773.*

J: KEYAERTS *in Almâ Univ. Lovan. Med. Lic.*

EERSTE OBSERVATIE.

IN 't jaer 1765. ontrent het beginsel van *Junius*, wanneer ik t' *Antwerpen*, myn geborte-stad, in Garnisoen lag, wierd ik ontboden by sekere arm vrouw *Lisebeth Vermeulen*, huysvrouwe van *Jacob Hulbeker*; voortyds soldaet onder het Regiment van *Kôenigsegh*, oud zynde vier-en-dertig jaeren, sy was sedert twee dagen verlost van haer vyfde Kind, welke verlossinge seer laborieus geweest was, ingevolge de oorsaeke van de groote Addrentie, ofte vastgroyinge van de *Placenta*, welk oorsaek geweest is van dit naervolgende geval: de Vroedvrouw het Kind gelukkig ter wereld gebragt hebbende, daer dependeérde dan niet als de verlossing van de Naergeborte, 't was als nu, dat den beweenelyken staet van de ongelukkige een beginsel nam, de Vroedvrouw haestig zynde

om by een ander Vrouw, die in arbyd was, te gaen, ſtelde alle mogelyke middels in 't werk om de verloſſing ten eynde te brengen, maer alles, ſoo het ſcheén, was onmogelyk; de woekerſucht, die de Vroedvrouw aenporde om by die ander Vrouw te zyn, deéd haer beſluyten van de Naergeborte met geweld af te rukken, om, ſoo ſe my ſeyde, geen ander middel geweten te hebben: ſy had dan 't eerſte geweld gedaen, trekkende met de Navelſtreng al ſnokkende, waer op dit deel twee à dry dweerſche vingeren van de *Placenta* kwam te breken, hier nu geen middel ſiende van door die hand-greep de verloſſing ten eynde te brengen, beſloot ſy by haer ſelven, haer hand in de Lyfmoeder te brengen, om, waer het mogelyk, aldus deſe ongelukkige te verloſſen; dit was juſt den tyd, in welk het naekende gevaer van een aenſtaende dood de ongelukkige te vreeſen had: de *Placenta*, die reeds aen haer zydelyk deel eenigſints van de Lyfmoeder afgeſchyden was, verſchafte de Vroedvrouw middel, om op die plaets haer vingeren tuſſchen de Lyfmoeder en Moederkoek in te brengen; haer hand en vingeren dus geplaetſt zynde, deéd ſy een groot geweld om den Moederkoek af te rukken; maer in plaets

van desen, trok sy waerschynelyk de Lyfmoeder, benevens den Moederkoek geheel buyten de Vrouwelykheyd; (een waer denkbeeld kan ik niet geven, terwyl het op het raport van de Vroedvrouw is, dat ik het selve beschryve; nogtans is het seker, dat een gedeelte, of anex deel der Lyfmoeder, ook wel geheel buyten de *Vulva* is geweest) de Vroedvrouw haer misslag siende, verschrikte haer buyten gemeen; naer dan een weynig by haer selven gekomen te zyn, resolveérde sy nogmaels de *Placenta*, die nog niet afgeschyden en was, af te rukken; sy bragt dan dit werk ten eynde, sy nam voorders eenen doek, voegde die te saemen, en douwde de uytgevalle Lyfmoeder wederom naer binnen: de ongelukkige in dien tusschen-tyd, die van d'een *Sincope*, geacompaingnieért van vreeselyke convulsive beweginge, geduerig in d' ander verviel, scheén, naer dat het lichaem een weynig van die vreede handelinge bevryd was, niets te weten; maer korts daer op verschenen die vreeselyke toevallen soo hevig als oyt te voren, soo dat de ongelukkige als gereed stond om haeren lesten tol te betaelen: toch den Alvoorsienden, die anders hier over gedisponeért hadde, liet de saek een gunstiger keer krygen,

ſoo dat die vreeſelyke toevallen wel haeſt bedaerden: de verloſte wederom by haer naturelyke ſinnen gekomen zynde, oordeelde den Vrouwen raed, dat men de Vrouw een ſuypeken van Antwerps bier ſoude beryden, om aldus de verlore krachten te erſtellen; ſoo haeſt de ongelukkige dit ſuypeken geprofiteért hadde, verſchenen wederom de bovenſtaende toevallen, maer in eenen wyd minderen graet als te voren, doch de pyn in den buyk was als nu aenmerkelyker; ſoo dat deſen nieuwen toeval haer 't meeſte bekommerde: de Vroedvrouw, die wel oordeelde, wat de oorſaek was van alle deſe onheylen, beſloot op de geheele Circonfrentie van den buyk een *Fomentatie* van *Flor. Camomil. Sambuc. Herb. Malv. &c:* te gebruyken: ſy ordonneérde voorders het ſuypeken achter te laeten, om dat ſy deſe droeve toevallen hier van geſien hadde, ſy beſtelde dan volgens haer goeddunken alles ſeer wel; maer in weerwil van haer opſicht en raed, bleef de korts en pyn even evig, de ongelukkige bleef dan in deſe geſtelteniſſe tot den tweeden dag, wanneer ſy myne hulp verſochten; ik bevond haer in eenen beweenelyken ſtaet, denkende, dat de dood in 't korts een eynde van haer miſerie ſoude gemaekt hebben, ik konde

nouwelykx haeren pols voelen, ten zy by wylen een kleyn trilling, (*Pulſus irregularis convulſivus*) ſy lag ſpraekeloos ſonder beweginge, hebbende een *Facies hippocratica*; ik oordeelde, dat het niet noodig was haer iets voor te ſchryven, ten zy het gemeen *Eau de Poulet*, om met Caffé-lepeltiens haer van tyd tot tyd te geven; daer op verliet ik myn Lyderesſe, vaſt geloovende haer niet meer in 't leven te ſien, toch recommanderende aen de omſtanders, waer het ſaeken ſy beter wierd, my het ſelve te laeten weten: naer middag, wezende vier à vyf uren kwam een vrouw my ſeggen, dat ſy nog niet geſtorven was, maer dat het ſcheén een weynig beter te zyn, terwyl ſy by wylen haer oogen open en toe dede, haer hoofd en handen als nu konde bewegen, en ook haer voedſel beter doorſwelgen, ſoo haeſt ik verſtond, dat ſy het voedſel beter konde doorſwelgen, vond ik noodig haer deſe naervolgende *Mixtur* voor te ſchryven;

℞. *Vin. Hiſpanic. unc.* iij.
Liq. Anod. Min. Hofm. dragkm. j.
Aq. Hord. unc. ij. *M ſ.*

recommanderende de Vrouw voorders, haer een bouillion toe te dienen, geacidulleért met den *Suc. Citri.*, en haer van tyd tot tyd een weynig hier van te geven,

belovende de vrouw voorders, de Lyde-resse op den ses uren 's avonds te komen besoeken: aldaer gearriveért zynde, stond verwondert haer nog in 't leven te sien, ik sprak haer aen, sy deéd haer oogen open, en scheén eenige kennisse te hebben, ik voelde haeren pols, die ik als nu beter konde voelen, maer hy was kleyn, vief, en geressereért; ik verblyde my over dese gunstige teekens; nogtans en streelde ik my niet over haer opkomste, want ik aensag de dood als onvermydelyk, in weerwil den raed van *Hippocrates*, *Sydenham* en menig andere; des niet tegenstaende de dood in myn gedachten vastgestelt hebbende, liet ik nogtans mynen Sieken niet hulpeloos; want soo haest ik oog-getuygen geweest hadde van de beterschap, schreef ik myn Lyderesse dese naervolgende *Mixture* voor;

℞. *Ext. Cortic. Peruvian. draghm.* iij *dissolv. in Vin Hyspanic. unc.* iv. *Liq. Anod min. Hofm. draghm.* j. *Aq. Bryon. Compos. unc.* ij. *Mis.*

ik liet haer dese *Mixtur* lepels-weys gebruyken; 's anderdaegs vroeg vond ik myn Lyderesse merkelyk beter soo wel in krachten, als geregeltheyd van den pols; maer sy bleef als nog spraekeloos: naer middag vond ik haer ontrent gelyk; den aenvol-

genden dag vond ik haer merkelyk beter; den pols kloeker, maer vry ongeregelder als den dag te voren; ik ſprak haer aen, ſy gaf my beſchydelyk antwoord; onder andere vraegen, die ik haer deéd, klaegde ſy my van een onverdraegelyken ſtank, en een lichte pyn in den buyk, ik wiſt wel, dat het Accouchement ſeer laborieus geweeſt hadde, ſoo als de vrouw my vertelt had; maer ik wiſt den inhoud niet, hoe de geheele ſaek gelegen was; de Vroedvrouw had door een ſnelle handgreep dit alles ſoo weten te bedekken, dat de omſtaenders daer geen woord van wiſten, ſy hielen ſig vergenoegt, als ſy den Moederkoek maer geſien hadden, de overige toevallen oordeelden ſy naturelyk te zyn.

Soo haeſt ik de klachten van dien onverdraegelyken ſtank, uyt den mond van myn Lyderesſe, gehoort hadde, liet ik de Vroedvrouw ontbieden, de welke my, op eenen toon van een grootdaedig werk ter uytvoer gebragt te hebben, de geheele omſtandigheden, ſoo als hier voren vermeld is, getrouwelyk verhaelde; ik had het idé wel reeds by myn eygen geconjectureért, dat 'er een groote bloedſtorting moeſt voor afgegaen zyn, met een gevolg van de *Gangrena* aen eenig deel der Lyf-

moeder, door de vreede handelinge, die 'er voor afgegaen was; maer tot hier toe had ik de Vrouw nog niet gevisiteért, terwyl ik het geensins noodig dachte, om reden ik de dood alle oogenblikken verwachte: soo haest de deksels opgeheven wierden, was den stank onverdraegelyk; ik vond den druk doek, die de Vroedvrouw haer opgesteken had, tusschen haer beenen liggen, en vond de geheele *Vulva* insgelykx opgevult, met seker gespasseleert deel, 't welk ik met myn *Bistorie* wechsneé; ik deéd voorders eenige *tentative* met de gepasseleérde deelen eenigsints naer my te trekken, ik sneé wederom eenig deel wech, daer op ontdekte ik het levendig vleesch; ik vergenoegde my tot hier toe, het ander liet ik aen de natuer bevolen; besorgde voorders de deelen met een *repercursive Fomentatie*; liet de Vrouw rynigen, en besorgde alles, 't goôn noodig was: van de bovengemelde *Mixt.* liet ik vlytig voord-vaeren; 's anderdaegs scheén myn Lyderesse als in den Hemel te zyn, om dat den stank soo merkelyk vermindert was, den pols was insgelykx beter gereguleért, als den dag te voren; soo dat myne Lyderesse van dag tot dag beter wierd: de overige gespasceleérde deelen supureérden nog eenige dagen, daer op

volgde dagelykx een kleyn ontlasting van een dun *ischoreus* vocht, en vyf weken naer dien was myne Lyderesse geheel erstelt.

Nota: het heeft my naderhand grootelykx gespeten, dat ik de saek niet nouwkeuriglyk geexamineért hebbe, om te weten, hoe de deelen als nu gestelt waeren; 't schynt, dat men somtyds verblind en verdooft van sinnen is in saeken, die oplettende nouwkeurigheyd vereysschen.

TWEEDE OBSERVATIE.

DEn 17. *Decembris* 1771. liet my den seer ervaeren Geneesheer *Malcot* ontbieden, om, waer het mogelyk, myn behulpsaeme hand te leysten aen de huysvrouwe van *N. Sturms* Gaerentwynder der Parochie van *Hamme*, Lande van *Dendermonde*; op dien avond aldaer gearriveért zynde, had ik een korte onderhandelinge met de vrienden, nopens het ongelukkig geval van de Lyderesse; hier op trede ik de kamer in, vindende de Lyderesse op een matras voor het vier liggen, sy was van een kleyn redelyke gestalte; maer anders robust van lichaems deélen, oud circa dry-en-dertig jaeren, swanger geweest zynde van haer eerste Kind; ik examineérde haeren pols, die uytter maeten

vief en irregulier was, niet tegenstaende desen droeven staet, had dese ongelukkige haer vorige aengebore couragie geensints verloren, sy sprak my soo liberael aen, dat het scheen haer niets te manqueéren, soo verre, dat ik genoodsaekt was, haer de rust aen te bevelen: den Heer *Malcot* verhaelde my de omstandigheden, soo als de Vrienden my geseyt hadden, te weten; als dat de Vrouw, eenen langduerigen arbeyd gehad hebbende, niet konde verlossen: (ongetwyffelt een gevolg, dat het Kind geinclaveért sat, want aen 't Bekken was geen disformatie) voorders dat dit de oorsaek was, waerom sy een seker Heelmeester ontboden hadden, welken den staet van de Lyderesse ondersocht hebbende, verklaerde aen de Vrienden en Vroedvrouw, dat de Lyderesse niet en konde verlossen, ten zy men de Vrucht, die volgens syn seggen dood was, door eenen haek moest af haelen; de Lyderesse en Vrienden bewilligden syn voornemen, terwyl naer syn seggen geen ander middel overig was; hier op introduiseért hy synen haek, en brengt syn manuale handgreép tot sulk een eynde, dat hy het ongeluk had, van het recht-zydelyk deel der Lyfmoeder, benevens een groot volum

van de *Intestina*, te saem met het Kind uyt 't lichaem te trekken; 't *Perineum* was door het groot geweld tot aen den *Spincter Ani* insgelykx gescheurt: de verlossing dan dus ten eynde gebragt zynde, ordonneérde hy de Vroedvrouw, de Naergeborte af te haelen; men wenschte de Baerende over haer verlossing, en den Heelmeester over syn grootdaedig werk, veel gelukx; korts hier op klaegde de Kraemvrouw, dat sy van de Naergeborte niet geheel verlost was, hier op ordonneérde den Heelmeester aen de Vroedvrouw, haer plicht ampt wel te quyten, waer op de Vroedvrouw seyde, dat sy de Naergeborte geheel had afgehaelt; en wel iet anders gevoelt hadde, maer dat dit tot de Naergeborte niet behoorde, en dat sy geloofde, dat het eenig gestolt bloed konde zyn, 't welk de Kraemvrouw gevoelde; hier op ondersloeg sy de Kraemvrouw nog eens, sy stond verwondert, voelende de geheele *Vulva* opgehoopt met sulk gewaend gestolt bloed; sy vatte dit met haer handen, en docht dit soo naer buyten te trekken, maer voelende eenige resistentie, riep sy den Heelmeester, als niet wetende, wat dit was: den Heelmeester waerschynelyk syn misslag siende, maekte de Vroedvrouw en omstaenders wys, dat het eenige pesen waeren, die in

korts met de ſuyvering ſouden afkomen; hy voorders ſiende, dat een aenmerkelyk deel van den *Inteſtinum* gekwetſt was, waer door de drek-ſtoffe uytliep, vraegde aen de omſtaenders eenen draet om die gewaende peés toe te binden, 't goon hem veel moyte koſte, terwyl den *Inteſtinum* op verſcheyde plaetſen doorboort was; hy reſolveérde dan dit ſoo te laeten, abandoneérende 't ſelve aen de natuer; hy riep de Vrienden een weynig ter zyde, verklaerde de ſelve, dat de nieuw-verloſte in ſeer groot gevaer was, ja ſelfs dat hy geloofde haer morgen niet meer in 't leven te ſien: de Vrienden ſtonden verwondert, niet wetende, waer aen die oorſaek toe te ſchryven, terwyl de Vrouw als nu verloſt was; hy verklaerde hier op, dat de Vrouw all' haer krachten verloren had, en dat dit de oorſaek ſoude zyn van haere dood; de Vrienden hier over in conſternatie zynde, riepen 's anderdaegs den Heer *Malcot*, om, waer het mogelyk, de ongelukkige in ſoo dringenden nood eenig hulp toe te brengen: deſen Heer alles verſtaen hebbende, verſocht de Vrouw te viſiteéren; hy ontdekte wel haeſt de oorſaek, waer uyt den Heelmeeſter de Vrouwes dood voorſpelt hadde,

't was in dien moment, dat den Heer *Malcot* myne hulp versocht.

Naer als voren de oorsaek verhaelt te hebben, trede ik tot het vervolg: ik ontdekte de deelen; stond verwondert, hoe het mogelyk was, dat men door een ongelukkige handgreep een Vrouw tot sulken beweenelyken staet konde brengen; immers het ongeluk was soo: den darm, die ontrent negen duym buyten de *Vulva* hing, was geheel gespacelleért, de draeden, waer mede hy op differente plaetsen toegebonden was, waeren daer nog aen; daer was een opening boven de toebinding, langs waer de drek-stoffe geduerig sig ontlaste; desen beweenelyken staet dan aengemerkt hebbende, stond 'er voor my niets te doen, als de gespacelleérde deelen wech te snyden; hier op snede ik den darm, soo wyd ik kon, geheel wech, als ook de twee gespacelleérde *Labia* van de Lyfmoeder; dit dan gedaen zynde, besloten wy op de *Vulva* en geheele circonfrentie van den *Abdomen* een Fomentatie te leggen *ex Spec Emollient & Resolv. C. Gangren.* met de *Injectiones* van dien selven aerd; voorders een *Mixt.* waer in den *Cortex Peruvian.* niet vergeten wierd; de bouillions en eenige andere liquide voedsels dienden haer tot onderhoud: hier

op verliet ik myn Lyderesse; de Vrienden in tusschen tyd versochten myn gevoelen nopens de uytkomste, ik verklaerde hun, dat de dood als onvermydelyk scheén; toch dat ik voortyds een ontrent gelyk geval gehad hadde, waer in alles wel gereuisseért was; maer dat dit by ieder een niet gelukte, en ook te meer, om dat den darm gescheurt en afgesneden was; by gevolg noyt geen Resort konde hebben, om de ingenome spys tot sekeren tyd in 't lichaem te behouden, soo dat sy in 't kort of in 't lang een ongelukkig eynde moest hebben.

Den tweeden dag daer aen volgende besocht ik myn Lyderesse wederom, wy bevonden de selve als nog laboreérende aen een sterke korts; toch den pols beter gereguleért, de gespacelleérde deelen supureérden sig, ende van tyd tot tyd kwam de drek stoffe door de *Vulva*; de levens manier, benevens de medicynen wierden in de even gemelde weys geduerig gecontinueért.

Acht dagen naer desen ongelukkigen voorval was de Lyderesse merkelyk beter, selfs soodanig, dat ik geensints meer en twyffelde aen haer opkomste; maer ik bepaelde die opkomste maer voor sekeren

tyd; terwyl ik my voorſtelde, dat ſy geduerig eenen onwilligen afloop van Excrementen ſoude hebben, die haer buyten twyffel het noodig onderhoud des lichaems ſoud onttrekken; waer door ſy in 't kort of door langheyd van tyd, door een *Febris lenta*, of diergelyke quynende ſiekte, uyt dit leven ſoude gerukt worden: in tuſſchen tyd van veerthien dagen beſocht ik myn Lydereſſe nog twee keeren, ſy had tot hier toe ſig geduerig met liquid voedſel onderhouden; ik ordonneérde, dat ſy als nu een proev' konde doen met een weynig moeskruyden ſeffens te eten, om te ſien, hoe het als dan ſoude gaen; ſy beproefde dit met een gewenſchte uytkomſte, ſoodanig, dat ſy korts naer deſen ſig gewende met het huyshouden te eten, en voords haer vorige beſigheden begon te doen, gaende en wandelde ſoo als te voren: dry weken naer deſen ſag ik myn Lydereſſe nog eens, meer uyt nieuwſgierigheyd als uyt noodſaekelykheyd; ſy bevond ſig ſeer wel, ſoodaenig, dat de Vrienden verklaerden, haer als nu ſoo wel vaerend te ſien, als oyt te voren.

Nota: 't goon myn meeſte aenmerking verdient, is; hoe de wonderheyd van de natuer, of ſoo men het nemen wilt, het geluk ſoo zynde, dat eenen darm afgeſneden,

fig tot een *Spincter* of flot kan formeéren: 't is wel waer, de langwerpige krulwyfe-vefelen konnen wel eenigfints hier toe contribueéren; maer het wonderlykfte is, fy heeft dagelykx haer ftoelgang, en weét dit felfs te voor-feggen door een lichte aendoening, (kitteling) die haer te kennen geeft, dat fy ter ftoel moet gaen, fy is felfs fomtyds twee dagen fonder ftoelgang, juft gelyk in den natuerlyken ftaet; fy verklaerde my, waer het faeke dat de excrementen niet door de *Vulva* fig ontlafte, dat fy haer ongelukkig geval lang foude vergeten hebben; toch de hoóp van met 'er tyd hier van ontlaft te zyn, doet haer dit ongemak over het hoofd fien; ik moeft haer defe hoóp inboefemen, terwyl fy in dien droeven ftaet lag, want fy wenfchte liever dood te zyn, als fulk ellendig ongemak haeren geheelen leeftyd te hebben.

Siet daer, geëerden Lefer, het waer geval, foo als het natuerlyk gebeurt is: de vrouw, die my defe ftof verleent heeft, is heden als nog wel-vaerende; want den 23. *Febr* 1773. tot *Hamme* zynde, had ik de nieuwfgierigheyd van haer te gaen befoeken, ik ftond verwondert haer foo wel-vaerend te fien.

DERDE OBSERVATIE

My mede-gedeelt door den ſeer ervaeren Geneesheer KEYAERTS.

OP den 23. *Meert* 1772. wierd ik verſocht van d' Heer *Hennig*, ſeer ervaeren Heelmeeſter tot *Denaermonde*, om met hem te conſulteéren over de Dochter van *N. Rombout*, woonende in de herberge, genaemt den Hert, op de Parochie van *Gyſeghem*, oud ontrent de 30 jaeren, de welke tuſſchen de elf à twelf dagen gelegen had met een *Hernia inguinalis incarcerata*, waer over ſy getracteért was geweeſt door den Heer *Meert* ſeer vermaerd Geneeſmeeſter tot *Aelſt*, ende door *N Rochel* Heelmeeſter der ſelve ſtad, tot op den achtſten ofte negenſten dag; wanneer ſy, naer alle bedenkelyke middelen geprobeért te hebben, eyndelyk gereſolveért hebben d' Operatie der *Herniotomie* te doen; naer dat nu alles tot de Operatie bereyd was, en weét ik niet waerom ſy de ſelve niet en hebben gedaen; miſſchien bedrogen zynde door d' hope van de Reductie, ofte wel door wanhoóp der geneſing; immers het geval was ſoo: deſe ellendige is dan tot dry dagen daer naer in deſen ſtaet blyven liggen; wanneer ik en

den ſeer ervaeren Heelmeeſter *Hennig* tot haer hulp gekomen zyn.

Op ons arrivement vonden wy de Lyderes op den oever van de dood, uytgeput van krachten, liggende buyten kennis, ſoo dat alle teekens een aenſtaende dood voorſpelden; naer een korte beraed-ſlaeging, beoordeelende den ſtaet van de Lyderes, beſloten wy tot de Operatie, hoe wel de hoóp voor haer behoud ſeer gering was: by d'opening vonden wy het oppervlakkigſte van den *Inteſtinum* gegangreneért, het *Epiploon* was reeds geſpacelleért, 't welk wy, ſoo wyd het aengedaen was, afbonden; den darm wierd wederom in ſyn natuerlyke plaets gebragt, en wy beſorgden alles ſoo wel, dat 'er in 't vervolg geen ongemak uyt gereſulteért is.

De Lyderes was in den tyd van ſes weken, tot groote verwondering van al de gone, die de ongelukkige geſien hadden, volkomen geneſen.

Dit zyn dan, weérden Leſer, de dry aenmerkens-weérdige Obſervatien; ſy dienen billig van alle wel meenende overweegt te worden, om te dienen tot vaſt bewys op de gulde ſpreuk van onſen orakleérenden Vader *Hippocrates*, die ſegt: *dat men novt en mag wanhopen, het gevaer mag ſoo groot zijn als het wilt.* Ik

denke ook in 't vervolg van myne Practyk soo lichtveérdig niet meer te zyn, het oordeel des doods soo onbesonnen uyt te spreken; terwyl men dagelykx noyt gehoorde voorbelden heeft van gelukkige genesinge.

Naer dan een weynig van de paelen afgeweken te zyn, keer ik dan wederom tot myn voorwerp.

Wat dan aenbelangt de uytstorting van bloed, die sig in de holligheyd van den buyk soude bevinden, welk den Heer *Bianchi* soude mogen onderstellen groote toevallen te veroorsaeken: ik geef tot antwoord, dat men by experientie ondervonden heeft, dat men een merkelyke quantityt vocht in de holligheyd van een levendig honds buyk ingespuyt hadde, men opende voorders korten tyd naer desen den buyk, en men bevond seer weynig vocht in den selven, het ander was al door de opslurpende vaeten opgenomen; soo dat dit geen groot kwaed kan doen: men onderstelde het kwaed waer wesentlyk; de plaetsing van de Vrouw, die men haer doet nemen, bevoordert immers ook veel, (selfs in alles voldoende) dat het geextravaseért bloed langs de wonde uyt komt. Siet voorders *Levret. art. acc. Sect. Cas.*

Uyt dit alles kan den Heer *Bianchi*, benevens den wel-meenenden Leser, genoegsaem afmeten, dat de wonde der Lyfmoeder geen seker dood aen de Vrouw toebrengt; want myn Observatien, die ik alhier voorgestelt hebbe, zyn nieuw authentique preuven van het tegendeel; terwyl selfs de *Gangrena* in de Lyfmoeder geen seker bewys is, dat de dood altoos moet volgen; ik denke ook, dat dese Observatien die gone sullen animeéren, welke als nog twyffelen aen het succes der KEYSERLYKE OPERATIE: want onderstelt hoe minder het gevaer moet zyn, als men maer een incisie op de Lyfmoeder moet doen; terwyl ik stel, dat een scheuring der Lyfmoeder onder de aldergevaerelykste toevallen moet gestelt worden, die een Vrouw konnen overkomen.

Dit alles zy genoegsaem, soo ik my niet misgis, tot het bewysen, vast stellen, en mogelykheyd der KEYSERLYKE OPERATIE, niet tegenstaende de tegenstrevers inbrengen wat sy willen; want de Operatie word heden niet alleen gepractiseért, maer selfs de beroemste Genees-en-Heelmeesters raeden ons de selve, sonder uytstel in eenige gevallen te bewerkstelligen; soo als te sien is by *Heister*, *Levret*, en menig andere beroemde Schryvers.

Dat 'er te voren, en heden, door het algemeen aplaudissement, in sommige gevallen wel eenige KEYSERLYKE OPERATIEN noodeloos gedaen zyn, die anders door een bedreve hand, buyten die Operatie, soude konnen gered zyn geworden, soo als d'Heer *Levret* aengemerkt heeft. *Suite des Obs Art 9 Pag.* 237. 238. kan niet ontkent worden; maer by exempel: een Genees-of Heelmeester heeft syn uyterste kracht en wetenschap beproeft, tot het verlossen van de Vrouw, het denkbeéld van de KEYSERS-SNEDE is hem beter bekent, als dit laborieus geval; het ongeluk wilt alsoo, daer is geen middel om de bedreve hand by tyds te laeten komen, het manqueért aen penningen, en ander diergelyke inderpaelen.

De vraeg is: moet men de Vrouw als dan hopeloos laeten sterven, ofte op haer de KEYSERS SNEDE doen?

Dese questie wierd my gevragt: myn gevoelen soude zyn, op dese ongelukkige de KEYSERS SNEDE te bewerkstelligen, liever, als haer hopeloos te laeten vergaen; te weten, als den Genees of-Heelmeester een waer denkbeéld van de KEYSERS-SNEDE hadde; want anders waer het een ongeluk soo groot als het ander; maer ik denke ook, dat een min-ervaeren Genees-

of-Heelmeester soo temeraire niet soude zyn, van sulk een Operatie te ondernemen, sonder alvoren een redelyk denkbeéld, en syne Autheuren hier over geconsulteert te hebben.

Dat een min-ervaeren Genees-of-Heelmeester een beter denkbeeld van de KEYSERS SNEDE kan hebben, als van de geheele Vroedkunde, dit, geloof ik, sal de geheele wereld met my toestemmen; terwyl het lichter is een Operatie alleen in syn geheugen te houden, als soo menig laborieus geval; daer hy voorders als nog geen recht oordeel kan stryken, waer eygentlyk de oorsaek aen vast is, die hem priveért van de verlossing ten eynde te konnen brengen; soude hy hier over syne Autheuren raedplegen, by foute van experientie kan hy noyt een waer denkbeéld krygen, soo lang hy de oorsaek niet en kent: velt hy een vals oordeel door syne manuale, en andere vreede handelinge, hy sal de ongelukkige Vrouw meer nadeel toebrengen, als wel oyt door de KEYSERLYKE OPERATIE kan gebeuren: immers ik stel dit geval onder de alderbeweenelykste, die oyt een Vrouw konnen overkomen: het waer te wenschen, dat het heden soo algemeyn niet en was, principaelyk ten platten lande, over welk

poinct billyk de Ovrigheyd behoorde acht te slaen.

De reden van alle dese onheylen soude men mogen soeken in de slechte ambitie van sommige Heelmeesters; want waerlyk daer zynder veel, die nouwelykx een denkbeéld van de Heelkonst hebben, en sig al voor groote Vroedmeesters uytgeven; ook brengt het veroordeel geen luttel quaed toe, terwyl de Vroedvrouwen, naer alvorens al haer wetenschap beproeft te hebben, waer mede sy de baerende Vrouw tot het uyterste gebragt hebben, sig voorders onmachtig siende, versoeken sy een Heelmeester, sonder exceptie; terwyl het veroordeel ten platten lande is, dat een ieder Heelmeester de Vroedkunde verstaet, men haelt den eersten den gereedsten; dien *Æsculap*, die misschien noyt te voren geen verlossing bygewoont heeft, toont sig, als of hy de Vroedkunde in den grond verstond, lukt het somtyds, in weerwil syner kwaede behandeling, dat hy de verlossing ten eynde brengt, synen hoogmoed onsteekt, hy verbeéld sig, dat 'er in 't vervolg geen soo laborieus geval kan voorkomen, het gone niet door syne wetenschap soude konnen gered worden; mislukt het hem, dat hy de Vrouw niet en kan verlossen, de domme

eergierigheyd doet ſyne ſtoutheyd vermeerderen, liever als de ongelukkige Vrouw te verlaeten, of imand te laeten roepen, die de Vroedkunde verſtaet; (neen) hy verdobbelt ſyn domme kracht, hy brengt ten eynde 't goon de Vroedvrouw ſoo wyd gebragt heeft: ſoo groot is de domme ambitie by ſommige min ervare.

Dit is genoeg: ik ſoude nog meer konnen ſeggen, maer ik ſoeke niemand te beledigen; ik betrouwe ook, dat geene rechtmaetige Heelmeeſters deſe myne geſeggen ſig ſullen aentrekken; want het zyn de min-ervaere, die hier gemeynt worden.

Daer is als nog een reden, welke veel contribueért, dat 'er menig min ervaeren Heelmeeſter ſig op de Vroedkunde toelegt, die anders daer eenen ſchrik van ſoude hebben; te weten: daer zyn ſommige Schriftſtelders, die over de Vroedkunde geſchreven hebben, en waerlyk wat te liberael zyn geweeſt, niet anders uytgalmende als ſwaere baeringen, en de gelukkige gevolgen van diër; ja, de Vroedkunde is ons door deſe Schriftſtelders ſoo gemakkelyk gemaekt, als of het ſchynt, dat het Kind in de wieg lag, in plaets van in de Baermoeder, om het ſelve

te keeren, en te wenden naer ons genoegen: dese en meer diergelyke stellingen zyn oorsaek, dat 'er menig min-ervaeren de Vroedkunde als een speelwerk aensiet, en als sy komen tot de manuale handgreep; dan staen sy bedrogen.

SESDE CAPITTEL

Aentoonende de waere oorsaek, waer door de meeste Vrouwen naer de KEYSERS-SNEDE *komen te sterven.*

DE oorsaek, waer uyt dit onheyl komt te resulteéren, soude men wel onder dese naervolgende redens mogen bepaelen.

De Operatie word selden gedaen, ten zy de baerende Vrouw tot het uyterste gebragt is, 't zy door eenen langduerigen vruchteloosen arbyd, of dat de ongelukkige door de vreede handelinge van sommige Vroedvrouwen reeds tot dit poinct gebragt is, eer sy den Genees-of-Vroedmeester ontbieden. Als men tot het poinct wacht, dat de Vrouw tot het uyterste

gebragt is, de Baermoeder, die door het geweld der weën, verſelt met dat van het Kind, als boven natuer uytgerekt is, verlieſt haer veérkracht, 't welk d' oorſaek is, dat 'er geen verkorting in de openſtaende bloed-vaeten geſchied, terwyl de Baermoeder als uytgerekt blyft; in ſulk geval, al is de ſnede ruym genoeg gemaekt, op dat 'er geen *Gangrena* uyt voordskome, de ongelukkige riſqueért eventwel van te ſterven uyt verlies van krachten, terwyl de bloedſtorting by aenhoudentheyd duert; en al is het ſaeken dat de bloedſtorting ſoo copieus niet is, als wel ten tyde van de Operatie, men moet conſidereéren, dat de Acablatie van krachten, waer van de Vrouw uytgeput is, een ſeker nadeel aen de Baermoeder toebrengt, terwyl het Reſort, waer van ſy gepriveért is, haer buyten ſtaet maekt, van ſig te verkorten: uyt alles het welk ſeer licht ſwaere toevallen, en de dood komt te reſulteéren. (*k*)

(*k*) Ik geloove, dat de Gevallen van CARBONET, VIARD, GIULLEMAU van die ſlach geweeſt zyn; welk ook d' oorſack is, dat de Vrouwen geſtorven zyn.

Men moet opmerken, ſoo wel als de Moeder, naer het uyterlyk machteloos is, ſoo is de Baermoeder nog veel meerder geacableêrt; uyt reden, dat het meeſte geweld op dit organicq deel geſchied is.

in 't beginſel van de maend *April* van den jaere 1772. ſoude ik eenen jongen, oud ontrent veerthien jaeren, een Fiſtel op den harm ſnyden, ter oorſaeke van een abituéele *Opthalmie*; den jongen was door geen giften of gaeven hier toe te bewilligen; den Vader, die hem hier over ſtoorde, wilde met geweld hem hier toe dwingen; den jongen deéd ſulke reſiſtentie met ſynen harm, dat ik ontrent een half ure wachten moeſt, eer ik tot de Operatie konde komen; den jongen was ſoo machteloos, dat hy geen geweld meer hadde om ſynen harm te bewegen: ik wilde in de Operatie geenſints meer bewilligen; toch, op het ſterk aenhouden van den Vader, volbragt ik de Operatie, naer myn goeddunken in alles ſeer wel: 's anderdaegs beſocht ik den jongen, vond de wonde ſeer droog, hy klaegde van groote pyn, ik beſorgde de noodige medicynen, ten eynde de pyn te doen bedaeren; toch alles was vruchteloos: den aenvolgenden dag verſcheén de *Gangrena*,

niet tegenstaende myn stiptelyke sorg; toch het quaed wierd spoedig gered, en den jongen genas in korten tyd.

Uyt dese Observatie siet men, hoe licht de *Gangrena* in een machteloos deel komt te resulteéren; by gevolg behoeft men het selve denkbeéld van de Baermoeder te hebben.

Onder de tweede reden soude men mogen stellen dese naervolgende: soo haest den Genees-of Vroedmeester wat te bevreest is in 't maeken van de incisie op het lichaem der Lyfmoeder; maekt hy de selve te kleyn, dat hy moeyte heeft, om 't Kind langs dese nieuw gemaekte opening te extraeéren, hy irriteért de Lyfmoeder door de pooging, die hy doet, en hy verwekt ontwyffelbaer een scheuring aen de Lyfmoeder, welk in 't vervolg oorsaek is van inflamatie, *Gangrena*, en de dood. Hierom raed ik alle Genees-en-Vroedmeesters, die plicht-ampts tot dese Operatie geroepen zyn, dat sy principaelyk dienen acht te nemen, dat sy noyt de opening in de Lyfmoeder te kleyn maeken, als niet bevreest zynde, is het saeken de opening een weynig te groot is; want dit en sal de dood aen de Vrouw niet veroorsaeken; maer wel als de opening te kleyn is.

De derde reden: al is het ſaeken dat de Operatie in alle manieren wel gedaen is, daer kan een groot misbruyk aenbelangende het voedſel zyn, niet tegenſtaende den Operateur ſyn uyterſte ſtrengheyd getoont heeft, in 't verbieden van ſommig voedſel; 't veroordeel onder de Vrouwen, principalyk ten platte lande, is ſoo groot, dat men nouwelykx met duyſenden van reden die domme ambitie kan overwinnen. Menigte van voorbeelden ſoude ik konnen voorbrengen, waer van ik alle oog getuygen ben geweeſt, die de aldergelukkigſte verloſſing gehad hadden, en die door een ſeker verdoemelyk ſuypeken (beſtaende uyt oud ſterk bier, ſoet gemackt met ſuyker, en om nog meer kracht te hebben, voegen ſy'er by eyeren, folye, note muſcaet, en ander diergelyke heete ſpeceryen) het eynde met de dood moeſten bekoopen.

Ik heb ſomwylen ondervonden, dat ik by nieuw verloſte geroepen wierd, alwaer ik het ſuypeken ſeer ſtrictelyk verbiede; dit verbod wierd geobſerveért ſoo lang ik preſent was, maer ſoo haeſt ik wech was, kwaemen de Vrouwen, en ander oude wyven, ſeggende: hoe gy ſloor, ſoud gy deſe ordonnantie volgen, gy die ſoo afgemartelt zyt van pyn, ſoud gy u met

dit ſlap voedſel onderhouden ? (neen) gy moet een ſuypeken eten, of anders ſterft gy van flouwte; laet hem maer praeten wat hy wilt, ik weet het beter door ondervinding, ik heb nu ſes, ſeven, kinderen gehad, en had ik my met diergelyk voedſel moeten onderhouden, ik waer lang dood geweeſt. Deſen en diergelyken ouden wyven-praet is oorſaek, dat 'er menig ongeluk geſchied. 't Waer te te wenſchen, dat dit verdoemelyk veroordeel in den put van *Elicon* verſonken lag: duyſende van Vrouwen waeren nog in leven, die nu elaes, tot proey der wormen zyn.

Ondertuſſchen dit alles ſoo zynde, laet ons de Baermoeder van een nieuw-verloſte eens aenmerken als een open wonde: wat verbied den wyſen *Genees-meeſter*? (ik bedoele de hedendaegſche) ſyn verbod is: dat men alle heete ſpirituoſe dranken moet eviteéren, terwyl men trachten moet het lichaem in ruſt te houden door een goede levens weyſe, en andere noodige middelen, om de toevallen te eviteéren, waer aen de Kraemvrouwen onderworpen zyn; gaet men buyten deſen regel, de Kraemvrouw heete dranken toedienen, ſoo als gemeenelyk gebeurt, den drift van 't bloed word

ſterk vermeerdert, *à rato* ſy hier van geprofiteért hebben: de bloedvaeten van de Baermoeder, die een vernouwing ondergaen ſoo haeſt de verloſſing geſchied is, konnen ſoo veel bloed in haer vernouwde vaeten niet ontfangen, als wel te voren; (*l*) en het goon het ergſte is, het bloed word door den drift ('t goon de Vrouw door haer ſuypeken geduerig vermeerdert) ſoodanig in de vernouwde vaeten ingedrongen, dat 'er inflamatie, korts, *Gangrena*, en de dood uyt volgt.

Is het ſaeken dat de Contractie van de Baermoeder ſoo veel wyde aen de bloedvaeten gelaeten heeft, dat 'er geen ſtropping en komt te reſulteéren; als dan komt 'er een bloed-vloed, welk de Vroedvrouw en andere oude wyven voor een goede ſuyvering aenſien, ſeggende: dit is eenen ouden quaeden neſt, gelukkig zyt gy, dat gy hier van verloſt word; en om deſe gewaende ſuyvering nog meer te doen vloyen, geven ſy een deel Safraen, met ſoete melk gekokt, om deſen gepreten-

---

(*l*) Inſgelykx brengt de reverſie van den omloop des bloeds, ſoo haeſt de Vrucht uyt de Baermoeder ontlaſt is, een merkelyke variatie in de naturelyke Armonie.

deérden quaeden neſt door het ſweeten uyt te dryven; ſiende dan, dat deſe ſuyvering eenige dagen by aenhoudentheyd duert, en dat de nieuw-verloſte al haer krachten begint te verlieſen, als dan beginnen ſy wat naerdenken te krygen, ſy roepen om hulp; geluk is 't, als den Genees-of-Heelmeeſter diergelyke toevallen by tyds kan remedieéren, ſoo niet het eynde (door deſe domme ingenomentheyd) met de dood moeten bekoopen.

De vierde reden brengt inſgelykx veel nadeel toe, te weten: den ſchrik voor de Operatie, ſoo als den Heer *d'Ablaincourt* op de aenteekening van *Deventer Cap* 51. *Pag.* 433 inſgelykx aenmerkt. Dien ſchrik, die by ſommige Vrouwen uytermaeten groot is, word by wylen nog merkelyker vergroot, door het groot doen van den Operateur; als hy de verwaendheyd heeft, van de inſtrumenten en ander noodwendigheden, onder het oog van de ongelukkige, gereed te maeken; hierom dient den Operateur deſe voorſorg te hebben, dat hy het apparaet buyten haer geſicht gereed maekt: hoe wel in weerwil alle deſe voorſorg gebeurt het by wylen, dat het vêr-oordeel ſoo groot is, dat de Operatie toch een ongelukkig eynde neemt; te meer, als de ongelukkige haer ziel geduerig pynigt met het voorſtellen van de dood.

Ieder een is bekent, dat de ziel-tochten, een der vreedſte paſſien zyn, die het ellendig lichaem onderdrukken; dit onheyl hangt voor 't meerderen gedeelte af van den quaeden naem, die de Operatie van de tegenſtrevers ontleent heeft; en het ergſte is, dat men ſelden een krachtdaedig middel vind om een Vrouw aen te moedigen, die tot ſekeren trap van ontroering gebragt is; hierom dient de ſaek met attentie overwogen te worden: den Operateur, den Heer Paſtor, benevens de nabeſtaende Vrienden, ſullen hierom haeren uyterſten vlyd aenwenden, ten eynde de ongelukkige, ſoo door voorbeelden, als anderſins trachten te bewegen, op dat ſy voor 't meerder gedeelte dien verſlindenden ſchrik uyt haer gemoed mogen doen verhuyſen.

Onder de vyfde, en laetſte reden, ſoude men mogen bepaelen den quynenden ſtaet van de baerende Vrouw, die aen een hebbelyke ſiekte onderworpen is, als inwendige *Obſtructiones*, *Febris lenta*, en ander diergelyke laboreérende ſiektens, die niet alleen tegen het geweld deſer Operatie konnen reſiſteéren, maer korts naer haer geweld hier onder beſwyken.

Den quynenden ſtaet van de baerende Vrouw, allarmeért grootelykx den Genees- of-Vroedmeeſter, om een partye te kieſen,

terwyl de onſekere uytkomſte voor uyt geſien word: nogtans raede ik alle Genees- en Vroedmeeſters, dat ſy een ſiekte, waer mede de baerende Vrouw geattacqueért is, altoos voor geenen inderpael moeten aenſien, die hem verbied van tot de KEYSERS SNEDE over te gaen; want een hebbelyke ſiekte, is altoos geen gevolg, dat een groote wonde haer natuer aenneemt: neemt het voorbeeld in den oorlog, alwaer honderden van ſoldaeten, door ſchietgeweér, en ſabel ſlagen, ſwaerlyk gewond worden, en, in weerwil ſy door Venus-ſiekte, *Scrofuli*, *Deffect. Pectoris*, en ander diergelyke ſiekte aengedaen zyn, een gewenſchte geneſing verkrygen: wilt men voorder hier van verſekert zyn, leeſt de Obſervatie van myne Lyderes, door my geopereért, deſe was inſgelykx in eenen quynenden ſtaet; nogtans is ſy op korten tyd geneſen: ſoo dat den quynenden ſtaet altoos geen ſeker motief moet zyn, om ons van de Operatie te onthouden. Hierom laet ik het oordeel vry, en bepael nog minder, in welke ſiekte de Operatie dient verſchoont te worden; 't is genoeg, dat men weet, dat de Operatie niet en mag gedaen worden op een Vrouw, die nog weynig tyd te leven heeft; immers men moet oordeelen naer den ſtaet

van synen Lyder ; naer dese grond-les moet alles vast gestelt worden : ik soude dit alles niet aengebragt hebben , ten waer sommige Schriftstelders wat te seer ingenomen waeren geweest, stellende , dat men tot de Operatie niet en mag overgaen op een Vrouw, die door dese, of sekere siekte aengedaen is ; just al of men het leven van den mensch, door seker voor-uytsicht, als onbetwistbaer dood, of levend konde bepaelen.

SEVENSTE CAPITTEL,

Aentoonende in welk geval de KEYSERS-SNEDE *noodsaekelyk moet gedaen worden.*

VEel geleerde Schryvers, als *Roussetus*, *la Mothe*, *Sennertus*, *Heister*, *Levret*, *Simon*, en meer andere, zyn over dit poinct al verschillende van gevoelen, den eenen onderstelt dit Cas voor absolut, den anderen beweert het tegendeel; soo dat 'er als nog groote questie is, in welk geval de Operatie noodsaekelyk moet gedaen worden.

Nogtans in de disformatie van 't Bekken, daer het *Os Pubis* te plat ingedrukt staet, of dat de *Tuberosityten* van het *Os Ischion* te seer genaedert zyn, naer den kant van het *Os Coccigis*, of op een ander weyse dus gedisformeert, dat het onmogelyk is, de geborte naturelyke weyse te volbrengen; hier in stemmen dese Heeren eenpaerlyk toe, dat men tot de KEYSERS-SNEDE moet overgaen.

De disformatie van 't Bekken moet men dan volgens dese Heeren, onder de volstrekte noodsaekelykheyd houden, die ons dwingt van tot de KEYSERS-SNEDE over te gaen: nogtans als men geen regard behoeft te nemen op het leven van het Kind; dan seg ik, dat de disformatie van 't Bekken in de meeste gevallen geen genoegsaem reden soude zyn, om den Genees- of Heelmeester te termineéren tot het doen der KEYSERLYKE OPERATIE; ten waer dat de disformatie soodanig was, dat men geensints met handen of instrumenten aen het hoofd van het Kind konde komen, in sulk Cas waer de Operatie onbetwistbaer; om dese dan myn gesseggen te bekrachtigen, laet ik hier volgen dese Observatie.

DEn 12. *Octobris* 1771. wierd ik ontboden by *Catharina Vermeire*, Huysvrouw van *Gilliam Geens*, oud vyf-en dertig jaeren, van een kleyn gestalte, robust van lichaems deelen, naer uyterlyk aensien sag men, dat sy quaelyk geformeért was; sy had sedert acht dagen in arbeyd geweest, en sedert twee dagen geen weën meer gehad; dit was de oorsaek, waerom de Vroedvrouw my liet haelen: de Vroedvrouw versocht my, dat ik de baerende eenige

weën-verwekkende middels ſoude voorſchryven, hier mede ſtreelde ſy ſig, ſoo haeſt de weën ſouden verſchynen, dat de verloſſing dan wel haeſt ſoude volgen; want het Kind by foute van weën en voorderde niet naer de geborte; dus dan de reden vernomen hebbende, waerom ſy my ontbode, vergenoegde ik my ſimpelyk om haeren pols te voelen, die uyt 'er maete kleyn en irregulier was; ik examineérde haer beenen, die ſeer œdemateus geſwollen waeren, ter oorſaeke van de comprimatie, die het Kind op de waterwegen deéd; ik vraegde haer, of ik haer eenige hulp ontrent de verloſſing konde doen? de baerende, benevens de Vroedvrouw, die van een domme ambitie ingenomen waeren, gaven tot antwoord: ſoo haeſt de weën ſouden verſchynen, dat de verloſſing dan wel haeſt ſoude volgen, om reden dat het Kind ſig wel vertoonde; dit alles verſtaen hebbende, en ſiende geen middel om de voor-ingenomentheyd te overwinnen, ordonneérde ik haer een *Opiat*: voorders dat de baerende van tyd tot tyd wat bouillion ſoude nemen, en in tuſſchen tyd een kleyn glasken ſpaenſchen wyn; recommandeérende aen de Vroedvrouw, dat ſy den mond van de Baermoeder, (die, op haer ſeggen, maer ontrent een

een Kroon-groote geopent was) van tyd tot tyd ſoude aenraeken, om door een ſachte irritatie, niet alleen den mond der Baermoeder te verwyderen, maer ook om teffens de weën te verwekken; aenbelangende de *ædemateuſe* ſwellinge, verſekerde haer, ſoo haeſt de verloſſing ſoude gedaen zyn, dat dan de ſwelling wel haeſt een eynde ſoude hebben; daer op verliet ik myn Lydereſſe; conſulteérende by myn eygen, beſloot ik, dat een disformatie van 't Bekken de oorſaek was van dit laborieus Accouchement, terwyl de Vroedvrouw my geſeyt had, dat ſy twee dagen te vóren ſeer ſterke weën gehad hadde, en om dat de baerende haer niet en poogde tot het afsetten, dat dit de oorſaek was, waerom het Kind ook niet en voorderde in de geborte; en ſedert twee dagen geen vlaegen en had gehad: dien dag wierd dan doorbragt volgens myn ordonnantie, ſonder nogtans eenig voordeel hier door gehad te hebben: 's anderdaegs vroeg, wierd ik wederom ontboden; ſoo haeſt ik gearriveért was, gaf ik de Vroedvrouw myn gevoelen te kennen; ſy verbeélde ſig, als de weën maer verwekt wierden, dat de verloſſing dan wel haeſt ſoude volgen, met proteſtatie van menigvuldige, nog laborieuſer gevallen, ſeer

gelukkig ten eynde gebragt te hebben, welke protestatie ik voor een hoogdraevende ydelheyd aennam; des niet tegenstaende den naem en het goed betrouwen, dat de baerende van de Vroedvrouw hadde, de vrees en het slecht denkbeeld van de Vroedmeesters, was oorsaek, dat de Vroedvrouw den voorrang behiel; siende dan, dat myne reden geen plaets grypte, ordonneérde ik haer eenige emollieérende, en een weynig irriteérende lavementen; ik raede haer voorders, dat sy de blaes door een *Catheter* soude laeten ontlasten, terwyl sy weynig urineérde; maer het was voor my onmogelyk om in de blaes te komen, ter oorsaeke dat de Vrouw geen behoorelyke situatie konde nemen, en dat de plaetsing van het Kind my hinderlyk was, niet tegenstaende ik myn uyterste devoiren deéd: alle myne ordonnantien wierden nouwkeurig gevolgt, en alsoo wierd den tweeden dag van myne komste, sonder eenig voordeel, versleten: den dag daer aen volgende, 's nachts ontrent twee uren, wierd ik wederom ontboden, met belofte van de Vrouw, dat sy als nu bereyd was om, was het mogelyk, myne hulp te ontfangen; gearriveért zynde, ondersloeg ik de Vrouw, en ontdekte alsoo haest de disformatie van het Bekken, soo als ik

my voorgeſtelt had: het *Os Pubis* was ſoo aenmerkelyk plat ingedrukt, dat het onmogelyk was, in weerwil alle tentative handgrepen die ik deéd, meer dan twee vingeren in te brengen, hier mede ontdekte ik den Baermoeder-mond, die nouwelykx in breede dry duym geopent was, ik ontdekte hier op met myn toppen der vingeren in den Baermoeder-mond een lichaem; daer ik waerlyk in dien moment geen diffinitie kon van geven, terwyl het geen formaet en hadde; ik ondervroeg de Vrouw, hoe lang de waters reeds gebroken waeren, t' ſedert wanneer ſy de laeſte beweginge van haer Kind gevoelt hadde? op de eerſte vraeg gaf ſy tot antwoord, dat het reeds negen dagen geleden was; aenbelangende de beweginge van haer Kind, verklaerde ſy my, dat het maer eenen dag geleden was; ſiende dan den droeven ſtaet (niet tegenſtaende den Baermoeder-mond genoegſaem geopent hadde geweeſt) en het naekende gevaer, dat 'er ontwyffelbaer op volgen moeſt, beſloót ik op haer de KEYSERS-SNEDE te doen; de ſekerheyd van 't Kinds dood kon onmogelyk geweten worden, terwyl daer geenen ſtank, nog eenig ander teekens waeren, de welke ons door de meeſte Schriftſtelders opgegeven zyn, uyt alles het welk men

konde besluyten de sekerheyd van 't Kinds dood. De Baerende door een ander hulp te verlossen, was ondoenlyk; terwyl de disformatie te aenmerkelyk was, en ook dat den Baermoeder-mond te hoog sat, ja alles was soo toegetrokken, dat het onmogelyk waer geweest, ten zy met het uyterste gevaer voor de Moeder, 't Kind (ingeval men versekert hadde geweest van syn dood) door een snydend instrument af te haelen; dus zynde: seyde ik tot de Vroedvrouw, dat sy de Baerende soude trachten te bewilligen, terwyl ik den Man soude afveérdigen met eenen brief aen mynen boesem-vriend, den Heer *Henning* seer vermaerd Heelmeester tot *Dendermonde*, om te versoeken synen raed, of als getuygen te zyn, in desen dringenden nood; ik adverteérde inschelykx den Heer Pastor, om de Baerende soo wel naer de ziel, als naer het sterflyk lichaem te bereyden: in tusschen-tyd arriveért den Man met eenen brief van den Heer *Henning*, den welken sig liet excuseéren ter oorsaek van syn onpasslykheyd: siende dan de onsekere uytkomste der Operatie, terwyl de Vrouw reeds negen dagen in dien beweenlyken staet geseéten had; van den and'ren kant de korts, en and're *Simptomata*,

die reeds grooten voordgang gemaekt hadden; dit was oorſaek, dat ik ſonder hulp, en byzyn van eenen geëerden konſtgenoôt, ſulke gewichtige Operatie op my alleen niet en durv' ondernemen: ik reſolveérde dan myn Lyderes voor eenen moment te verlaeten, om ſoo haeſt het mogelyk was, mynen Vrind, den Heer *Henning*, mondelings te gaen ſpreken; wy hadden eene korte onderhandeling nopens den ſtaet van de Lydereſſe; hy beſloot alſoo haeſt het mogelyk was, om met my te gaen; gearriveért zynde ter plaetſe, onderſloeg hy de Vrouw, bevond de ſelve ſoo als ik hem geſeyt hadde; hier op examineérde hy haeren pols, den ſelven bevond hy ſeer langiſſeérende naer het eynde van haer leven: ik ſtond verwondert, hoe dat de ſaek op ſoo korten tyd ſoo aenmerkelyk verandert was; mynen Vriend was van reſolutie de KEYSERS SNEDE niet te doen; waerlyk ſoo haeſt ik de Vrouw geſien, en onderſocht hadde, was ik van het ſelve gevoelen; ik had als dan groot verdriet, dat ik ſoo eenen gunſtigen tyd, door een beſchroomde vrees (beoogende het verlies der reputatie) verwarlooſt had; immers het geval was ſoo: den Heer *Henning* was van gevoelen, dat men haer in 't half Bad ſoude laeten ſetten, over

't welk ik eenige ſwaerigheyd maekte; toch op het ſterk aenhouden, met veſekeringe van de gelukkige uytwerkinge van diër, wierd het ſelve gedaen; hy was voorders van gevoelen, dat men de *Vulva* met Olie en ander *Emollientia* ſoude *injectieéren*, dit alles wierd nouwkeurig volbragt, uytgenomen het Bad, daer konde ſy nouwelykx ſes minuten in blyven; wy ordonneérden haer voorders eenige hert-ſterkende middels, en daer op verlieten wy ons Lyderes, wel belaſtende aen de Vroedvrouw, ſoo haeſt de ziel uyt het lichaem ſoude verſchynen, van op haer de KEYSERS-SNEDE te doen: geheel deſen dag wierd dan doorbragt ſonder eenige verlichtenis; op den avond arriveérde ik wederom by myne Lydereſſe, de krachten ſchenen van ure tot ure te verſlappen, ſoo dat alle teekens een aenſtaende dood voorſpelden: ik was gereſolveért, den geheelen nacht aldaer te verblyven; op den elf uren 's nachts onderſloeg de Vroedvrouw de Baerende nog eens, ſy deed my rapport, dat de Vrucht een weynig naer de geborte gevoordert, en den Baermoeder-mond als nu wat meerder geopent was, ſonder dat de Baerende eenige vlaegen, of groot gevoel hier van gehad hadde; al hoe wel het ge-

voel, en haer sinnen weynig manqueérden, ten zy sy geduerig in eenen woelachtigen slaeploosen staet lag; op den dry uren van den morgend-stond was ik in de gebuerte by een nieuw-verloste gegaen, en soo als ik besig was met thée drinken, kwam de Vroedvrouw heel verblyd, seggende, dat de Vrouw verlost was; ik begaf my soo aenstonds naer het huys, ik examineérde het Kind, 't welk een wel geschaepen jongen was, syn aensicht en kop was soodaenig plat, dat hy nouwelykx dry vingeren dikte had, en hy was soodaenig door de platheyd verlengt, dat hy ruym eenen voet en eenige duym in lengde had, (een bewys dat den kop van een redelyke groote is geweest) het lichaem, 't welk naer even-redigheyd van den kop kleyn was, stonk uyt'er maete, 't goon een bewys was, dat het selve langer dood geweest was, als wel de Baerende de verbeélde beweging hier van gevoelt had; ik mag verklaeren, dat ik noyt geen stank geropen hebbe soo lang de verlossing niet geschied was, daer was wel eenen kleynen reuk, maer dit was een gevolg der onsuyverheyd. (*m*) Den saemen-ge-

---

(*m*) Uyt dit Voorbeéld siet men, hoe men somtyds

drukten kop was reeds eenen duym buyten de *Vulva*, wanneer de Vroedvrouw dit gewaer wierd; ſy dit bemerkende, ſprong op het bedde, vatte den ſaemen-gedrukten kop, en trok door een merkelyk groot geweld het lichaem naer buyten; de ongelukkige verloſt zynde, kreeg men hoop van haer opkomſte; toch deſe gunſtige teekens duerden niet lang: want ſy kreeg 's anderdaegs eenen *Diarrhæa*, die den derden dag met haer leven een eynde nam.

---

bedrogen ſoude zyn, als men ſoud willen wachten, tot dat eenen Cadavereuſen ſtank het voorteeken ſoude zyn van de ſekerheyd van 't Kinds dood: het waer te wenſchen, dat men een ſeker teeken had, waer uyt men onhetwiſtbaer konde beſluyten, dat het ſelve dood is; want alle de teekens, door ſommige Autheuren opgegeven, zyn waerlyk maer onvolkomen; terwyl men dagelykx Voorbeélden heeft van het tegendeel.

Het is hart, om een beſluyt te nemen voor eenen Genees-of Vroedmeeſter, die ſig in deſe ketelachtige omſtandigheyd bevind: want een Kind, door eenen haek, of ander ſnydend inſtrument af te haelen, terwyl men in de onſekerheyd is van 't leven of de dood, dit ſeg ik nogmaels, is een hart beſluyt, om de beriſping te ontgaen; nogtans ſoo de KEYSERS-SNEDE niet ſoude konnen gepractiſeért worden, oordeelende uyt den ſtaet

Hier siet men, geëerden Leser, dat de disformatie van 't Bekken, nogtans aenmerkelyk, somtyds geen genoegsaem reden is, om ons met sekerheyd tot de KEYSERS-SNEDE te doen overgaen, principaelyk als men geen regard moet nemen op het Kind; maer soo men regard moet nemen op het Kind, (soo als hier voren op den raed der Godtsgeleerde en H. Vaders aengetoont is) dan staen ik met dese Heeren

---

van de Vrouw, dan stel ik: dat men gerust een besluyt soude mogen nemen, van tot den Haek over te gaen, in geval den selven kan gebruykt worden, liever als de Vrouw aen een seker dood over te geven; Geestelyken nog wereldlyken Rechter kan dit besluyt, van eenen wel-meenenden Genees of-Vroedmeester, voor quaed keuren; 't Kind mag levendig of dood ter wereld gebragt worden of niet; maer soo de Vrouw kracht genoeg besat, en men waer in de onsekerheyd, soo als gemeenelyk gebeurt, dan moet de KEYSERS-SNEDE voor den Haek gepreferreért worden; want soo lang de teekens van 't Kinds dood equivoque zyn, moet de KEYSERS-SNEDE (als de Vrouw kracht genoeg heeft) den eenigsten troost blyven; ten waer de algemeene teekens ons een schynbaere sekerheyd gaven, dat het Kind dood is.

Den schranderen *Heister*, benevens den wereldberoemden *Boerhave*, hebben over de teekens eenes doode Vrucht, al hoe wel onseker, een

toe, dat een aenmerkelyke disformatie van 't Bekken onder de absolute noodsaekelykheyd moet gestelt worden, van tot de KEYSERS-SNEDE over te gaen.

Hier voren is getoont op *Pag.* 77. 78. 79. 80. hoe men sig, op den raed der Godtsgeleerde en H. Vaders, in diergelyke omstandigheden gedraegen moet.

Men moet voorders aenmerken, daer een disformatie van 't Bekken aenmerkelyk

---

klaer denkbeéld gegeven, welk met de dagelyksche ondervinding somwylen over een komt: *Boerhave* onderstelt, een Vrucht dood te zyn, in syn kort-bondige Spreuken *de cognoscendis & curandis Morbis.* § 1318. INDIEN DE VRUCHT ONBEWEEGLYK; INDIEN DE NAVEL-SLAG-ADEREN WORDEN GEVOELT TE RUSTEN IN DE NAVEL-STRENG, MEEST ONTRENT 'T LICHAEM VAN 'T KIND; INDIEN STANKEN UYTGAEN; INDIEN EEN SWAERLAST; INDIEN DE PERSSING HAER QUELT; INDIEN HERT-VANG RILLING; ZWAER STINKENDEN AESEM; BLAUW COULEUR; INDIEN NOG NIET GEBAERT HEEFT; 'T WATER ONTLOOPEN ZYNDE; INDIEN DE OPPER-HUYD LICHT VAN DE HUYD AFSCHYD; INDIEN DE HUYD VAN DE VRUCHT GEEL, LIGT VAN EEN TE SCHYDEN, DE BEENEN WEEK EN BEWEEGLYK ZYN.

De sekerste, uyt dese onsekere, opgenomen, soude men wel onder dese naervolgende mogen bepaelen, te weten: wanneer 't Kinds opper-huyd licht van het vel afgaet, wanneer

is, dat het Kind noyt, of ſelden, door handen of inſtrumenten levendig kan ter wereld gebragt worden; inſgelykx als het hoofd dweers in de geborte geklemt ſit, gepaert met een vernouwing van 't Bekken, want als dan zyn de *Forcepſen*, en *Roon-*

't vel flap is, en gemakkelyk ſcheurt, wanneer daer grooten ſtank is, &c. maer men dient te weten, dat alle deſe teekens niet te pas komen; principaelyk, niet in het tyd-ſtip, als den Genees- of-Vroedmeeſter een beſluyt moet nemen, wat hy doen ſal; want de klemmingen konnen immers ſoo ſwaer zyn, en alles ſoo toegetrokken, dat men 'er nouwelykx geen vinger kan inbrengen; daerenboven kan het vel van de kruyn ſoo bol, en opgeſet zyn, dat men geen been van het hoofd gewaer kan worden, ſoo als den vermaerden Heer *Camper* ook aengemerkt heeft: 't Kind der boven-gemelde Obſervatie verleende my deſe aenmerkinge, 't vel was ſoodanig bol opgeſet, dat ik geen diffinitie kon geven, wat deel van 't lichaem het was; daer was voorders geen een teeken, die ons door de Autheuren zyn voorgeſchreven, welk my konde doen beſluyten van 't Kinds dood; want ik meynde voorſeker, dat het Kind in leven was; nogtans was ik grootelykx bedrogen: want naer giſſing, moeſt het Kind wel vier à vyf dagen dood zyn geweeſt. Ik ſoude over dit voorwerp wel eenige naedere Aenmerkingen geſchreven hebben, maer reſerveére die tot op een ander tyd.

huysiaensche geheymen (die ons door de Heeren *Slichting*, *de Wind*, *Rathlauw*, *van Boom*, *de Bruyn*, *de Visscher*, *van Poll*, *Rigaudaux* en andere zyn medegedeelt) van weynig vrucht. 't Is onmogelyk of seldsaem, dat men den *Forceps* van *Levret*, *Smellie*, *Chamberlain*, en *Chapman*, in diergelyke klemming kan in 't werk stellen, om reden sy te *volumineus* zyn: wat blyft 'er dan over, om in diergelyken bedrukten staet een nood-lydende Vrouw te helpen? niets, als het vreedste van alle instrumenten, den Haek, of de KEYSERS SNEDE.

Gelukkig waer men, konde men met sekerheyd seggen, het Kind is dood: is het saeken dat het Kind, volgens den algemeenen onsekeren regel dood is, dan is den Haek voor de KEYSERS SNEDE geprefereért; 't Kind waer nogtans in leven als den Genees-of-Heelmeester de *Extractie* verrichte, hier stel ik: dat den Genees-of-Heelmeester dit ongeluk niet en kan toegeleyt worden, soo als hier voren nogmaels vermeld is; want hy volgt een stelling, die nog onseker is, by gevolg en kan synen uytslag ook maer onseker zyn: maer als men uyt de onsekerheyd, seker twyffelt aen de dood van de Vrucht, de Moeder heeft kracht genoeg, dan is de KEYSERS-SNEDE voor den Haek geprefer-

reért, om reden dat de zaligheyd van het Kind in diergelyke gevallen in de waegschael ligt. 't Is waer, door het doen der KEYSERS-SNEDE, stelt men de Moeder bloot aen seker gevaer; maer dit gevaer vergelykende by de onsekerheyd van de zaligheyd van het Kind, is een gevaer meer opmerkens weérdig, als het gevaer, waer aen de Moeder bloot staet; want de zaligheyd van het Kind word betracht als het weérdigste: soo dan in opmerkinge der verrechtveérdinge, de liefde eyscht, dat de Moeder dit boven haer eygen leven betracht; soo als te sien is by d' antwoord der Godtsgeleerde *Pag.* 77. 78. 79. 80.

Genomen, men onderstelt, dat het leven van de Moeder in de waegschael ligt, daer sy nogtans alle hoôp heeft van haer leven te behouden, soo als in dit Tractaet op verschyde plaetsen duydelyk aengewesen is, soude dan de zaligheyd van de Vrucht, die insgelyks in de waegschael ligt, immers niet boven d' ongegronde vrees voor 't leven van de Moeder mogen gestelt worden? ik meene ja.

Den Heer *Camper*, op het voorbericht van *Mauriceau Pag.* 38. 3. Verhandeling, schynt van een ander gevoelen te zyn, terwyl hy voegt by d' antwoord der Godtsgeleerde dese naervolgende Stelling: „ *Wy mogen, segt desen geleerden Schryver,*

„ *dese oplossing voor algemeen nemen ; te*
„ *meer, om dat veel Christenen den H. Doop,*
„ *op welk hier in sonderheyd gesien word,*
„ *niet van de volstrekte noodsaekelykheyd*
„ *houden.*

Ik soude syn E-d: konnen toestemmen, dat dese Stelling by weynige Christenen voor algemeen kan aengenomen worden: voor al, niet by ons Rooms-Catholyke, en mogelyk by veel ander Christenen ook niet aennemelyk; terwyl het opper-heyl in de wesentlykheyd des H. Doop bestaet: by gevolg soude men de Saligheyd boven alles moeten betrachten.

De *Exostosis*, of eenige andere been-uytsetting, soo als eenige Schriftstelders aengemerkt hebben, toonen in sommige gevallen wel de noodsaekelykheyd der KEYSERS-SNEDE.

Den Heer *Pinceau Lib. 2. de Notis Virginitatis* verhaelt ons een Voorbeéld van een Vrouw, die stirf sonder te konnen verlossen; by d'opening van haer lyk, vond hy een groote been-uytsetting aen de rechte zyde van het *Os Pubis*; 't is seker soo als den Heer *Simon* ook aengemerkt heeft, dat de KEYSERS-SNEDE Moeder en Kind soude konnen gered hebben.

Een aenmerkelyke *schirreuse* verhardinge, plaets hebbende aen het *Orificium* van

de Lyfmoeder, moet men aenfien onder de volstrekste noodsaekelykheden, die ons dwingen van tot de KEYSERS-SNEDE over te gaen. Soo als op *Pag.* 42. een voorbeéld te fien is.

Nogtans eenige hedendaegsche, waer onder den alom-beroemden *Levret*, stellen, dat diergelyke ongemakken ons geensints en termineéren om over te gaen tot de KEYSERS-SNEDE; terwyl, volgens den meer-gemelden, dese ongemakken, door de hedendaegsche Genees-en-Heelmeesters, konnen geremedieért worden, sonder fig genoodsaekt te fien, van tot de KEYSERS-SNEDE over te gaen. Hoort hoe desen geleerden Schryver in fyn *Suite des Observ. des plusieurs Acc. laborieux Art. IX. Pag.* 239. „ fyne Stelling uytdrukt; by exempel: „ men plaetst onder dit motief de wesent-„ lykheyd van een aenmerkelyk geswel in „ de *Vagina*, of aen den ingang van de „ Lyfmoeder &c. Insgelykx de *calleuse* „ kanten, en andere verhardinge van den „ mond of van de *Vagina*, 't zy veroor-„ saekt door een quaede behandeling van „ 't voorgaende laborieus Accouchement, „ 't zy naer een sweér-genesen door de „ groote remedie &c. de Konst weét he-„ dendaegs alle dese ongemakken te re-„ medieéren, sonder fig genoodsaekt te

„ ſien, tot het doen der KEYSERS-SNEDE: „ de Werken der hedendaegſche Autheuren „ zyn vol diergelyke loffelyke middels.

'T Waer te wenſchen, dat deſe loffelyke Stelling aen ſulk gevaer niet bloot ſtond, ſoo als ſy wel is: want als men met attentie de ſaek overweegt, ſal men bevinden, groote ſwaerigheyd te hebben, deſe Stelling voor een Sententie te laeten doorgaen.

Ik onder-ſtel een *Inciſie* op het *Orificium* van de Lyfmoeder meer gevaer onderworpen te zyn, als wel ontrent haer middel punt, voorders: noyt en kan de *Inciſie* in ſulke nouwheyd bepaelt worden, of men riſqueért voor ſeker een ſcheuring (ten tyde het Kind door de geborte ſchiet) aen den hals der Lyfmoeder, die in opmerkinge der ſelve, wyd grootere gevaeren onderworpen is, als een *Inciſie* op de Lyfmoeder; in welk gevoelen betrouw ik, alle wel-meenende Genees-en-Heelmeeſters, hunne toeſtemminge ſullen geven.

Is de verharding aen den mond der Lyfmoeder niet aenmerkelyk, dan ſal den mond ſig genoegſaem openen, om doorgang te verleenen aen het Kind, 't goon men merkelyk bevoorderen ſal door den mond, met de vingers geduerig op een

ſachte weyze te verwyderen; en is het ſaeken dat men deſe handgreép, en voordere hulpmiddels vruchteloos aengewend heeft, dan is de KEYSERS-SNEDE, boven de *Inciſie* der ſelve, geprefereért; om reden van 't minſte gevaer.

Den Heer *Simon*, in ſyn mede gedeelde Memorie aen de *Koninglyke Academie* 2. *Deel Tom.* 11. 2. *Cas* citteért een Voor-
„ beéld van den Heer *Simſon*: naer als
„ voorens, ſegt hy, vruchteloos gewacht
„ te hebben naer de *dillatatie* van den hals
„ des Lyfmoeders, in een Accouchement,
„ 't welk ſedert dry dagen duerde, ſoo
„ erkende hy een verharding aen den
„ hals der Lyfmoeder, 't welk hem een
„ beſluyt deéd nemen, van een *Inciſie* ter
„ diepte van eenen halven duym te doen:
„ hy konde nogtans door deſen middel
„ geen genoegſaeme *dillatatie* krygen,
„ ſoo dat hy genoodſaekt was, van ver-
„ ſcheyde andere *Inciſien* op de geheele
„ *Circonfrentie* (die *cartilagineus* was) te
„ doen. Hy verſekert in den tyd, in
„ welken hy de *Inciſie* bewerkſtelligde,
„ dat 'er geen een druppel bloed geſtort
„ wierd, en de Lydereſſe en gevoelde
„ geen pyn, ten was in de *dillatatie* van
„ de *Vagina*, gedaen met den *Speculum*.

„ De Lyderes ſtierf vierentwintig uren

„ naer de verloffing: den Autheur attri-
„ bueért de dood aen een pyn in de zeyde,
„ verſelt van een ſcherpe korts, welk
„ veroorſaekt was, door reden dat de
„ Vrouw te veel ſpirituoſe dranken ge-
„ dronken had. *Eſſais Dedinb. Pag.* 384.
„ *Tom* 3.

'T Kan ſeer wel gebeuren, dat de heete dranken (ſoo als hier voren op *Pag*. 164. 165. door my ook aengemerkt) grootelykx gecontribueért hebben tot de dood van de Vrouw; maer men moet ook te gelyk aenmerken, dat een ſcheuring aen de Lyfmoeder plaets gehad heeft, 't welk waerſchynelyk van den Heer *Simſon* over het hoofd ſal geſien zyn, en mogelyk kan deſe oorſaek 't meeſte tot de dood gecontribueért hebben, in weerwil van de pyn in de zyde, (die waerſchynelyk ſeer leeg ſal geweeſt hebben) welke men aenſien moet, als een oorſaek *per Conſenſum*, of een gevolg van de ſcherpe korts, die gereſulteért is uyt de ſcheuring en *ſpirituoſe* dranken.

De *Carcinomateuſe* uytſettinge, en ander diergelyke obſtakels, die ſig in de *Vagina*, of aen den mond der ſelve bevinden, zyn beter door het ſtael weggenomen, als het mogelyk of doendelyk is, als tot de KEYSERS-SNEDE over te gaen; want ſy

konnen noyt, ten zy ſelden, een *primitive* oorſaek geven, tot ſcheuring, oft iets diergelyke; maer wel een aenmerkelyke drukkinge en ſpanning ten tyde het Kind geboren word, 't welk geenſints gevaerlyk is: menig voorbeeld vind men van het gelukkig gevolg deſer hand-greép, die alle door den Heer *Simon* in 't tweede deel der Memorie der *Koninglyke Academie* 2. *Cas* gecitteért zyn.

Een ſcheuring van de Lyfmoeder, waer van het Kind geheel in de holligheyd van den buyk overgegaen is, mag men met reden onder de abſolute noodſaekelykheyd ſtellen, van tot de KEYSERSSNEDE over te gaen: gelukkig is den Genees-of-Heelmeeſter, als hy dit by tyds gewaer word; want de hoôp voor het behoud des Moeders is als dan gering; ſoo niet de Operatie, ſelfs op dien oogenblik, gedaen word.

Den Heer *Levret* in ſyn *Suite des Acc. labor. Art IX. Pag.* 241. is van een geheel ander gevoelen: hy merkt aen, dat de verkeerde plaetſing van het Kind, levend of dood in de Lyfmoeder, en van deſe in den buyk van de Vrouw, (wanneer de paſſage van het Bekken permitteért, den ingang van de hand des Chirurgyns, alwaer 't ſelfs, dat hy 'er maer en kwam met

groote moyte) geensints een genoegsaem reden is, van tot de KEYSERS-SNEDE over te gaen.

Ik en kan niet peysen, om wat reden desen geleerden Schryver in sulk geval de KEYSERS-SNEDE verwerpt; want soo men de selve niet in 't werk stelt, de dood van de Moeder, en het Kind, is onvermydelyk; terwyl het geensints doendelyk is, dat men een Kind ('t welk door een scheuring des Lyfmoeders geheel overgegaen is in de holligheyd van den buyk, door de naturelyke wegen) wederom kan verlossen; terwyl de Lyfmoeder van dien moment sig begint te contractéeren, by gevolg, onmogelyk om het kind langs dese opening uyt te trekken.

Dat sulken toeval gebeuren kan, geloof ik, sal niemand in twyffel trekken; terwyl de menigvuldige *Observatien* dit genoegsaem bevestigen, soo als te sien is op de *Refutatie* by *Mauriceau Pag.* 38. 40. Selfs *Mauriceau* verhaelt ons van een Vrouw, die stierf in den baerens-tyd; by d'opening van haer lichaem, vond hy het kind in de holligheyd van den buyk, uytgenomen het hoofd, 't welk in het *Orificium* gebleven was: men leest voorders de *Observatien* van *Saviard*, gecitteért

N

door den Heer *Simon*, in ſyn meer gemelde Memorie &c Als ook van *Guillemeau*, *la Mothe*, *Hildanus*, en meer andere. Den Heer *Simon ibid*: (bedoelende de *Rupture* der Lyfmoeder) ſegt: ſoo de uytſtorting van bloed niet aenmerkelyk geweeſt is, voor al in de holligheyd van den buyk, de Vrouwen konnen even ſoo gemakkelyk geneſen worden van de *Rupture* der Lyfmoeder, als van de *Incisie*, gedaen door de KEYSERLYKE OPERATIE. In deſe Stelling kan ik myne toeſtemming niet geven: terwyl een ſcheuring aen het lichaem der Lyfmoeder, ſoo als hier voren op verſcheyde plaetſen aengemerkt is, moet aenſien worden, als een der aenmerkelykſte toevallen, die een nood-lydende Vrouw in het uyterſte gevaer brengt; want waer het ſaeken den Heer *Simon* alle de gevallen, die hy voorbrengt, nouwkeurig overſien hadde, hy ſoude bevonden hebben, dat ſe alle door de dood zyn wech-gerukt, een bewys van het meerdere gevaer.

Men leeſt menigvuldige Voorbeélden, ſoo wel in de vroegere, als laetere Schryvers, van ſeer geringe *Rupture* der Lyfmoeder, welke Voorbeélden alle gepaert zyn van de dood, *Gangrena*, of verſweéringe der Lyfmoeder, ſoo als ik hier

voren op *Pag.* 144. ook een Voorbeéld bygebragt hebbe.

't Sal ſeldſaem aengemerkt worden, daer een *Rupture* plaets gehad heeft, de dood, *Gangrena*, of aenmerkelyke verſweéringe ſullen het gevolg zyn: daerom mag men geenſints een *Rupture*, in pararel, met een *Inciſie* ſtellen, want dit waer ſtrydig tegen onſe *Principia.*

De uytſtorting van bloed in de holligheyd van den buyk, ſoo ſy aenmerkelyk is, moet men inſgelykx onder de gevaerlykſte toevallen rekenen; want het verblyf aldaer kan inſgelykx ſyne behulpſaeme hand leyſten, tot het verkorten der ongelukkige uren van de nood-lydende Vrouw. Hierom ſtel ik de KEYSERS-SNEDE, wanneer het Kind t' meerderen gedeelte door ſcheuring in de holligheyd van den buyk overgegaen is, onder den voorrang: (*n*) 't is wel waer, dat men door de KEYSERS-SNEDE de Vrouw op nieuws komt te acableéren; maer als men van den anderen kant overweegt, wat voordeel men heeft,

(*n*) Wel verſtaende, dat men eenen harm of been, welk in de holligheyd van den buyk overgegaen is, niet onder dien voorrang moet ſtellen.

om het bloed te ontlaſten, en de voordere bloedſtorting tegen te gaen, dan is het eerſte gevaer in eenen wyd minderen graet, als het tweede te erkennen. Wiſt men de quantityt van het uytgeſtort bloed te bepaelen, dan waer de Verloſſing door handen of inſtrumenten, boven de KEYSERS-SNEDE gepreferreért. De op-ſlurpende vaeten, 't is wel waer, nemen veel bloed op, ſoo als de preuven dit beveſtigen, maer de quantityt is ſomwylen ſoo aenmerkelyk, dat ſy in gebreke blyven.

De verkeerde ontfangenis, wel verſtaende alle die Kinderen, die buyten de Lyfmoeder gegroyt zyn, mag men onder den Regel plaetſen, van tot de KEYSERS SNEDE over te gaen; dat ſulkx mogelyk, hoe wel ſeldſaem, gebeurt, hier van is de reden genoegſaem overtuygt, ſiet het eerſte *Vol. de la Biblioth. Choiſie de Medicine Pag.* 93. als ook *Heiſter*, welke Voorbeélden alle op *Pag.* 39. 40. te ſien zyn.

In dit geval is den Heer *Levret* van 't algemeen gevoelen, dat men de KEYSERS-SNEDE moet doen: hy ſegt in ſyn meer gemeld Werk: *Art. IX. Pag.* 241. naer al-voren onderſtelt te hebben, dat 'er maer twee gevallen zyn, waer in de KEYSERS-SNEDE onvermydelyk is: *Het raerſte, ſegt hy, van deſe twee Caſſen is dat, alwaer het*

Kind buyten de Lyfmoeder geformeért is, en ſig in den buyk bevind, ſoo als 'er veel Exempelen zyn, Biblioth. de Medic. Pag. 93. jus'qua 177. en " alwaer het Kind tot ſyn „ volkomen tyd gebleven is ſonder nogtans het „ leven verloren te hebben, of wel dood zyn- „ de, de Moeder een diergelyk lot drygde.

Het is te verwonderen, hoe den Heer *Levret* alhier de KEYSERS-SNEDE noodſaekelyk vind; daer hy in de ſcheuring, alwaer immers het Kind ſig ook buyten de Lyfmoeder bevind, de ſelve verwerpt; want ſoo haeſt een Kind, door ſcheuring der Lyfmoeder, in de holligheyd van den buyk geheel overgegaen is; ſoo is 't onmogelyk om langs deſe ſcheuring het Kind te konnen extraeéren: terwyl de Lyfmoeder van dien moment, volgens den Heer *Levret* ſelfs, begint te contraćteéren; (*o*) by gevolg onmogelyk om de Vrucht langs deſe verkleynde opening uyt te krygen. Aenbelangende de teekens, waer

(*o*) Men kan den tyd niet juſt bepaelen, wanneer het Kind overgaet in de holligheyd van den buyk; nogtans om een gelukkig eynde te hebben, ſoude men het dienen op den oogenblik ſelfs te weten.

uyt men kan besluyten, dat het Kind buyten de Lyfmoeder sig bevind, de selve zyn seer nouwkeurig (voor soo veel men met sekerheyd kan stellen) door den Heer *Simon*, in syn meer-gemelde Memorie, voorgestelt: den goedgunstigen Leser vergenoege sig, dat ik alhier eenige der voornaemste Stellingen by vertaeling inlassche.

„ Men siet door eenige *Observatien*, dat „ de generaele *Simptomata*, welke een „ naturlyke swangerheyd vergeselschappen, „ sig insgelykx altoos by de buyks ont- „ fangenis opdoen; maer als men opmerkt „ de onsekerheyd, die men heeft op alle „ dese Rapporten, welke somwylen een „ gevolg zyn van andere siekten, als het „ ophouden der maendelyksche suyvering, „ de verandering, die men gewaer word „ aen de borsten, als dan schynen sy „ in der daed de minste twyffelachtig te „ zyn; maer dese *Simptomata* grypen altoos „ geen plaets in tegen-naturlyke ontfan- „ genisse, waer van hier gementioneert „ word. Men soude konnen supponeéren „ met wat meerder fondament, dat het „ Kind in de Lyfmoeder niet en is: als „ men attentie nemt op de generaele tee- „ kens, men siet een Elevatie van den „ buyk, die just in even-gelykheyd ver-

„ meerdert met de naturlyke ſwanger-
„ heyd; nogtans ſonder dat deſe Elevatie
„ ontrent de Lyfmoeder geſien word,
„ maer veel meer in een der *Regionis illiaqua*; als men het *Orificium* der Lyf-
„ moeder, of des ſelfs *Regionis* onderſlaet,
„ ſal men bevinden, geen aenmerkelyke
„ verandering hier in gewaer te worden;
„ is het ſaeken dat de beweginge, welke
„ de Moeder gewaer word, veroorſaekt is
„ door een verplaetſing van een geſepa-
„ reért deel, 't welk hem beweegt door
„ ſig ſelfs, en waer van de Vrouw ſeer
„ lichtelyk de pyn in den buyk gewaer
„ word, de welke met graeden der ſwan-
„ gerheyd vermeerdert; als men voorders
„ ſeer lichtelyk door het gevoel onder-
„ ſcheyd, ſoo als de *Obſervatien* ons lee-
„ ren, (*p*) de beweging van het lichaem
„ des Kinds, als dan is 'er geen twyffel
„ meer, of het Kind bevind ſig buyten
„ de Lyfmoeder: men kan in nog meerdér
„ ſekerheyd zyn, dat het Kind ſig buyten
„ de Lyfmoeder bevind, in den tyd dat
„ de natur ageért op de verloſſing van de

(*p*) Dodonæus Pag. 288. Bibl. Italiq. Obſ. de M. Bianchi, Janvier 1728. Pag. 279.

,, Vrucht, als de pynen ſig niet en laeten
,, voelen onder de *Regiones Lumborum*,
,, en dat ſy haeren loop niet en doen ge-
,, voelen, naer de zyde van het fondament,
,, als ook, als de *Membrane* ſig niet op
,, en doet, en als 'er geen ontlaſting komt
,, van water, of ſlymachtig vocht, langs
,, de *Vagina*.

,, Wy ſullen alhier niet onderſtellen
,, eenige teekens om te onderſcheyden,
,, of het Kind, dat in de Lyfmoeder niet
,, is, ſig in de Eyerneſten of Trompette
,, bevind; terwyl dat de *Extentie* op 't een
,, of 't ander, ons geen poſitive ſekerheyd
,, geven, in wat plaets ſig het Kind be-
,, vind. Dus voorders in ſyn meer-gemel-
,, de Memorie.

Hy verhaelt voorders de verſcheyde plaetſen, waer ſig de *Placenta* ſoude konnen vaſt-hechten, uyt welk hy beſluyt de min of meerder gevaerlykheyd der ſelve. Die luſt heeft dit breedvoeriger te weten, kan hier over naerſien den meergemelden Heer, als ook *Heiſter* &c.

Naer dan alle de gevallen voorgeſtelt te hebben, waer in de KEYSERS SNEDE gedaen moet worden, gaen ik mynen Leſer nog een Cas voorſtellen, waer in men gedwongen is, van tot de ſelve over te gaen.

Onderstelt, dat een Vrouw sig in den arbeyd bevind, den Moederkoek is voor een gedeelte, door seker toeval, van de Lyfmoeder gescheurt, waer op min of meer een sterke bloedstorting volgt; 't Kind is in leven en voldraegen, de Vrouw heeft kracht genoeg, de onmogelykheyd is aengemerkt, van 't selve door de naturlyke wegen te verlossen; de vraeg waer, wat hier te doen staet? hier denke ik, dat alle tegenstrevers der KEYSERS-SNEDE souden stom staen, niet wetende wat partye kiesen; want doet men de KEYSERS-SNEDE niet, selfs op dien oogenblik, ongetwyffelt is de Vrouw en Kind aen de dood overgegeven: soude men de Vrucht door eenen Haek of ander snydend instrument verlossen, 't goon de Vrucht seker dood; ik stel hier tegen: is het saeken dat de Vrouw kracht genoeg heeft, 't is seker, my grondende op d'antwoord der Godtsgeleerde, (*q*) dat men het leven van de Vrucht niet en mag opofferen, op een ongegronde vrees voor het behoud des Moeders; terwyl men de Moeder, soo als in dit Tractaet duydelyk aengewesen

(*q*) Siet hier voren by d'antwoord der Godtsgeleerde Pag. 73.

is, door de KEYSERS-SNEDE niet en dood.

'tIs wel waer, dat den Heer *Camper*, op het Voorbericht van *Mauriceau Pag.* 36. tot baet trekt den 1309. § van *Boerhave*, ſeggende: *waerom leert men dan opentlyk, dat het geoorloſt is, 't Kind te waegen om de Moeder te behouden*; citteérende voorders de Stelling van den onſterflyken *Boerhave* in ſyn kortbondige Spreuken, *de cognoſc. & curandis Morbis, ibid.* handelende van de ſiekte der ſwangere Vrouwen, bedoelende de gevaerlyke vloyinge, op welke hy onmiddelyk laet volgen § 1308.

INDIEN NIETS GEVOORDERT WERD MET DESE, 'T KIND OP DE BESTE WEYS, VERANDERT NA DES SELFS GEPLAETSHEYD, MOET MEN 'ER UYTHAELEN, EN DE LYFMOEDER VAN DE KOEK, VRUCHT, GRUISIG BLOED, GEHEEL BEVRYDEN; § 1309 TEN VERSCHILT NIET, OP WAT TYD VAN DRAEGING DIT GESCHIEDE, ALS BETER ZYNDE, TE VERLIESEN, OF ANDERS TE SULLEN VERLIESEN DE VRUCHT, BEHOUDEN DE MOEDER, ALS BEYDE SEKER TE VERLIESEN.

Ik geef tot antwoord, dat den Heer *Boerhave* niet onderſtelt, op wat manier de verloſſing moet gebeuren; maer 't is met reden te gelooven, dat den grooten *Boerhave* dit in den mogelyken ſin bedoelt. Dat in een gevaerlyke bloedvloyinge de verloſſing moet gebeuren, ſoo als ſynen *Aphoriſmus* behelſt, wilt men een geluk-

kige uytkomſt voorſpellen, dit is onbetwiſtbaer; maer het eenigſte verſchil is, by voorbeéld: de onmogelykheyd is aengemerkt, hoe brengt men de verloſſing ten eynde? is de Vrucht onvoldraegen, 't waer ſeldſaem, dat dit geval gebeuren kon; hoe kleynder de Vrucht is, hoe min gevaerlyker is de bloedvloying, terwyl de bloedvaeten naer evenredigheyd met de Vrucht in groote toenemen: 't is ook ſelden, dat een onvoldraege Vrucht in leven blyft, ten zy het benadert ſyn tydſtip. Is de Vrucht voldraegen, een bloedvloeyinge plaets hebbende, 't is ſeker, ſoo als hier boven vermeld is, dat de verloſſing moet gebeuren: geſchied de verloſſing naturlyker weys met handen of inſtrumenten buyten den Haek; als dan en ſien ik niet waer in de waeging van het Kind ſoude ſteken, ſoo als den Heer *Camper* onderſtelt: want een voldraege Vrucht kan immers in leven blyven; de bloedvloeyingen komen op het eynde der dragt ſoo wel, als in het midden der ſelve; by gevolg kan de Stelling van den grooten *Boerhave* geenſints tot voordeel der tegenſtrevers uytgeleyd worden.

Boerhave was ſekerlyk, ſoo als den Heer *Camper*, benevens de geheele naerwereld, hier van getuygenis kan geven, een eerlyk

en deugſaem man, dan dat hy iets, tegen een algemeene Stelling, die ieder Chriſten in dien ſin moet verſtaen, ſoud verkeerdelyk geſproken hebben; maer men moet ook in opmerkinge, der algemeene uytlegginge van ſommige groote Geeſten, den ſin *moraliter* verſtaen, principaelyk als men geenſints verdacht houd de Stelling van den Autheur. 't Is dan op ſeker grond (*r*) onbetwiſtbaer, ingeval een bloedvloeyinge plaets heeft, de onmogelykheyd is aengemerkt van te konnen verloſſen, men is in de apparente ſekerheyd van het leven van het Kind, de Vrouw heeft kracht genoeg, dat men op dien oogenblik de KEYSERS SNEDE ſonder uytſtel moet doen; in weerwil alle tegenſtrydige gevoelens: want ſulk Kind door eenen Haek, of ander ſnydend inſtrument verloſſen, moet men aenſien als een euvel-daed, aenkantende tegen de humanityt: maer men dient ook te weten, dat men ſig van de KEYSERS-SNEDE niet bedienen mag, als de Vrouw haer krachten quyt is; want de ſelve ſoud ongetwyffelt de Vrouws dood verhaeſten: diergelyk geval is dan ten hoogſten be-

---

(*r*) Siet d' antwoord der Godtsgeleerde by Pag. 77. 78. 80.

kommerlyk; toch ik geloove, achtervolgens de naturlyke reden, aenmerkende voor eerst, dat de KEYSERS-SNEDE in dit geval de Vrouw seker dood, 't goon niet sonder eenige hoôp voor 't behoud des Moeders mag gedaen worden, soo als te sien is by d'antwoord der Godtsgeleerde, *Pag.* 73. dat men gerust een besluyt soude mogen nemen van tot den Haek over te gaen; want ingeval de bloedvloeying aenmerkelyk en eenigen tyd geduert heeft, 't is seker, dat het Kind in de aparente sekerheyd is van 't leven verloren te hebben; (*s*) by gevolg soude men sig gerust mogen houden van wel gedaen te hebben,

---

(*s*) Weynige Voorbeélden sal men vinden, daer een bloedvloed eenigen tyd geduert heeft, waer de krachten door verlies van bloed uytgeput zyn, dat men de Vrucht in leven vind: onder de gevallen, die my voorgekomen zyn, waer de Vrouwen tot dit point gebragt waeren, mag ik verklaeren, dat sy alle doode Vruchten ter wereld bragten, hoe wel de verlossing by sommige seer gemakkelyk geschiede: dese ongelukkige gevallen zyn gemeen ten platten lande, uyt reden van het slaeslyk werk; en het ongelukkigste van alle is de domme vooringenomentheyd, terwyl sy sulke vloeyinge bywylen voor een goede suyvering aensien, soo dat sy wachten tot het uyterste gevaer;

terwyl door dit doen de Moeder behouden kan worden, en dat men door haer leven op te offeren door het doen der KEYSERS-SNEDE, niet dan op een ongegronde twyffelbaere hoôp steunt, van het Kind hier door te redden.

Den beroemden Heer *Camper ibid. derde Verhandeling Pag.* 39 geeft ons een seer aerdig geval, nogtans mogelyk: maer waerlyk een geval, dat den Genees-of-

---

eer sy hulp van eenen Genees-of-Vroedmeester begeéren: de Vroedvrouwen brengen insgelykx tot dese ongelukkige gevallen veel nadeel toe; want sy zyn de eerste, by wie de ongelukkige hulp soeken, en terwyl hunne domme eergierigheyd, dien schyn van wetenschap hunne ambitie vermeerdert; dit is oorsaek, dat sy niet, dan in het uyterste verder hulp verlangen: kortelings had ik wederom gelegentheyd een diergelyk geval by te woonen.

Den 8. February 1773. wierd ik ontboden by de Huysvrouw van *Jan de Brand*, oud twee-en-twintig jaeren, swanger zynde van haer tweede Kind; in de achtste maend van haer swangerheyd wierd sy overvallen van een gevaerlyken bloedvloed: men consulteérde voor eerst, soo als gewoonlyk is, de Vroedvrouw, siende, dat dien raed weynig helpte, en dat de bloedvloeyinge de Vrouw drygde in 't graf te slepen, versochten sy myne hulp; op myn arrivement maekte ik gebruyk

Heelmeester grootelykx soud allarmeéren, die het voorkomt. Men mag, segt hy, by de vraeg-stukken aen de Heeren *Canonici* (*t*) wel voegen dese naervolgende.

„ *Wanneer van een Monster met twee* „ *hoofden, het eene hoofd doorschied, en den* „ *Heelmeester een tweede gewaer word, of* „ *iets dat 'er naer gelykt: heeft hy in dit* „ *geval recht een van beyde wech te nemen?* „ *stel, hy doet de* KEYSERS SNEDE, *hoe*

---

van de noodige middelen, en had het geluk, dat den bloedvloed voor desen keer gestut wierd: intusschen tyd erschepte de Vrouw ontrent haer vorige krachten, en 't scheen, dat sy haeren tyd gelukkig soude voleynd hebben; maer het ongeluk wilde, dat sy den 21. dito 's nachts wederom van een gevaerlyken bloedvloed geattaqueért wierd; den bloedvloed had ontrent dry uren met sulke evigheyd geduert, dat ik meynde op myn arrivement, dat de Vrouw geen oogenblik meer geleeft soude hebben; ik administreérde haer soo veel mogelyk was de noodige middelen; haer verlossing, die op dien oogenblik diende gedaen te worden, scheen onmogelyk te zyn, terwyl sy geduerig in flouwte viel; sy was selfs bywylen vyf à ses se-

---

(*t*) Syn Ed. bedoelt de vraege, voorgestelt aen de Godtsgeleerde van Parys, soo als hier voren by Pag. 73. te sien is.

„ *brengt hy het reeds geboren hoofd wederom*
„ *te rugge?*

Dese Questie wierd my voorgestelt, myn gevoelen soude zyn op dit vraegstuk: genoodsaekt zynde een partye te

---

cunde, dat de behoorlyke respiratie niet en kon geschieden, uyt gebrek van noodig bloed tot onderhoud des levens; siende dien beweenelyken staet in een Vrouw, die in den bloey van haer teere jeugt onder dit geweld alle oogenblikken stond te beswyken, dit, seg ik, kon niet dan met drukke oogen aensien worden; ik resolveérde dan den oogenblik af te wachten, tot de ziel verhuyst was, om op haer de KEYSERS-SNEDE te doen; terwyl ik met reden bevreest was, dat sy onder het geweld van myne behandeling mogt besweken hebben; en dat door dit doen de schuld van haere dood my door de bedroefde Vrienden mogt te last gelegt worden; in tusschen-tyd liet ik de ongelukkige het noodig voedsel toedienen, waer door sy scheen eenigsints te bekomen; kort hier op, ondernam ik op haer de verlossing, de *Placenta* of Moederkoek vertoonde sig aen den ingang van de Baermoeder, die ontrent dry vingeren in breede geopent was; ik dillateérde de selve, en bragt de *Placenta*, die addrent scheen te zyn, naer buyten: kort hier op sette sig de waters tot buyten de *Vulva* soodaenig uyt, dat ik des gelyks noyt gesien hebbe, ik opende de selve, en verloste de Vrouw voorders van een doode Vrucht; de ongelukkige leefde nog tot 's avonds ten negen uren, wanneer sy het bestierf.

kiesen, betrachtende ondertusschen het leven van diergelyk monster, de ziel, 't is waer, is al soo nobel, als die van den alderwelgeschaepensten mensch, maer van den anderen kant bemerkende, dat diergelyke Monsters noyt, of selden, in leven blyven; soo denke ik, dat het Moeders leven, voor dit Monster, soude moeten gepreferreért zyn, acht gevende op de rechtveérdigheyd; terwyl de liefde voor dien moment, die de Moeder insgelykx moet betrachten met haer leven in de waegschael te stellen, geensints het leven van dit Monster kan bevoordeelen; terwyl door het doen der KEYSERS SNEDE het Monster niet gered kan worden; maer soo het geval eeniglyk de Saligheyd van dit Monster voorderde, als dan soude de Saligheyd, acht gevende op de liefde, voor d'ongegronde vrees des Moeders leven gepreferreért zyn; maer in dit geval sien ik niet, of de Saligheyd van het Monster kan besorgt worden; soo dan waer myn gevoelen: de Saligheyd besorgt hebbende, 't leven van dit Monster op te offeren voor 't seker behoud des Moeders, terwyl 'er geen ander middel is.

Om wederom tot myn Voorwerp te keeren, tot de gevallen, waer in de

KEYSERS-SNEDE noodſaekelyk moet gedaen worden: mynen welnemenden Leſer dient gewaerſchouwt te worden, dat ik de ovrige ontallyke gevallen, die van de zyde des Moeders, en kind komen te reſulteéren, met ſtilſwygen voor by gaen; terwyl 'er ſomwylen gevallen voorkomen, die van de zyde des Moeders, en kind de KEYSERS-SNEDE noodſaekelyk maeken; maer alſoo de ſelve voor algemeen niet en konnen doorgaen, dit is de reden, dat ik het ſelve aen het rechtmaetig oordeel van ieder ervaeren Genees-of-Heelmeeſter over laete.

Want in het vaſtſtellen der onbetwiſtbaerheyd, principaelyk in wiſſelvallige ontmoetinge, daer uyt reſulteért groot nadeel voor Moeder en kind; want in tuſſchentyd, dat de *Conſultanten* beſig zyn met dit of diergelyk voorbeéld aen te haelen, den eenen in den tyd af te wachten, den anderen in t' werken met hoogbeſaemde inſtrumenten, den derden in t' doen der Operatie; de Lydereſſe en Vrienden, die altoos geneygt zyn om tyd te winnen, liever als de Operatie te laeten doen, kleven vaſt aen den eerſten Conſultant. Wat is het gevolg? niets als den gunſtigen tyd verſpilt, waer in men Moeder en kind ſoude konnen gered hebben; hierom raede

ik alle Genees-en-Heelmeesters, dat sy sig naer het geval voegen, waer uyt sy oordeelen de noodsaekelykheyd; want 't is selden, dat men twee gelyke gevallen ontmoet, of men heeft in 't een dit voordeel, en in 't ander dit nadeel.

Den Hoog-leeraer *Eller* in seker geval gevraegt zynde, wat hy van sekeren stervenden Lyder oordeelde; syn gevoelen was, dat den selven in 't kort soude sterven, waer op de Consultanten sig verwonderden, seggende, dat de befaemde middels van den Heer *van Zwieten* in diergelyke gevallen sulk uytmundende werking hadden, ja selfs, dat den Heer *van Zwieten* sig genoegsaem streelde, door het gebruyk deser Medicyne, een gelukkig uytkomste te hebben; waer op den Hoogleeraer *Eller* antwoorde: waer het saeken dat den Heer *van Zwieten* aen het bedde van desen Lyder stond, hy soude oordeelen soo als ik geseyt hebbe; in waerheyd den Lyder bestierf het kort naer desen.

Naer dan dit alles voorgestelt te hebben, veronderstelt, dat men gekomen is tot de noodsaekelykheyd der Operatie; maer de questie is: de Moeder is geensints tot de selve te bewilligen; de Vrucht, genomen, vereyscht 't wel-wezen van een land,

heeft men recht dit tegen 's Moeders dank te doen? ik onderstel, dat dit niet soude konnen gepractiseért worden, ten zy met het uyterste gevaer des Moeders, hoe wel de Stelling van den Heer *Heister* dit behelst, *P.* 2. *Lect* 5. *C.* 113. *seggende, soo haest de Keyserlyke Operatie geoordeelt word noodsoekelyk te zyn en de Moeder is geensints tot de selve te bewilligen, men sal als dan, segt hy, de selve tegen 's Moeders dank doen.*

Dese Stelling van den Heer *Heister* soude men mogen aensien als wat te absolut, selfs aenkantende tegen het gemoed, en humanityt; terwyl men insgelykx regard behoeft te nemen op de Moeder; ik denke ook, dat dese weyze niet en soude konnen gepractiseért worden: in vergelykinge, wie soude een swaer Operatie konnen verrichten, sonder bewilling des Lyders? ik geloove niemand, ten waer door het geweld, of dat men geen regard behoefde te nemen op de Vrouw, soo als de Historie vermeld van *Henderick den VIII.* Koning van Engeland, den welken in syn derde Huwelyk getrouwt hadde *Joanna Seimour*, Staetjouffvrouw van *Anna de Boulein*, syn tweede Vrouw; de Koinginne in baerens nood zynde van haer eerste Kind, ging men den Koning vraegen, wien hy in 't leven wilde behouden hebben,

'tKind ofte de Moeder, om dat men geen kans ſag, om ſe beyde te behouden? 't Kind antwoorde den Koning; want Moeders kan ik genoeg vinden.

Een beter onderricht, ende zeden doen ons heden een beter partye kieſen: men ſal de Vrouw door alle mogelyke weyze trachten te bewilligen, haer voorſtellende, dat de Operatie ſoo vreed niet en is, als men ſig wel inbeéld; voorhoudende de liefde, die ſy behoort te hebben voor het welvaeren van haere Vrucht, dat alleenelyk dependeért aen haer bewilling, dat de dood van haer Vrucht haer het leven niet en kan ſalveéren, ten zy door het doen der KEYSERLYKE OPERATIE; dat dit de eenigſte hoôp is, waer door ſy, en haer teere Vrucht, uyt de harmen van die naekende dood kan gerukt worden; immers dat ſy regard behoeft te hebben voor het opperſte Goed, te weten de Geluk-zaligheyd van haer Kind, dat op den oever van de dood alle oogenblikken ſtaet te beſwyken; met deſe en diergelyke reden ſal men de Vrouw trachten te bewegen, als ook door medehulp van den Zielſorger dier plaets, die insgelykx verplicht is, ſyne behulpſaeme hand te leyſten, ten eynde van de Vrouw trachten te bewilligen

tot het onderſtaen der KEYSERLYKE OPERATIE; ſoo haeſt de ſelve door den Genees-of-Heelmeeſter geoordeelt word, noodſaekelyk te zyn. Men ſal voorders, ſoo haeſt de bewilliging geſchied is, tot de Operatie over gaen, om geenen tyd te verlieſen, ſoo als den Heer *Levret* ons ſeer wel recommandeért. *Suite des Accouchem. Labor. Art. IX. Sect. Cæſar. Pag.* 244. ſeggende, *ſoo haeſt men de onmogelykheyd ontdekt heeft, van het Kind door de naturlyke wegen niet te konnen verloſſen, ſal men, ſonder tyd verlies, de Operatie in 't werk ſtellen, of anders riſqueért men in 't vervolg, dat de Operatie ſoo gelukkig niet ſal afloopen.*

ACHTSTE CAPITTEL,

De Manier, hoe men de KEYSERS-SNEDE *op een levendig lichaem ſal doen.*

DE bewerkſtellinge deſer Operatie word heden, met weynig onderſcheyd, 't goon tot de ſaek betreffend is, door de beroemſte Genees en Heelkonſt-Oeffenaers heel wel beſchreven, ten zy ſommige, die in 't apparaet wat grooten toeſtel maeken, die waerlyk dient ſeer eenvoudig te zyn, om reden dat door dit groot doen, den ſchrik, die de Vrouw voor de Operatie heeft, merkelyk vermeerdert word. Sy word dan gelukkig op deſe eenvoudige weyze bewerkſtelligt (*gedenkt, ſegt ſekeren Wyſgeer; dat in de meeſte eenvoudigheyd, de grooſte wysheyd ſteékt*)

Voor eerſt dient men acht te geven, dat de Vrouw ſig alvorens naer de ziel wel toebereyd heeft, waer naer den Genees-of-Heelmeeſter ſyn ſorg ſlaet te drae-

gen voor het lichaem, voor al eer hy tot de Operatie overgaet.

Hy dient nauwkeurig acht te nemen, of de krachten, goede gestelteniſſe des lichaems, de Vrouw bequaem maken tot het onderstaen der Operatie; ſoo dit alles met voorſorg aengemerkt is, bereyd men een tafel buyten haer tegenwoordigheyd, waer op men alles beſorgt, 't goon tot de Operatie noodig is, te weten een rechte *Bistori*, (*t*) een *Schaer*, differente kromme *Naelden*,

---

(*t*) Daer zyn eenige, die preferreéren de kromme *Bistori*, maer ik en ſien niet om wat reden; terwyl men insgelykx met de rechte de voordeelen heeft, welke men met de kromme kan hebben; te weten: als de rechte *Bistorien* niet al te puntachtig zyn, ſoo als ſy behooren: den Heer *Levret* in ſyn meergemelde Boek *Art. IX. Pag.* 252 preferreért ſyn nieuw uytgevonde *Bistori*, voor de algemeyne, om de voordeelen, ſoo als te ſien is *Pag. ibid.* De voordeelen, die den Heer *Levret* onderstelt, aenſien ik als ſeer gering om gepreferreért te zyn voor de algemeene *Bistorie*; ik denke dat het voordeel in even-gelykheyd ſal zyn, als men conſidereert, dat men met het dagelykx instrument beter ſal opereéren, dan met instrumenten, welke men ſelden gebruykt: laet ons toch trachten, weérde Konstgenooten, 't Wapen-huys der *Chirurgie* te verminderen; in plaets men ſynen iever toont in 't ſélve te vermeerderen: hoe menig pronk-juweel en hangt 'er niet, 't goôn tot niets nut en is.

voorſien met vier dobbel draeden uyt gaeren of zyde te ſaemen gevoegt, en met waſch beſtreken, een deel *Pluksel*, diffrente platte *Wieken*, eenige ſachte *Sponcien*, *rooden Wyn*, en louw *Water*, wat ſterk getrokken *Aqua aluminoſa*, twee lange *Drukdoeken*, eenen vierkantigen *Drukdoek*, een lange *Servet* dobbel gevouwen om rondom den buyk te brengen; een *Scapulier* heeft men niet noodig, terwyl het verband genoegſaem in ſyn plaets ſal blyven; een *Scapulier* brengt veel ongemak by in 't verſchoonen der ſelve, met de Lyderes op en neer te leggen, en meer diergelyke inconvenientien: dit is alles, het goôn men noodig heeft tot de Operatie. Den tyd gekomen, en alles bereyd zynde tot de ſelve, ſal men de Vrouw voor eerſt van alle onrynigheyd ſuyveren door *Lavamenten* om den Endel-darm, door den *Catheter* om de Pis-blaes te ontlaſten, om reden dat de Blaes, opgevult zynde met water, eenigſints den Operateur hinderlyk ſoude zyn, en ook men loopt als dan geen gevaer van de ſelve te queſſen: ſoo ingeval de krachten eenigſints ontbraeken, ſal men de ſelve door eenige hertſterkende middels ter hulp komen.

Als dan ſal men de Lyderes, naer den Operateur ſyn gemak, op het boord van

het bedde, of op een tafel dicht by het bedde plaetſen. (*v*) Daer zyn eenige Schrifiſtelders, die raeden, dat men een oorkuſſen onder de lenden ſal brengen, om den buyk meer verheven te plaetſen; maer deſe weyze van doen is nadeelig, om reden dat hier door de huyd van den buyk nog meer geſpannen word, die anders maer al te veel geſpannen is, dat men nouwelykx de huyd kan oplichten, om 'er de *Inciſie* in te doen; dus voorders men laet de Vrouw door bequaeme Bedienaers vaſthouden, de welke beſtaen in dry perſoonen. (*u*) Den Operateur plaetſt

---

(*v*) De beſte plaetſing volgens ondervinding is deſe: men neémt een Leger-bedde, voorſiet het ſelve van alles 't gone noodig is; men plaetſt de Lydereſſe, met het hoofd een weynig verheven; meer voorſorg heeft men niet noodig: den Operateur heeft het voordeel, dat men de Lydereſſe, naer de Operatie, niet en moet verbedden; het Leger-bedde moet ook geplaetſt zyn, dat men rondom het ſelve kan gaen.

(*u*) Men plaetſt de Bedienaers, eenen aen de rechter zyde, met voorſorg om de handen te bevryden, ſoo de Vrouw geweld deéd; eenen aen de linker zyde om de huyd op te lichten ten tyde den Operateur de *Inciſie* verricht; voorders zyn de twee Bedienaers ter zyde geſtelt om het uytkomen der darmen te beletten, ſoo de ſelve hinderlyk

ſig ter zyde van de Vrouw, onderſoekt in welke zyde de Lyfmoeder, of het Kind geplaetſt ligt; (*w*) dus ſyn oogmerk nemende op de plaets, alwaer de Operatie moet geſchieden (te weten een

---

waeren; inſgelykx om den ſluytband op te lichten, ten tyde den Operateur de *Extractie* van het Kind verricht, om, ſoo ſommige aengemerkt hebben, dat men hier door de flouwtens, die de Vrouw konnen overkomen, merkelyk voorkomt; den derden dienaer ſal geplaetſt worden aen de voeten, met inſicht, ſoo de Vrouw geweld deéd, de ſelve tegen te houden; voorders dient den ſelven dienaer om alles by der hand te beſorgen, 't goôn den Operateur noodig mogt hebben.

(*w*) Men dient voorders te aenmerken, of in de zyde, alwaer het Kind geplaetſt ligt, geen obſtaekels in den weg zyn, die den Operateur verbieden van aldaer de inſnyding te doen; want is het ſaeken dat'er een aenmerkelyke *Obſtructie* in de Lever of Milt is, is het beter dat men de tegenovrigge zyde kieſt; want het voordeel is gering, terwyl de Lyfmoeder in haer Circonfrentie genoegſaem uytgeſet is, ſoo dat het weynig voor den Operateur verſchilt, in wat zyde hy de Operatie verricht; uyt deſe geringe voorſorg heeft den Operateur het voordeel, dat de geafligeérde deelen niet bloot geſtelt worden aen de open lucht, welkers blootſtellinge by wylen van gevolgen ſouden konnen zyn, ende aldus ſyn gewenſcht oogmerk miſlukken.

hand breed of nog meer, (*x*) ter zyde de *Linea alba*, om de pesige uytbryding *Aponeurosis* der schuynsche en dweérsche Spieren, welke als een scheede de *Musculi recti* bevatten, om de laest gemelde Spieren met de bloedvaeten, *Arteria* en *Vena Epigrastica* te vermyden) hy nemt als dan het Snymes in de rechter hand, vat met syn slinke hand de huyd en Vetdeelen te gelyk (*y*) naer sig toe trekkende; terwyl een dienaer op eenig afstand van daer,

---

(*x*) Terwyl de *Musculi recti* in sommige gevallen door de groote uytsettinge van elkanderen wyken, soo als wel eer den schranderen Waernemer den Heer *Camper* aengemerkt heeft, in syn meergemelden Boek 1. *Verh. Pag.* 18. gelyk ik naer hem in 't opereéren van de KEYSERS SNEDE op een doode Vrouw insgelykx ondervonden hebbe, alwaer de *Musculi recti* wel twee vingeren van elkanderen geweken waeren, maer dit geschied niet by alle Vrouwen; want myn tweede proef nemende, bevond de rechter Spier op haer plaets, soo als sy behoorde.

(*y*) Ik vergeet hier met recht de Spieren; want 't is bykans onmogelyk in een bevruchte Vrouw dit alles te gelyk te vatten, soo als de Schriftstelders tot hier toe gewilt hebben; want ik geloove, dat al de gone, die de Operatie gedaen hebben, 't selve, om 't algemeyn gevoelen te volgen, wel beschreven, maer geensints gedaen hebben.

'tselve insgelykx met de vingeren van syn eene hand verricht; vervolgens maekt den Operateur een snede naer de lengde van het lichaem eerst door de huyd, vervolgens met de *Bistori* een kleyn opening door de Spieren, waer naer men een à twee vingeren inbrengt, (dese dienen als bestierders, die wyd de alderbeste holle *Sonden* overtreffen) tusschen welke twee vingers het Snymes geplaetst zynde, men voords snyd naer onder toe, en dan bovenwaerts, beginnende vier à vyf vingeren breed beneden den Navel, en eyndigen vier à vyf vingeren daer boven, (*z*) om 'er de hand gemakkelyk in te voeren, sonder eenige deelen te beledigen: als dan sal men den Penssak aenvatten, en met

---

(*z*) Ik stel alhier een seker getal van vingeren, maer dit geschied maer tot een denkbeéld, terwyl ik geensints de groote van de opening wil bepaelen, om reden dat den Operateur dit moet doen naer syn goeddunken, considereérende op het Volum van het Kind, dat 'er uyt gehaelt moet worden, waer naer hy de *Incisie* staet te richten; wel indachtig zynde van de selve niet te kleyn te maeken, op dat 'er geen scheuring aen de Lyfmoeder en kome, 't welk den beroemden *Levret*, *Suite des Acc. Labor. Pag.* 254. insgelykx recommandeért.

omsicht op de selve weys, en met de selve voorsorg langs den geheelen streek doorsnyden. De buyksnydinge gedaen zynde, draegt eenen dienaer sorg voor het uytkomen der darmen, die door de ademhaelinge worden uytgedrongen, op dat die in 't openen der Lyfmoeder niet gequetst worden: dan sal men met den duym en voorsten vinger der linke hand de Lyfmoeder aen haer zydelyk middel-punt aenraeken, (*a*) tusschen welke vingers men

---

(*a*) Men kan alsoo min de Lysmoeder aenvatten, en naer sig toe trekken, soo als sommige Autheuren willen, just als by de Buyk-spieren hier voren vermeld is: men moet de Lyfmoeder maer gerust laeten, want sy word genoegsaem getergt door de *Incisie*, die men op haer doet; al is het saeken dat men haer niet aenvat en naer sig toe trekt, 't goôn niet dan door geweld gebeuren kan, en 't voordeel, 't goôn men hier uyt trekt, bestaet immers maer in een verbeelding: want de vrees, die men heeft voor het Kind te quetsen, is seer gering genomen, men quetste het Kind, ('t goôn niet en sal gebeuren als men voorsorg neémt) dese quetsing, die gering soude zyn, soude geensints de dood aen de Vrucht toe brengen; by gevolg behoort het eerste geringer geacht te worden als het tweede, want alle dese oplettentheyd, die weynig beteekent, moet men uyt den weg ruymen; men moet trachten de Operatie soo veérdig te verrichten, als het mogelyk is; want de Operatie op haer selfs duert lang genoeg.

voorsichtig een *Incisie* maekt, en de selve soo dikwils erhaelt, tot men gewaer word, dat de geheele Lyfmoeder doorsneden is, waer naer men eenen vinger in de selve brengt, en de opening naer onderwaerts vergroot; toch met voorsorg, liever de opening naer boven grooter gemaekt, niet aensiende de Stelling van de meeste Schriftstelders, die voorgeven, dat men sig van de plaets vermyden moet, alwaer de *Placenta* vast sit; men moet selfs, soo het den nood vereyscht, de *Placenta* niet aensien; want de bloedstorting sal hierom weynig differeéren, 't bestaet meest in verbelding, welke sommige Autheuren over dit point beschreven hebben.

De Lyfmoeder geopent zynde, voert men de hand daer in; men breékt de Vliesen, soo sy in hun geheel nog zyn, men vat het Kind by de beentiens, haelt het selve daer uyt, scheed vervolgens de Naergeborte van de Lyfmoeder af, en suyvert de selve van 't geronnen bloed, en Vliesen; geeft het Kind over aen een bequaem persoon om gedoopt te worden, in geval het krachteloos bevonden word; besorgt voorders alles het gone noodig is tot syn behoud; dopt het bloed met de (*b*)

(*b*) Als de bloedstorting aenmerkelyk soude zyn,

Sponcie, ſoo het uytgevat mogt zyn, op; en laet de dienaers de beyde eynden van den Sluytband, die onder de lenden gelegen is, vatten, om daer mede den buyk eenigſints te comprimeeren, op dat 'er geen ſchielyke flouwte overkome; de wonde der Lyfmoeder heeft geen hechting noodig, (in weerwil der leeringe van *Rouſſet* (c)

't goôn ſeldſaem gebeurt, ſoude men met een Sponcie, vochtig gemaekt in *Aq. Aluminoſa* een weynig warm gemaekt, de openſtaende Bloedvaeten doppen, waer door de bloedſtorting ſal verminderen, en door de ſaemen-vringende kracht van het *Aq. Aluminoſa*, ſal de *Contractie* van de Lyfmoeder ook raſſcher geſchieden: men moet ſig ook niet te lang ophouden met het uytgeſtort bloed ſorgvuldig op te nemen, want hier in ſoude te veel tyd verloopen, de ingewanden ſouden te lang bloot ſtaen aen de open lucht, waer door de Moeder in ſchielyke flouwten, en ander ongemakken ſoude vervallen; het uytgeſtort bloed ſal ſig genoegſaem ontlaſten langs het onderſte deel van de wonde, ſoo dat men hier over in geen bekommernis moet zyn, ook nemen de abſorbeerende vaeten veel bloed op.

(c) *Rouſſet* en eenig andere Oude, 't is waer, hebben ons geleert, dat men de wonde der Lyfmoeder moet hechten; maer deſe leerweyze ſal ſekerlyk ſonder grond geweeſt zyn; want hadden ſy de waere Structure der Lyfmoeder geweten, ſoo als ons de ſelve door de beroemde Heeren

en eenige andere) terwyl de Lyfmoeder, naer dat ſy ſig ontlaſt vind, van dien oogenblik af een ſaementrekkende inkrimping ondergaet; maer de wonde van den buyk moet geëcht worden op de volgende weys.

Men neémt een kromme Naelde voorſien met eenen draet, men doorſteékt de Huyd, Vet, en Spieren, benevens den Penſſak te gelyk, eenen duym breed van de lippen, van buyten naer binnen toe, acht gevende van geen onder-gelegene deelen door 't henen ſteken te kwetſen; als dan ſal men met de ſelve Naelde de tegen-overige zyden, of lippen, van binnen naer buyten toe, doorſteken, behalven door den Penſſak; bedoelende de Spieren, Vet, en Huyd; op dat de kanten van den Penſſak niet recht tegen over elkanderen komen aen te ſtaen, maer dat de eene tegen de Spieren, en de andere ſig onder de tegen overleggende deelen, naer

---

Ruyſch, *Levret* en *Heiſter* beſchreven is; ik geloove niet, dat ſy de hechting ſouden aengepreſen hebben. 't Is ſeker, dat de wonde der Lyfmoeder in de KEYSERS-SNEDE merkelyk eerder geneſen is, als die der uyterlyke wonde.

de zyde des buyks ingewande, bevind. Om als volgens een vaster aen een groeying van de Spieren der wonde te bevoorderen, ten eynde om in 't vervolg, soo als veel maelen gebeurt, geen *Hernia Ventralis* geboren te worden. (*d*)

Men sal op de selve weys soo veel hechtinge doen, als de lengde der wonde vereyscht, waernemende van de hechting te beginnen aen 't bovenste der wonde, (*e*) laetende aen het onderste der wonde een bequaeme ruymte tot ontlasting van den Etter.

(*d*) Ik raede mynen Leser dese voorsorg wel aen, om dat ik thans in twyffel ben; maer ik moet bekennen, dat ik dese stiptelykheyd in de KEYSERLYKE OPERATIE, die ik gedaen hebbe, geensints gevolgt hebbe, ten zy in de eerste twee à dry steken; ik hebbe geen *Hernia Ventralis* vernomen.

(*e*) Men voorsiet voor eerst het eynde van den draed, met een van lynwaet op gerold Capittelstokxken, om 't eynde van den draed het doorschieten te beletten; den draed dient genoegsaem lang te zyn om de geheele wonde te hechten; men heeft het voordeel, dat men als dan gemakkelyk, en veérdig, de hechting kan verrichten. Daer zyn sommige Autheuren, die raeden, dat men de hechting soude vervolgen tot het eynde toe, sonder alsvorens de lippen der wonde te doen

De buyk hechting gedaen zynde, bekleed men de wonde met wieken, bestreken met den *Balſ Peruviani*: by het derde ofte vierde verband, ſal men de wieken met eenen goeden *Digeſtiv.* beſtryken, als

℞ *Vitel. Ovi N* ij.
Therebint. Venet Unc. v.
M. F. Ungt.

Aen elke zyde der wonde, ſal men twee lange drukdoeken, den eenen wat kleynder, als den anderen, nat gemaekt in den warmen rooden wyn, aenleggen, en over deſe den vierkantigen drukdoek, inſgelykx in den wyn nat gemaekt; als

---

naederen; maer ik denke, dat het beter waer, ſoo als ik ondervonden hebbe, dat men de wonde toehaelt, in den tyd, dat men de hechting doet, om reden dat de Darmen tuſſchen de lippen en naeden niet uytkomen, ſoo als gebeurt, als men de wonde niet toehaelt, in den tyd dat men de hechting doet; men heeft het voordeel als men de wonde toehaelt, dat men met de rechter hand in de wonde kan komen, en alſoo de Darmen aen een zyde ſchuyven, daer in tegendeel, als de hechtinge gedaen is, men geenſints in de wonde meer kan.

dan ſal men den ſluytband daer boven over brengen, en aen de zyde vaſtſpeten. (*f*) Eyndelykx men plaetſt de Vrouw, ſoo veel het mogelyk is, op de zyde der wonde, men dient acht te nemen, dat men de Vrouw insgelykx met de knien om hoog, en de hielen ontrent tegen haer billen aen laet plaetſen, om reden dat de deelen van den buyk hier door in een Relaſchement zyn; by gevolg heeft men door deſe plaetſing een ſchielyker aen een groeyinge van de wonde van den buyk te verwachten: men beſorgt voorders, naer omſtandigheyd der ſaeken, alles het gone noodig is, wel belaſtende, dat men haer geenen wyn toedient onder voorwendſel, van hier door de Vrouw te verſterken; maer den Operateur ſal ſorg draegen, dat men de Vrouw van tyd tot tyd een krachtig bouillon, een weynig

(*f*) Men dient acht te nemen, dat men aen de Vrouw-oppaſter wel recomandeert, dat ſy van tyd tot tyd eenige vingers in de ſcheede brengt, om het gecoaguleért bloed, ſoo 'er mogt zyn, te laeten ontlaſten; en voorders door een ſachte emollieérende *Decoctie* de ſcheede te bevochtigen, welk merkelyk bevoordert de ontlaſting van het geextravaſeért bloed.

geacidulleért, laet toedienen, 't goon in wesen alle hertsterkende middels overtreft.

De toevallen, die gemeenelyk op de KEYSERS SNEDE volgen, zyn Korts, Ydelhoofdigheyd, Pyn, Swellinge, Braeking, Stuyptrekking, en Hoesten.

Alle dese toevallen sal men tegen gaen door een gepasten eet regel, verkoelende levens weyze, sacht emollieérende Fomentatie, selfs des noods door den *Opium*, Aderlaeting, en voor al 't vroeg tydig gebruyk van den *Peruviaanschen Korstbast*: door dese middelen, onder een wyse bestieringe, sal men doorgaens alle toevallen, die op de KEYSERS-SNEDE volgen, gemeenelyk te boven komen.

Siet voorders by *Pag.* 128. 129. 130. 131. 132. van dit Tractaet, alwaer men voorschriften op de meeste toevallen, die op de KEYSERS SNEDE komen, sal vinden, als ook by *Pag.* 115. nogtans dient den welmeenenden Leser gewaerschouwt, dat hy de voorschriften naer syn genoegen kan veranderen; terwyl het seldsaem is, dat men twee gelyke gevallen ontmoet, of men heeft in 't een dit voordeel, en in 't ander dit nadeel: hierom dient hy de voorschriften te richten naer den staet van synen Lyder; dus doende, hoôp ik, sal

hy ſyn gewenſcht oogmerk beryken.

Ik hebbe met voordacht de toevallen, die wel ſchenen een wydloopiger beſchryving noodig te hebben, ſeer ampel opgeſtelt; terwyl gemeenlyk alle deſe toevallen in de meeſte hedendaegſche Schriften, die over de wonde handelen, ſeer wel beſchreven zyn: by gevolg neém ik de vryheyd, ingeval een toeval, die naer de KEYSERS SNEDE ſig voordeéd, waer van alhier niet gementioneért is, dat hy hier over naerſiet *Ledran*, *Ravaton*, *Slichting*, *vander Haar*, en meer andere.

NEGENSTE CAPITTEL,

Noodsaekelyke oplettentheyd, die men moet hebben, wanneer men de KEYSERS-SNEDE *op een doode Vrouw verricht.*

DIt Capittel heb ik t' meerd'ren deel ondernomen voor d' Heeren Pastores, en andere voornaeme Zielsorgers der openbaere gemeynte, de welke by wylen verplicht zyn, by gebrek van een Genees- of Heelmeester, dese Operatie selfs te doen; als zynde dit een der volmaekste werken van liefde, die men synen Evenmensch kan toebrengen. Op dat dan een klaer duydelyk Denkbeeld gegeven word, nopens de KEYSERS SNEDE, die men doet op een swangere Vrouw, die het leven verloren heeft; soo dient men voor eerst te weten, dat dese Operatie op sig selfs weynig attentie noodig soude hebben, ten waer men met alle nauwkeurigheyd dient acht te nemen op de teekens, welke te kennen geven, dat de swangere Vrouw

dood is: dese teekens, die voortyds slechterdings aenmerkt wierden, alsoo men vast geloofde, als men geen pols slag, of sichtbaere beweging in de stervende meer ontdekte, dat als dan haer leven uytgebluscht was: daer in tegendeel ons gescherpte eeuw, die door de fynste lichtstraelen als verlicht is, toont aen, dat men niet genoeg attentie kan hebben op een swangere gestorve Vrouw, ten eynde van de in schyn dood zynde, niet levendig te openen.

't Is dan dese voorsorg, welke de attentie van den Operateur vereyscht; hoe wel dese Operatie sonder tyd verlies dient gedaen te worden, wanneer de Vrouw waerlyk gestorven is; terwyl de Vrucht door het lang vertoeven gevaer soude loopen 't selve lot te ondergaen; niet om dat het gepriveert is van de respiratie, soo als het gemeen, en sommige vroegere Schryvers geloofd hebben; maer om reden van de swakheyd van de Vrucht, die gemeenlyk in langduerige siekte, de siekte van de Moeder overerft; insgelykx den cadavereusen uytwaesem, die de Vrucht nadeelig is; benevens de naturlyke warmte, die het ontfong van de zyde des Moeders, welke, soo haest haer leven uytgebluscht is, langsaemer hand vergaet, en hoe wel

de Vrucht geen communicatie met den mond van de Moeder heeft, en dat het haer respiratie niet noodig heeft om te leven; nogtans door de Moeders dood is de Vrucht gepriveért van het uyterlyk verschheyd van de locht, die de Moeder mede deelde ten tyde sy in leven was, soo dat het langwylig verblyf in de Baermoeder, naer dat de Vrouw gestorven is, ten uytersten gevaerlyk is voor de Vrucht; hoewel men genoegsaeme Voorbeélden gehad heeft, dat 'er Vruchten aenmerkelyken tyd naer de dood van de Moeder gelukkig door de KEYSERS-SNEDE gered zyn; soo dat *Sanché Rodricus à Castro*, en meer andere grovelyk gedwaelt hebben, geloovende, dat de Vrucht geenen oogenblik naer de dood van de Moeder konde leven.

Den uytmuntenden *Cangiamilla*, in syn *Embriologie*, deelt ons het naervolgende geval mede: in de maend *Julius* 1732, een Vrouw, die my bekent was, dood zynde; twee Geneesheeren en twee Vroedvrouwen, malkanderen op dien moment ontmoetende, versekerden, dat het noodeloos was, de KEYSERS-SNEDE te doen, terwyl sy nog warmte aen den buyk, nog eenige mouvementen van den kant der Vrucht, nog eenige teekens van leven in

't selve bespeurden. Den Chirurgyn gekomen zynde, stelde hem tegen het voorschreven sentiment der Geneesheeren en Vroedvrouwen, de KEYSERS SNEDE wierd gedaen ontrent vyfthien uren naer de dood van de Moeder; 't Kind wierd levendig uytgehaelt, ontfong syn H. Doopsel, en stierf vier uren daer naer.

Augustinus Gervais van *Palermo*, eersten Geneesheer van den Prins, verstaen hebbende, dat de Dienstmaert van een Dame, die hy kende, swanger zynde, gestorven was, deéd hy een Chirurgyn komen, om haer den buyk te openen, en hoe wel 'er vier-en twintig uren verloopen waeren, des niet tegenstaende wierd het Kind levendig gevonden, en ontfong syn H. Doopsel.

Wie meer diergelyke Voorbeélden wilt hebben, kan verder naersien de meer gemelde *Embriologie* van den uytmuntenden *Cangiamilla*; hoe wel ik met geen stilswygen voor by kan gaen het seldsaem geval aen te haelen, 't welk mynen besonderen Vriend den Heer *Matthey* in syn Tractaetie, de behulpsaeme hand aen de verdronkene toegebragt, *Pag.* 68 bybrengt. Op het eynde van den winter 1769 vielen, door het omslaen van een schuytie, dertig menschen (soo men kan naer-

rekenen) in de *Maes* : thien van dese wierden door den Schipper, die uyterlyk wel swemmen konde, uyt de selve opgehaelt, terwyl d'andere door den stroom van dese Rivier weggespoelt wierden. Dese thien wierden sonder oplettenheyd alle op malkanderen in een open Schuytien gelegt. De Justitie van *Roosteren* hier van aenstonds verwittigt zynde, arresteerde dese gevischte, dede de selve onder eene bygestelde wacht bewaeren, en in het seer onstuymig koud, sneeuw, en windig weder blyven liggen tot dat den Expressen, die men tot den Drossaert, als dan tot *Mortfort* (welke plaetse meer dan twee uren van *Roosteren* afgelegen is) resideérende, gesonden had, soude geretourneért zyn. 't Ongeluk gebeurde 's morgens 't quaert naer acht uren, ende den Expressen was maer ten twee uren na middag geretourneért, op welken tyd sig alle, in geval sy nog niet dood waeren, van koude moesten sterven: maer sekeren Boer uyt *Roosteren*, ten thien uren by komende, vond syne Vrouw onder dese gevischte, ende geweld gebruykende, seyde ik wil myne Vrouw wegdraegen, en sien of sy levend of dood is: eyndelyk dit gebeurde; hy droeg de selve in een by-gelegen huys, ontblootte haer van haere natte kleerderen,

begon haer te verwarmen, en gaf haer hulpmiddels, de welke hem dochten goed te zyn: naer eenigen tyd op haer verscheyde middels gebruykt te hebben, ontdekte men eenig leven: men ging voords met haer te helpen, terwyl men om een Geneesheer fond, die haer 's namiddags vindende, verder getracteért heeft; en dat met fulk een fucces, dat fy 's nachts ontrent twelf uren voor d'eerfte reys begon te fpreken, feggende, *waer ben ik hier.* Nu weét men niet precies, hoe lang fy in 't water geweeft is; maer men weét, dat fy 't laetfte van de thien uyt het water opgehaelt is. Defe Vrouw was fwanger, en heeft nogtans gelukkig gebaert.

Uyt defe aengehaelde gebeurtenis, waer alle extremiteyten van ongemakken tot den hoogften top geklommen waeren, fiet men, wat een Vrucht kan uytftaen, voor al eer het fyn leven verlieft: hoe wel men dient te weten, dat defe feldfaeme gevallen voor geenen regel van de Practyk doorgaen, waer uyt men foude mogen conjectureéren, dat dit altoos foo foude gebeuren: nogtans uyt het reeds gemelde blykt klaerlyk, dat men een groot euveldaed foude begaen, in geval men een fwangere Vrouw verdronken, of op een andere weyze dus haer leven verloren,

ter aerde beſtelde, ſonder alvorens haeren buyk door inſnyding geopent te hebben, ten eynde de Vrucht, ſoo ſy in leven was, gelukkig hier door te redden; 't welk insgelykx de Koninglyke Weth gebied, ſiet hier voren by *Pag.* 3.

Eenen Genees-of-Heelmeeſter, die geroepen word om een ſwangere Vrouw te openen, heeft reden van bevreeſt te zyn; principaelyk als de ſelve ſubitelyk door een overval geattaqueért word, ſoo dat alle teekens van leven, ten minſten in ſcheyn by haer te niet zyn; welken ſtaet men *Aſphyxia* noemt. Hoe word ſyn gemoed gepynigt, wanneer hy een ſwangere Vrouw, die waerlyk in ſcheyn dood is, onder de Operatie bevind, dat ſy nog leeft: dit ongelukkig geval overkwam den Heer *Mery* en *Philippus Peu* een der beroemſte Vroedkonſt-oeffenaers van ſyn tyd, den welken geroepen zynde om de SECTIO CÆSAREA te doen op een Vrouw, de welke men geloofde op den moment geſtorven te zyn; hy voelde geen beweging ontrent het hert van deſe Vrouw, den ſpiegel, die hy haer op den mond legde, wierd niet aengeſlaegen: uyt deſe teekens geloofde *Peu* waerlyk, dat de Vrouw dood was. Nouwelykx had hy d' Operatie begonnen, of hy wierd in 't geheel lichaem

van dese Vrouw een beving gewaer: sy knerselde op haer tanden, beweegde haer lippen, en gaf nog meerder teekens van leven, dit veroorsaekte dusdaenigen schrik in den Operateur, dat hy beloofde dese Operatie noyt meer te ondernemen, sonder alvorens seer sekere teekens van de doodt te hebben. 't Waer hertelyk te wenschen, dat men kort op de dood van een swangere Vrouw dese sekere teekens had; dit waer, denke ik, den eenigsten hulpmiddel, 't ongelukkig geval voor te komen, waer in *Mery* en *Philippus Peu* gevallen zyn: met wat oogen moet den Operateur van de bedrukte Vrienden en omstaenders aenschouwt worden, als sy het knerselen der tanden, en andere teekens van leven in de in scheyn dood zynde Vrouw oogblykelyk aenmerken. Gelukkig, seg ik, is den Genees of Heelmeester, als hy het woeden der bedrukte Vrienden ongeschonden ontkomt; want dese fout word hem hoofsaekelyk te last geleyt; daer is in dien moment geen bermhertigheyd, men klaegt hem aen de Justitie, men versoekt recht over dit gruwel feyt, ja men tracht crimineélyk tegen hem te doen ageéren, en dit alles sonder indachtig te zyn, dat den Genees of Heelmeester, die immers niet dan het beste betracht, ongelukkig het

feyt begaet 't Waer dan vooral beklaegens weerdig, als sommige Rechters dese klachten voor authentique aenhoorden, daer sy in tegendeel behoorden te denken, dat den ongelukkigen Operateur, die anders niet bedoelt, als het welvaeren van de Vrucht; terwyl hy voor dien moment vastelyk door de teckens, die hem by geweten bekent zyn, besluyt de Vrouw dood te wezen: dus het ongeluk heeft onder de Operatie de Vrouw in leven te vinden.

Den Genees of Heelmeester, die geroepen word, om de KEYSERS-SNEDE op een stervende Vrouw te doen, onderstelt by sig selfs, dat de Vrucht het weerdigste is, waer op hy syn meeste attentie staet te nemen; terwyl de Moeder naer het naturlyk oordeel immers sterven moet, en ontbloot is, soo genomen, van alle menschelyke hulp: soo dan, is de Vrucht het weerdigste? soo moet nouwkeurig op syn redding gelet worden, of anders voldoet men niet aen de plichten, waer toe men geroepen is; men moet dan alles verhaesten 't geên tot syn opper heyl mag strekken; niet dat dit soo verstaen word, dat men het leven van een stervende Vrouw, die immers sterven moet, achter de weérdigheyd des Kinds stelle; daer sy boven dien geen toestemming meer geven

kan, waer door ſy deelachtig ſoude konnen worden van dat groot werk van liefde, dat ſy haer leven ſoude mogen opofferen voor 't behoud van haer Vrucht; terwyl dat deſe Operatie in diergelyk geval ſeker haer leven doet verkorten, om dat men geen Voorbeéld heeft, dat Vrouwen naer diergelyk geval geneſen zyn.

Men mag dan de uren van de ongelukkige niet verkorten op de voorgeſtelde reden, dat het Kind het weérdigſte is; want de voornaemſte *Kaſuiſten* ſtemmen hier doorgaens in over een, dat men den eenen menſch ſyn leven niet en mag opofferen voor het behoud van den anderen; alwaer het ſelfs dat 'er ſyn Saligheyd aen dependeérde: ſiet voorders de antwoord der Godtsgeleerde der *Sorbonne* by *Pag.* 73.

De humanityt, die men voor ſyn evenmenſch heeft, geloof ik, ſoude den vreedſten Genees of-Heelmeeſter doen afschrikken, deſe Operatie op een ſtervende Vrouw te ondernemen; ſoo dat de Operatie noyt in diergelyk geval gedaen word, of den Genees-of-Heelmeeſter beſluyt door de teekens, die hem by geweten bekent zyn, de Vrouw dood te wezen.

Men is ſeer veel verſchuldigt aen den beroemden Heer *Louis Lettres ſur la certitute des ſignes de la mort*, den welken ons,

ſoo lang 'er geen ander zyn, eenige teekens voor onfeylbaer opgegeven heeft, de welke met de dagelykſche ondervinding over een komen, hoe wel ſy elaes, beklaegens weérdig, in eenige gevallen wat nuiſibel voor de Vrucht zyn, terwyl deſe teekens niet dan eenen geruymen tyd daer naer, als men beſluyt de Vrouw dood te weſen, ſig openbaeren; by gevolg niet al te voldoende in eenen tyd ſtip, waer in men diende te weten, of de Vrouw dood, of maer in ſcheyn dood en is.

Des alles niet tegenſtaende, is de leering van den ſchranderen *Louis* wyd boven die van den Heer *Bruhier* (*Traité ſur l'incertute des ſignes de la mort*, den beroemden *Winſlouw* in ſynen *Theſis an mortis incerta ſigna &c.*) te ſtellen; terwyl deſe laetſt gemelde geen ander waer, en onfeylbaer teeken van de dood erkennen, dan de Putrefactie van het lichaem.

In een ſwangere geſtorve Vrouw, kan onmogelyk het bederf van het lichaem afgewacht worden, ten opſichte den Operateur ſyn uyterſte attentie behoort te hebben voor het opper heyl van de Vrucht; ſoo dat de KEYSERS-SNEDE op een bedorve lichaem altoos vruchteloos ſoude zyn; en den Genees-of-Heelmeeſter, die plicht-

ampts hier toe geroepen word, syn gewenscht oogmerk moet doen mislukken.

't Waer dan te wenschen, als men op den moment naer 't natuurlyk oordeel besluyt, de Vrouw dood te wezen, sekere teekens had: dese bespiegeling, die lang myn aenmerking verdient heeft, hoôp ik met 'er tyd, naer alvorens wat beter ondersteunt te zyn, de wereld mede te deelen; ik soude geirn het weynige mede gedeelt hebben, maer vrees het openbaer criticq; en alsoo 'er gebrek van noodige Voorbeélden, staevinge van behoorlyke bewysreden zyn, soo is 't, dat ik het reserveéré tot op een ander tyd.

Men onderstelt dan volgens den al gemeenen regel, een mensch dood te zyn, wanneer alle mouvementen in hem stil staen, wanneer de Circulatie van bloed, selfs de aldergeringste beweging in hem niet meer bespeurt word; dat op dien moment den levens draed afgesneden is, naergaende het order door de natuer ingestelt: hoe wel den Heer *Slichting* het tegendeel beweért, seggende, dat het bloed nog al eenigen tyd omloopt, hoe wel den mensch waerlyk dood is: siet syn aenteékening op *Jan Verbrugge*, alwaer hy handelt van den omloop des bloeds.

Den levens draed kan door verscheyde

oorſaeken afgeſneden worden, als door quynende en ſcherpe heete ſiekte, inſgelykx door ſubite overvallen, als het toebrengen van doodelyke wonden, het vallen van aenmerkelyke hoogte, geraekt zyn door donder en Hemels vier, verſtikt door den damp van boſchkolen, en voor al aengedaen te zyn door een beroertheyd.

't Is in diergelyke voorvallen, dat een Genees- of Heelmeeſter nouwkeurig acht dient te nemen, terwyl de ſelve meermaelen met de in ſcheyn dood zynde teekens gepaert gaen.

Alle heete ſcherpe ſiekten hebben de ſelve attentie noodig: maer in langduerige heeft men hoofsaekelyk acht te nemen, oft den ſieken niet vervalt in eenen ſtaet van *Agonie*, of diergelyke ander geſteltenis; naer alvorens wel opmerkſaem geweeſt te zyn, van alle graeden der ſiekte nouwkeurig geexamineért te hebben, als dan voorders acht te nemen, of hy niet vervalt in dien doodelyken ſlaep, welken alle teekens van de dood accompaingnieéren, hoe wel hy in den ſtaet van *Agonie* door beroertheyd &c kan aengedaen zyn; maer men aenmerkt als dan, dat deſe vreeſelyke toevallen in een uytgemergelt lichaem, eerder het leven verkorten, dan het ſelve verlengen.

Naer dan dit alles voorgestelt te hebben, gaen ik verder tot de teekens, die gemeenelyk op de dood volgen: dese worden door den beroemden *Louis* (alsoo 'er tot heden geen nader en zyn) in syn Tractaet, *Lettres sur la certitude des signes de la mort*; onder de naervolgende gestelt.

De verandering des aengesicht, in een apparente dood, verandert seer weynig of niets van het naturlyk; maer als den mensch waerlyk dood is, het couleur verslapt, word bleek, geil, en ingevalle: is 't saeken dat 'er een subite ontkrachting op een langduerige siekte komt, het couleur word cadavereus, maer de gewrichten zyn niet onbuygsaem, is 't dat sy het wierden, men soude moeten examineéren, of dese onbuygsaemheyd geen gevolg der Convulsien is.

De extraordinaire swaerte is insgelykx een teeken, welk de dood accompaingnieért.

De kouwigheyd des lichaems: hoe wel dit teeken niet absolut noodsaekelyk is.

De styfheyd der gewrichten, en hun onbuygsaemheyd: selfs eer dat het lichaem teenemael uytgebluscht is van syn naturlyke warmte, en wel soodaenig, dat men moeyte heeft, het lichaem van het hemde te ontlasten, en hem de oogen toe te doen, als men dese voorsorg vergeten heeft,

En alſoo 'er een ſtuyptrekkende beſwyming accompaingniéért de onbuygſaemheyd der gewrichten ; moet men weten , dat men deſe onbuygſaemheyd niet en mag aenſien als een teeken van de dood , ten zy het ſelve komt naer de dood : is het ſaeken dat de onbuygſaemheyd ſig opdoet in den oogenblik van de beſwyming , 't is een teeken van ſtuyptrekking : men kan nog meerder hier van verſekert zyn , waer het ſaeken men een gewricht een contrarie plaetſing wilde doen nemen , verſchillende aen dat , 't welk het ontfong in den moment der ſtuyptrekking ; men ſal verwondert zyn ſulke reſiſtentie in de buyging te vinden : waer het by geval , dat men een contrarie mouvement konde doen , het deel , naer dat men het los laet , ſal ſchielyk ſyn vorige ſituatie ernemen.

Deſe Obſervatie is nog klaerder , wanneer men het onderſte kaeke-been in een dood lichaem van het bovenſte verwydert , is het ſaeken dat het in deſe ſituatie niet en blyft , het ſal allengskens tot ſyn vorige ſituatie naederen , maer het laet altoos eenige ruymte tuſſchen beyde.

Het tegendeel ſal men bevinden , is 't ſaeken dat het lichaem ; 't welk men gelooft dood te zyn , maer geattaquéért is van

een *Passio Hysterica* (Moeder quael) ofte van een Stuyptrekking ; het bovenste kaeke-been sal geensints verwydert konnen worden van het onderste, ten waer door groot geweld, en is het saeken men het verwydert, het sal promptelyk en met geweld syn vorige plaets ernemen : naer dat de swaerte van het lichaem, de koude, en styfte der litmaeten saemen vereenigt zyn, het is seker, dat het bloed niet meer en circuleért, als ook dat de beweging der darmen ophoud, en aldus kan de circulatie niet meer erstelt worden.

Is't saeken de siekte veroorsaekt is door koude, als dan kan de koude van het lichaem geen seker teeken meer formeé-ren van de dood. Men moet in dit geval trachten het lichaem in warmte te brengen, en de noodige middelen administreé-ren, gebruykelyk in diergelyke omstandigheden, ten eynde van te konnen onderschyden den staet van het geval.

Het sekerste teeken, 't welk meest versekert, dat den mensch dood is, bestaet in de morwigheyd en verslensing van d' oogen, en het verlies van de doorsichtigheyd van de *Cornea* (Hooren vlies des oog) welke teekenen men alreeds gewaer word ten tyde van d' *Agonie* : insgelykx verliesen de oogen hunnen glans en na-

turlyk couleur; en den gonen, die den dooden in de oogen ſiet, ſiet het figuer in de ſelve niet meer als by een levendig menſch: dit teeken kan niet bedriegen, ten waer in ſekere ſiekte van de oogſcheélen; maer in dit geval, gelyk in andere, als wanneer de dood ſeker is, de oogen zyn verſlenſcht en geheel uytgedooft. Myn Heer *Louis* geeft dit caractiſeérend teeken voor onfeylbaer op.

Soo lang de gewrichten buygſaem, en d'oog haer naturlyk couleur houd, de dood en kan niet ſeker zyn; in tegendeel als de gewrichten onbuygſaem zyn, en dat d'oog verandert is van den naturlyken ſtaet, en dat men deés teekens hier boven beſchreven vind, men ſoude mogen beſluyten het ſubject waerlyk dood te zyn, en men mag ſig verſekert houden ſonder de *Putrefractie* af te wachten. Nogtans tot alle verſekering men ſal het licht van een keirs onder den neus brengen, om te ſien of het ſubject geen mouvementen door d'impreſſie van de warmte meer doet.

Men heeft meer moeyte om ſig te verſekeren van de dood op een Vrouw, die door een ſubiten overval geattacqueért is; men moet alhier veel attentie gebruyken, en eenigen tyd laeten paſſeéren, ſoo veel het geval toelaet.

In de *Passio Hysterica* (Moeder-beswyming) en ander diergelyke siekte, moet men de selve voorsorg gebruyken: de hulpmiddelen, die men diergelyke ongelukkige, die in scheyn dood zyn, kan toebrengen, bestaen voor 't meerderen gedeelte in hun hard, dan wederom stil aen te spreken, den neus te ketelen, en alles aen te wenden, 't goon hun kan doen niesen, als door den *Spirit. Salis Amoniac.* en meer andere hulpmiddelen; men kan hun insgelykx den mond vryven, voor al het tandvleesch met gemeen sout; men slaegt in de palmen van d'handen, men steékt selfs met spellen; en in al dien tyd van dese bewerking moet een konstlievenden persoon den pols en het hert voelen, om te examineéren of hy iverans eenige mouvementen vind: &c. want is het subject in leven, hy sal ontdekken eenige trilling.

Om dan de vloeybaerheyd aen de liquide deelen te geven (wanneer men gebruyk kan maeken van de Aderlaeting, voor al in de beroertheyd, of den gonen die verworgt, verstikt door den damp van boschkolen, of verdronken is) sal men de *Vena jugularis* openen, en de *Visicatorien* apliceéren. Is het saeken het subject dood is, daer en sullen geen Bladeren naer de

Vificatorien ſig opdoen: men moet ook, om de ſolide deelen hun vorige fonctien te doen ernemen, de ſachte vryvinge over het geheel lichaem in 't werk ſtellen; insgelykx moet men trachten de naturlyke warmte te doen erleven, als door het aenleggen van warme doeken, voorders in den toon te geven aen de inwendige deelen door irriteerende Lavamenten, als die uyt Tabak, de welke voor al ſeer heylſaem zyn in de verdronke perſoonen.

Is het ſaeken alle deſe middelen geen eff ct doen, men moet hierom de ongelukkige, als wanhopende, niet verlaeten; want het gebeurt by wylen, dat men naer twee, vier, en meer uren arbyds, maer eerſt leven in het ongelukkig ſubject beſpeurt. (*g*)

(*g*) Myn Heer *Bruhier* in ſyn meer gemelden Boek haelt aen dry groote fouten, welke het gemeen, ſelfs lieden van konſt, begaen; te weten: ſoo haeſt eenen ſieken ontfangen heeft ſynen laetſten reyspenning, menigmael geeft men hem als dan geen medicyne nog eten meer; men abandonneert, ja men ſpoedigt ſig, om ſoo te ſeggen, de dood te doen verhaeſten, de welke menigmael maer met al te groote ſtappen nadert: is het ſaeken eenige, welke men gelooft dood te zyn,

Dit zyn dan na by de teekens en hulpmiddelen, welke ons den ſchranderen *Louis* in ſyn meer gemeld Tractaet bybrengt; de welke, ſoo lang 'er geen andere zyn, voor algemeen mogen doorgaen.

Soo haeſt een Genees of Heelmeeſter by een ſtervende ſwangere Vrouw geroepen

---

nogtans wederom erleven, wat verwaendheyd is het dus, een lichaem te verlaeten.

2. Soo haeſt men gelooft, een perſoon dood te zyn, gebeurt het by wylen, dat men ſeer weynig tyd naer dien 't lichaem in de dood kiſt ſluyt: waer het ſaeken den menſch maer aengedaen waer van Swakheyd, Beſwyming, Litargie, het is ſeker dat men verhaeſten ſoude, hem te doen ſtikken; insgelykx waer het ſaeken hy by geval nog eenige teekens van leven gaf, door dit doen, ſoude men het ſelve niet konnen weten.

3. De Wet van het *Hotel de Dieu* gebied, dat men geen lichaem, dat nog warm is, begraeven ſal; maer wat doen gemeenelyk die, welke belaſt zyn met deſe ſorg? in plaets van te onderhouden deſe warmte, 't welk een teeken konde zyn van leven, neen, men verhaeſt om het ſelve uyt te bluſſchen, terwyl men het lichaem naer een ſteene taefel vervoert; aldus waer het ſaeken het levendig was, men voleynd door deſe ongehoorde wreedheyd den menſch te dooden; 't welk wel meriteerde de attentie van alle publicke Regeerders.

Deſe dry fouten zyn maer al te nouwkeurig

word, ſoude hy wel dienen acht te nemen, om van haer dood nog meerder verſekert te zyn, op deſe naervolgende teekens: wanneer een ſtervenden menſch den oogenblik ſtaet te bereyken van afſcheyd te nemen van deſe wereld, ſal men bevinden een uytnemende ſnelheyd in den pols, ſelfs ſoodaenig, dat de *Syſtole* en *Diaſtole* by naer onder een gemengelt is, en by wylen ſal men bevinden een groote *Intermiſſie*, en wel ſoodaenig, dat men niets gewaer word; waer op dan wederom een bevende trilling ſig ſchielyk opdoet, die korts hier op in ſommige een groote ſchudding, beweging in 't toeſluyten der tanden, bevende beweging van d' onderſte lippen, bleekheyd van den mond,

---

van den Heer *Bruhier* aengemerkt; 't waer te wenſchen, dat de ſelve ſoo algemeen niet waeren; principaelyk onder den Landsman, alwaer men weynig kas van ſiektens maekt: eerder ſorgen voor ſyn ſieke beeſt, en toevlucht nemen tot een peerde-ſmid, als een Geneesmeeſter te laeten roepen voor ſyn ſieke Vrouw, Kind of Dienſtmaert: by gevolg hebben ſy nog minder attentie voor een ſubject, 't welk men gelooft dood te zyn. 't Selve aenmerkt men in Oorlogs en Stads Hoſpitaelen, alwaer diergelyke fouten maer te gemeen gebeuren.

koud ſweet, uytgeſtrektheyd van 't lichaem, verandering van 't geheel aengeſicht met eenen ſcherpen neus, uytgeholde oogen, ingevalle kaeken, en by vele een ſchuymenden broeſem aen den mond veroorſaekt.

Soo in geval alle, of eenige deſer teekens zyn voor af gegaen, men ſoude ſig maer te geruſter konnen houden, wanneer de teekens van de waere dood ſig ſouden opdoen, van als dan ſonder vertoeven tot de Operatie over te gaen.

THIENSTE CAPITTEL,

Manier, hoe men de KEYSERS-SNEDE *op een ſwangere geſtorve Vrouw moet doen.*

NAer dat men verſekert, door de teekens die 'er voor af gegaen zyn, dat de Vrouw waerlyk geſtorven is, moet men ſonder vertoeven tot de Operatie overgaen: maer voor eerſt dient men acht te nemen, dat men alles by der hand heeft, 't goôn tot de Operatie noodig is; inſgelykx de noodige perſoonen beſorgen, die hun behulpſaeme hand moeten leyſten, de overige dienen de kamer te ontruymen: want, hoe meerder perſoonen, hoe meerder verwerring. De doode Vrouw heeft geen verplaetſing noodig, ten waer de plaetſing te ongemakkelyk voor den Operateur was: men laet voorders in den moment, wanneer men door de teekens vaſt beſluyt, de Vrouw dood te wezen, eenen ſpiegel brengen; en hoe wel hy van alle wel meenende Genees en Heelkonſt oeffenaers noodeloos en bedriegelyk aenmerkt

word; nogtans dient men dese voorsorg niet te vergeten, uyt reden, dat het gemeen vastelyk gelooft, dat men door den spiegel, soo hy aengedaen is of niet, seker kan weten, of de Vrouw dood of levend is: naer dat dese voorsorg voor af-gegaen is, ontdekt men de deelen, en siet in welke zyde het Kind geplaetst is; dus syn oogmerk genomen hebbende, vat men de huyd met de twee voorste vingeren der linke hand, 't welk eenen dienaer op eenigen afstand insgelykx verricht; den Operateur maekt als dan een snede tusschen beyde dese handen, waer door hy de Cutanique vleesch deelen te gelyk doorsnyd; hy nemt dan de voorsorg, dat hy de tweede een weynig langsaemer weys vervolgt, niet uyt vreese van het Kind te quetsen, maer om reden of het par geval gebeurde, dat men de Vrouw in leven vond, dat sy naer dien des te gemakkelyker genesen soude konnen worden. Attentie genomen hebbende op dese voorsorg, vervolgt men de Incisie door de Spieren, Pensak, tot in de holligheyd van den buyk, vergrootende de selve onder en opperwaerts, tot genoegsaeme wyte: de insnyding op de Lyfmoeder dient op de selve weyse gedaen te worden: dit is dan alles, wat de Operatie op een doode Vrouw regardeert. Soo de selve

gedaen is, behoort men op dien oogenblik geheel ſyn attentie over te geven op de Vrucht, en ſien of de ſelve in leven of dood is; men ontdekt dit gemeenelyk door deſe naervolgende teekens: men brengt een hand dicht aen den buyk op de Navel-ſtreng, en voelt of 'er in de Navel-ſtreng ſlagader geen klopping of geringe beweging beſpeurt word; insgelykx dient men niet te vergeten van te voelen aen de *Fontanel*, (dit is een plaets, 't bovenſte van het hoofd, alwaer de beenderen niet ſaemen gegroeyt zyn) is 't ſaeken 't Kind in leven is, op deſe plaets word men voor 't meerderen gedeelte een klopping gewaer; ſoo haeſt men bevind, dat het Kind in leven is, hoe wel ſeer ſwak, ſal men het ſelve over de Moeder door den Prieſter, die de Vrouw bygeſtaen heeft, laeten doopen; by gebrek van dien, ſal den Operateur deſe noodſaekelyke plicht waernemen, waer naer men het Kind overgeeft om verder behandelt te worden, naer alvorens men de Navelſtreng afgebonden heeft: waer het ſaeken de Vrucht ſeer machteloos bevonden wierd, men ſal trachten 't ſelve alle noodige hulp toe te brengen, als door het waſſchen met wyn, blaeſen in den mond, ſachte warme vryving, 't rieken van *Spirit. Millis.*, *Eau*

de la Reine d' Hongerie, en voor al de *Liq. Anod. min. Hofm.*, welk men onder den neus ſal brengen, en eenige druppelen in den mond laeten vallen; alle deſe hulpmiddelen dienen, op dat het Kind hier door opgewekt word: men moet ſelfs deſe hulpweyſe eenen ruymen tyd vervolgen; want het gebeurt, ſoo als nogmaels vermeld is, dat men niet dan langen tyd daer naer leven in de Vrucht beſpeurt heeft; ſoo dat men niet ſchielyk wanhopende moet zyn. Naer dat alle deſe voorſorg voor-af-gegaen is, heeft den Operateur niets meer te doen, als de wonde van den Buyk der doode Moeder door eenige naet ſteken toe te hechten, op dat de ingewanden niet mochten uytkomen.

Eer ik ſluyte, heb ik mynen welmeenenden Leſer als nog een voorſorg te recommanderen, dat, waer het ſaeken men de KEYSERS SNEDE op een doode Vrouw verrichte, die men geloofde ſwanger geſtorven te zyn, ende men vond de Vrucht by d' opening in de Lyfmoeder niet, hy dient tot gouverno, dat hy verplicht is de geheele holligheyd van den buyk te doorſoeken, om reden dat de Vrucht door een ſcheuring der Lyfmoeder in de holligheyd van den buyk kon overgegaen zyn, en ook dat men menig voorbeeld

gehad heeft, dat 'er vruchten buyten de Lyfmoeder gegroyt zyn, ſoo als hier voren by *Pag* 39 40. verſcheyde voorbéélden aengehaelt zyn, ſoo dat men niet te ſpoedig de doode Vrouw mag verlaeten, en haer voor onſwanger declareéren.

Nog een voorſorg heb ik te recommandeéren, principaelyk aen Heeren Regeérders, Paſtores, en andere voornaeme Zielſorgers der openbaere gemeynte; dat ſy voornaementlyk een oogwaeking believen te hebben, ten eynde door een gebod publieke vermaeninge hunne gemeynte te onderrichten, dat ſy geen Vrouw in den bloy van haere vruchtdraegende jaeren ſcuden mogen begraeven, ſonder alvorens haer den buyk te openen; want hoe menige Vrouw is buyten haer geweten ſwanger: ten is niet noodig, dat men deſe teekens oogblykelyk aenmerken, ſoo als de voorgaende eeuwen gewilt hebben, geloovende, dat de *Animatie* niet voor den veertigſten dag geſchiede: ons verlichtende eeuw is heden door natuerkundige beſpiegeling beter onderricht, geloovende ſoo de Vrucht gedaente van den menſch heeft, dat de ziel, daer tegenwoordig, ſelfs nog eerder is.

Soo is 't dan volgens het Syſtema van van ons verlichtende eeuw ten hoogſten

noodſaekelyk , dat men ten allen tyde der ſwangerheyd, ſelfs daer geen de minſte ſuſpitie van ſwangerheyd is, (excepteérende die Vrouwen, die buyten den tyd van hun vruchtdraegende jaeren zyn) den buyk moet openen, welke voorſorg heden elaes wat licht over het hoofd geſien word. ô Opperhoofden van landen en openbaere gemeynte! hoe nuttig waer deſe voorſorg voor de Republiek van het menſchelyk geſlacht, hoe menig edel ſchepſel ligt tot heden niet gedompelt en verſmacht, begraeven in den boeſem ſyns Moeders ontrukt van ſyn opper-heyl; daer men geen de minſte ſuſpitie van ſwangerheyd van gehad heeft: 't welk ik door menigte van voorbeélden ſoude konnen ſtaeven, ſwanger naer de dood bevonden te zyn, welkers onheylen niet dan door deſe voorſorg voor te komen is.

Ik ſoude nog meer over dit Voorwerp konnen geſchreven hebben; maer ik beſluyte met ſekeren Wyſgeer, ſeggende: *non à Subditis Regulæ præſcribuntur Superioribus.*

E Y N D E.

UYTLEGGING
DER
AFBEELDINGEN.

EERSTE PLAET.

AAA *Platte Wieken* om op de gemaekte wonde te leggen.

BB *Spongien* om 't geëxtravaſeért bloed op te nemen, dienende voorders om in het adſtringeérend Vocht bevochtigt te worden, ten eynde de bloedelooze Vaeten hier mede te doppen.

C *Kromme Naelde*, voorſien met eenen vier-dobbelen ſyden gewaſten draet, aen welkers eynde een van lynwaet opgerold Capittel-ſtoksken gehecht is, om het doorſchieten te beletten; dienende voorders om de Buyk-hechting te doen.

D *Biſtori* om de Inciſie te doen. (*a*)

(*a*) Om my van alle hekelachtige reprochen te verſchoonen, ſal ik by ieder Plaet haer verbe-

E *Breeden Band*, welken rondom den Buyk komt om het Verband op syn plaets te houden.

F *Rechte Schaer.*

GG *Twee lange Drukdoeken*, welke geplaetst worden besyden de wonde.

H *Vierkantigen Drukdoek*, welken over de Wonde en lange Drukdoeken geplaetst word.

I *Kussekin* met Spellen.

K *Bottel* rooden Wyn.

L *Flesken* met *Balsam. Peruvian.* om by het eerste, tweede en derde Verband op de Wonde te leggen.

M *Aq. Aluminosa* dient indien de Bloedstorting aenmerkelyk is, om de

---

ering laeten volgen, alsoo ik selfs bekenne, dat de Plaeten niet wel geteekent, nog gegraveért zyn, soo als sy behoorden; aen dese fout zyn alle de gone onderworpen, de welke afgelegen zyn van groote steden, waer men de Konstenaers van teekenen en graveéren in overvloed vind; doch ik denke, niet tegenstaende hun onvolkomenheyd, dat sy genoegsaem sullen strekken tot een Denkbeéld; my voorders streelende dien dag eens te bereyken, waer in ik gelegentheyd sal hebben, de selve tot haer volkomen welstand te brengen.

De *Bistorie* word veel te puntachtig en rond vertoont.

openſtaende Bloedvaeten hier mede te bevochtigen.

N *Flesken* met *Liq. Anodin. Min. Hofm.* om de Lyderes, indien ſy eenige flouwte kreeg, hier mede te verſterken.

OO *Plukſel* om over de platte wieken te leggen.

TWEEDE PLAET.

A Vertoont den *Operateur*, met ſyn ſlinke hand vat hy de Huyd, vier dweerſche vingers onder en beſyden den Navel; in ſyn rechte hand is hy de Biſtorie vaſthoudende, waer mede hy d'Inciſie door de huyddeelen tot op de Spieren verricht. *(b)*

B *Dienaer*, den welken recht tegen over den Operateur geplaetſt ſtaet, met ſyn ſlinke hand vat hy de Huyddeelen; tuſſchen welke twee vaſthoudende handen de Inciſie ver-

---

(*b*) Deſe Afbeélding word niet wel vertoont; men figureért ſig, dat den Operateur met ſyn ſlinke hand de Huyd vier dweerſche vingeren onder en beſyden den Navel aenvat, gelyk den Dienaer aen de overſyde inſgelykx verricht, tuſſchen welke de Inciſie gedaen word.

richt word, met ſyn rechte hand houd hy de Lyderes in bedwang, indien ſy geweld deéd.

C Vertoont de *Lyderes* op haeren rug uytgeſtrekt liggende op een bedde.

D *Tweeden Dienaer*, den welken aen de boven-ſyde van den Operateur geplaetſt ſtaet, om de Vrouw vaſt te houden ten tyde den Operateur de Inciſie verricht.

E *Derden Dienaer*, den welken aen het voet-eynde van het bedde geplaetſt ſtaet, dient om de beenen van de Lyderes vaſt te houden; inſgelykx om de Inſtrumenten en ander noodwendigheden den Operateur toe te reyken.

F Vertoont de *Tafel* met Inſtrumenten en ander noodwendigheden.

DERDE PLAET.

A Vertoont de *Lyderes.*

B Vertoont den *Operateur*, den welken naer de Inciſie door den buyk en Lyfmoeder verricht te hebben, het Kind by de beenen vat, en dus de ſmert-lydende Moeder verloſt.

C *Dienaer*, welken aen de boven-ſyde van den Operateur geplaetſt ſtaet,

met ſyn ſlinke hand de Lyderes vaſthoudende, en met ſyn rechte hand belet hy het uytkomen der Dermen.

D *Tweeden Dienaer* aen de over-ſyde geplaetſt, met ſyn rechte hand de Lyderes vaſt houdende, en met ſyn ſlinke hand belet hy het uytkomen der Dermen.

E *Derden Dienaer*, aen het voet-eynde van het bedde geplaetſt, dient om de Vrouw tegen te houden, ende den Operateur de noodige Inſtrumenten toe te reyken.

F *Tafel* met Inſtrumenten en ander noodwendigheden.

G Vertoont het *Kind*, 't goon uyt de Baermoeder gehaelt word. (*c*)

H Vertoont den *Moederkoek*, welken aen den Bodem der Baermoeder nog vaſt ſit.

(*c*) Op den eerſten oogſlag ſiet men, dat de Buyk-opening naer proportie vry te groot is, en dat de Dermen niet vertoont zyn; men figureért ſig, dat de opening maer ſoo groot moet zyn, dat het Kind met de beenen gemakkelyk uytgehaelt kan worden, en dat de Dermen op den Bodem der Lyfmoeder vertoont zy, welke door de twe eDienaeren tegen-gehouden worden.

I Toont aen het Uytkomen der Dermen, de welke door de twee Dienaeren C. D. tegengehouden worden.

K De *Blaes.*

VIERDE PLAET.

A De *Lyderes.*

B Den *Operateur*, in ſyn rechte hand is hy de kromme Naelde vaſthoudende, waer mede ſy de buykhechting verricht.

C.D. *Twee Dienaers* ter ſyden geplaetſt, de welke ieder het eynde van den Sluytband zyn vaſthoudende, waer mede ſy den buyk eenigſints comprimeéren, op dat 'er geen ſchielyke flouwte de Lyderes overkomt. (*d*)

E Den *Sluytband.*

F *Derden Dienaer*, den welken den Operateur toerykt 't goon hy noodig heeft.

G De *Opening* in de Lyfmoeder.

H *Tafel* met Inſtrumenten.

(*d*) Deſe Plaet ſoude ten naeſten-by konnen paſſeéren, waer het ſaeken dat de actien van de Figueren wel vertoont waeren, en dat men de kromme Naelde, die den Operateur in ſyn rechte hand heeft, wat beter konde ſien; den Sluytband word ook niet wel vertoont.

Plaet I.

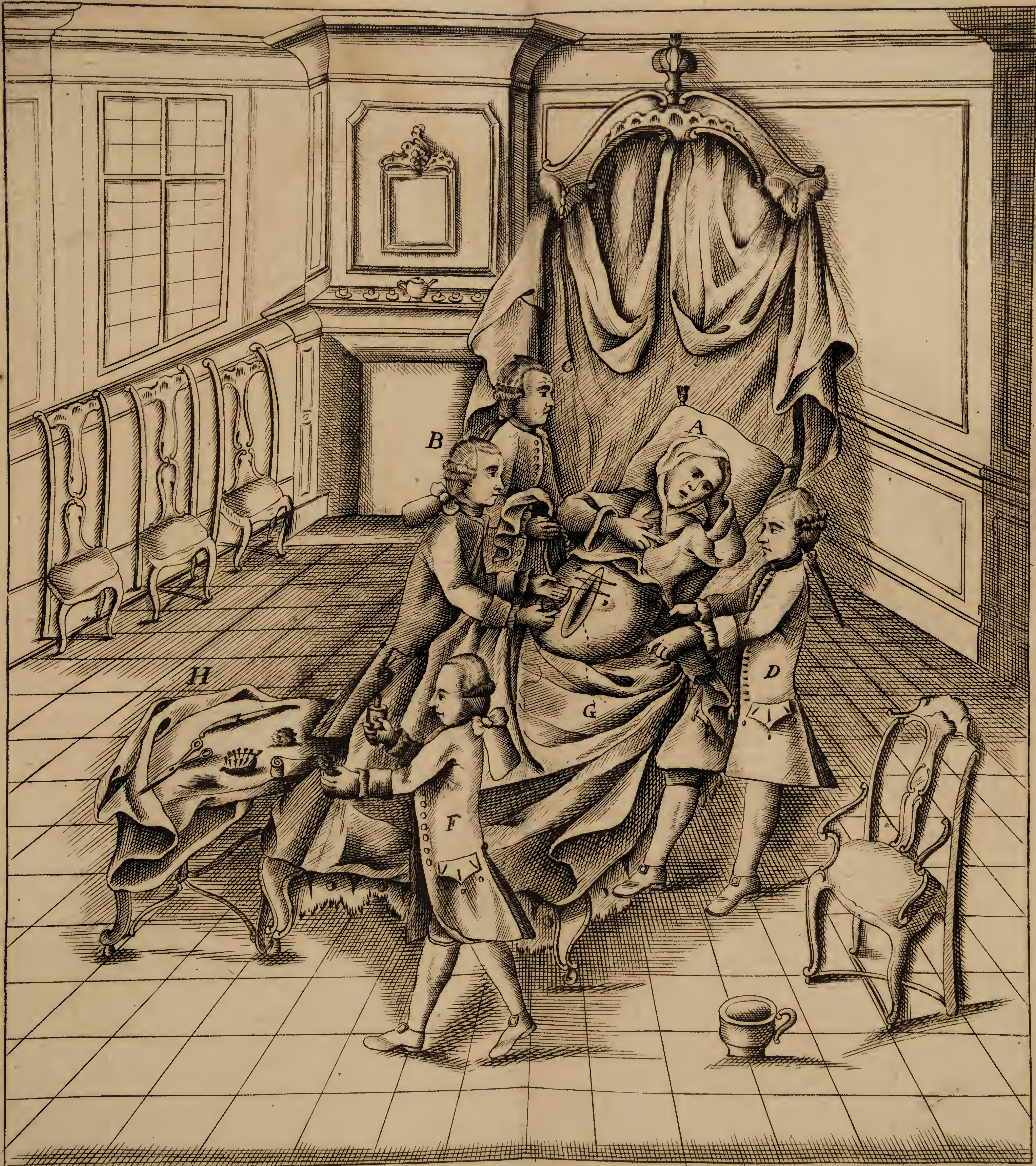
Plaet II.

Plaet III.

Plaet IV

T A F E L

der inhoudende Hoofd-deelen.

EERSTE CAPITTEL,

Aentoonende den waeren oorſprong der KEYSERS SNEDE.

S

TWEEDE CAPITTEL,

DERDE CAPITTEL,

VIERDE CAPITTEL,

VYFDE CAPITTEL,

SESDE CAPITTEL,

SEVENSTE CAPITTEL,

TAFEL.

ACHSTE CAPITTEL,

NEGENSTE CAPITTEL,

THIENSTE CAPITTEL,

APPROBATIE.

MEt aendacht gelezen hebbende het Werk voor Tittel voerende: *Tractaet ofte oordeelkundige aenmerkinge over de beruchte Keysers-snede &c.* hebbe daer niet in bevonden, 't geen met het Catholyk Geloof en goede zeden niet is over-een-komende.

Gegeven te *Gend* 29. *Augusti* 1773.

G. F. DE GRAVE *B. K.*

Imprimi potest.
Datum Gandæ *hac* 12. Octobris 1773.
J. F. DIERICX, *Lib. Cens. Reg.*